

P. 3. 3-4.

[1689]

Indigt på Heltinskis Institution
Ember 1701. för 8 R. 30 ore

1693

JOHANNIS AMOS COMENII ORBIS SEN- SUALIUM PICTUS.

In quo

Res omnes sensibus expositæ, singularibus
Schematibus depinguntur, & Nativis voca-
bulis ita describuntur:

Adeo ut

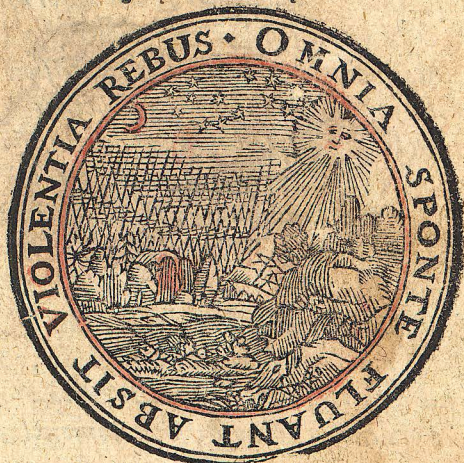
NOMENCLATURA PRIMA

dici mereatur,

Cum versione Suecica.

Cura ac sumptibus

J. G. D. Ep. Ab.

Cum Gratia & Privilegio S. R. Majestatis.

ABOÆ, Excusus à JOHANNES WINTER!

Sincero ac Benevolo Lectori S. D.

Ria videntur præcipuè à cordato
Præceptore requiri; Industria,
Diligentia, Tolerantia. Et si
multis fortè proficere cupienti-
bus fraudi fuit Informatorum aut incur-
ria, aut impatientia laborum; Plerisq; ta-
men Industriam, siue accuratam docendi di-
scendique Methodum defuisse, ita certum
est, ut per ambas & devia, hærentibus
cæteris, per pauci ad metam utilitatis publi-
ca evaserint. Est quippe recta informan-
di via, in omni studiorum genere, ceu si-
lum Ariadneum, quo sine ex confusionum
obscuritatumque labyrinthis eluctari vix
contingit. Estq; eadem in Artibus Lingvis-
que addiscendis apprimè ex usu, adeò ut
frustra sacras harum fores quis adierit, nisi
illa facis instar præluxerit. Ut verò de Disci-
plinis tradendis jam nihil dicam, in linguis
equidem addiscendis id cacoethes invaluisse
videtur, quod nec tempore commodo, nec
compendio facili, nec sufficiente copiâ, nec
denique ordine fructuoso, vel nomenclatu-

ra rerum, ne dum ipsa dicendi ratio perci-
piatur. Varia huicce malo remedia exco-
gitavere complures; subsidium verò baud
vulgare invenit JOHANNES AMOS
COMENIUS: non modo Januam Lingva-
rum referatam, & vestibulum, cum primis
lingvæ latinæ adornans. Verùm deinde,
ut ope sensuum, præcipuè Phantasia, re-
rum vocabula in hærent memoria, O-
bem, ceu vocat, Sensualium Pictum edidit:
in quo res sensibus expositæ quævis præci-
pua, suis depinguntur schematibus, etiam
genuinis ita designantur vocabulis, ut no-
menclatura rerum prima inde percipiatur
facillimè, memoriâq; repetatur promptis-
simè. Frugiferum hocce consilium, & in-
defessum in Lingva Latina proponenda
studium, sicut vir ille Eximius Gravissimis
plerisq; ex orbe Literato hætenus probavit:
pariter in prologis Januæ Latinae & Orbis
Picti, amœnissimâ non modo imagine, sed
& opportunâ methodo commendavit evi-
dentissimè. Quemadmodum enim, inquit,
visitando arcam Noe, continentem ex omni
genere animantium binâ selectâ, quævis
dignoscuntur facilius, ac si, Orbem per-
grando totum, casu demum in animal quod-
cunq;

ra

tunque quis incidat: eadem prorsus ratio-
ne vocabula addiscentur facilius ex epitome
Lingvæ, quàm audiendo, legendo, loquendo,
donec unumquodvis vocabulum perdiscat.
De Orbis Picti usuparatione monet: dan-
dum pueris in manus hunc libellum, ad ob-
lectandum sese, pro lubitu, figurarum spe-
ctaculo, quo eis familiarissima reddantur, &
cujusq; figura singula exprimere vocabulis
addiscent, primò lingvæ vernaculæ, deinde
etiam latinæ, ut nihil videant, quod ne-
sciant nominare, & nihil nominent, quod
nesciant ostendere. Nec frustrabitur tenera
etas optato fructu: siquidem Nomenclature
hic continentur circiter quatuor mille, quæ
si conferantur cum cognatis vocabulis, in
Sylloge antehac expositis, (idque juxta
præfationem ejusdem Sylloges,) magna,
Deo benedicente, cumulabitur vocum neces-
sariarum copia. Hunc proinde Libellum te-
nere atati valdè accommodum, jam ante
plures annos judicavi, lingvâ vernaculâ
probe redditum, esse recudendum, eo quod
inter ceteras Muneris curas, Scholarum
etiam Inspectio (quæ neutiquam negligenda,
mihî incumbat; sed defuit tunc Sche-
matum Excusptor: atq; is cum ante bien-
nium

nium sese obtulerit, Libellumq; Typographus
ad calcem usq; excuderit, parabatur diffi-
ciliorum quarundam vocum Analysis, cum
indigatione primitivorum, tyronibus ap-
primè necessaria, ut facilior esset cum
Sylloge collatio. Ecce autem funesto Urbis
incendio omnia illa exemplaria, cum aliis
ferè innumeris absumebantur! Ne tamen
tam utili libello etas tenera, studiis dicata,
in posterum careret, denuò recudendum
Typographo tradidi, haud secus quam ante
figuris exornatum; Analysin quarundam
vorum Latinam, ac versionem in idioma
Græcum B. C. D. dehinc expectabis, Lector
Benevole: interea hocce libello assiduus
fruere, Vale, optimeq; cogitatis fave!

T.

Aboz die 1. Maii
Anno 1682.

J. G. D. Ep. Ab.

INDEX

<i>Tit.</i>	<i>pag.</i>	<i>Tit.</i>	<i>pag.</i>
Invitatio.	2	Pecora.	56
1 Deus.	6	Jumenta.	58
2 Mundus.	8	Feræ pecudes.	60
3 Cœlum.	10	Feræ bestia.	62
4 Ignis.	12	Serpentes & re-	
5 Aër.	14	ptilia.	64
6 Aqua.	16	Insecta repentia.	66
7 Nubes.	18	Amphibia.	68
8 Terra.	20	Pisces fluviatiles	
9 Terræ foetus.	22	& lacustres.	70
10 Metalla.	24	Pisces marini &	
11 Lapides.	26	concha.	72
12 Arbor.	28	Homo.	74
13 Fructus arborum.	30	Septem Ætates ho-	
14 Flores.	32	minis.	76
15 Olera.	34	Membra hominis	
16 Fruges.	36	externa.	78
17 Frutices.	38	Caput & manus.	80
18 Animalia & pri-	39	Caro & viscera.	82
mum aves.	40	Canales & ossa.	84
19 Aves domesticæ.	42	Sensus externi & in-	
20 Oscines.	44	terni.	86
21 Aves campestris	42	Anima hominis.	88
& sylvestres.	46	Deformes & mon-	
22 Aves rapaces	48	strofi.	90
23 Aves aquaticæ	50	Hortorum cul-	
24 Insecta volantia.	52	tura.	92
25 Quadrupedia & pri-	45	Agricultura.	94
mum domestica.	54	Pecuaria.	96

47 Mel-

47 Mellificium.	98	76	Eqvile.	156
48 Molitura.	100	77	Horologium.	158
49 Panificium.	102	78	Pictura.	160
50 Piscatio.	104	79	Specularia.	162
51 Aucupium.	106	80	Viotor.	164
52 Venatus.	108	81	Restio & lorarius.	
53 Lanionia.	110		(166	
54 Coquinaria.	112	82	Viator.	168
55 Vindemia.	114	83	Eqves.	170
56 Zythopœia.	116	84	Vehicula.	172
57 Convivium.	118	85	Vectura.	174
58 Tractatio lini.	120	86	Transitus aquarum.	
59 Textura.	122		176	
60 Lintea.	124	87	Natatus.	178
61 Sartor.	126	88	Navis actuaria.	180
62 Sutor.	128	89	Navis oneraria.	182
63 Faber lignarius.	130	90	Naufragium.	184
64 Faber murarius.	132	91	Ars scriptoria.	186
65 Machinæ.	134	92	Papyrus.	188
66 Domus.	136	93	Typographia.	190
67 Metalli fodina.	138	94	Bibliopolium.	192
68 Faber ferrarius.	140	95	Bibliopegus.	194
69 Scriniarius & Tor-	96		Liber.	196
nator.	142	97	Schola.	198
70 Figulus.	144	98	Musæum.	200
71 Partes domus.	146	99	Artes sermonis.	202
72 Hypocaustum cum	100		Instrumenta musi-	
dormitorio.	148		ca.	204
73 Putei.	150	101	Philosophia.	206
74 Balneum.	152	102	Geometria.	208
75 Tonstrina.	154			

103. Sphæ.

103 Sphæra cœlestis.	210	126 Mercatura.	262
104 Planetarum ad- spectus.	214	127 Mensuræ & pon- dera.	264
105 Phases lunæ.	216	128 Ars medica.	266
106 Eclipses.	218	129 Sepultura.	168
107 Globi terrestris he- misphæriū superius.	220	130 Ludus scenicus.	270
108 Globi terrestris he- misphærium inferius.	222	131 Præstigiæ.	272
108 Europa.	224	132 Palæstra.	274
109 Ethica.	226	133 Ludus pilæ.	276
110 Prudentia.	228	134 Ludus alexæ.	278
111 Sedulitas.	230	135 Cursus certâina.	280
112 Temperantia.	232	136 Ludi pueriles.	282
113 Fortitudo.	234	137 Regnū & regio.	284
114 Patientia.	236	138 Regia majestas.	286
115 Humanitas.	238	139 Miles.	290
116 Justitia.	240	140 Castra.	292
117 Liberalitas.	242	141 Acies & præliū.	294
118 Societas conjug.	244	142 Pugna navalis.	296
119 Arbor consangvi- nitatis.	246	143 Obsidium urbis.	298
120 Societas paren.	250	144 Religio.	300
121 Societas hærilis.	252	145 Gentilismus.	302
122 Urbs.	254	146 Judæismus.	304
123 Interiora urbis.	256	147 Christianismus.	306
124 Judicium.	258	148 Mahometismus.	310
125 Supplicia malefi- corum.	260	149 Providentia Dei.	312
		150 Judicium extre- mum.	314
		Clausula.	316

ORBIS SENSUALIUM PICTUS.

Den

Snyrlige

Werlden.

Sommeit
Anderb. Dantze

1799

A

Invitatio. Inledning.

M. Veni, Puer!
 discē Sapere.
 P. Quid hoc est?
 Sapere.
 M. Omnia,
 quæ necessaria,
 rectè intelligere,
 rectè agere,
 rectè eloqui.
 P. Qvis me
 hoc docebit?
 M. Ego,
 cum Deo.
 P. Quomodo?

M. Kom hit! Pitt!
 lär at vara wjs. (tloof)
 E. Hwadh är det?
 at vara wjs.
 M. All!
 hwad nödigst är!
 rätt förstå!
 rätt göra!
 rätt vhtala.
 E. Hvem skal migh
 det lära?
 M. Jagh!
 medh Guds hielp.
 E. Hurulunda?

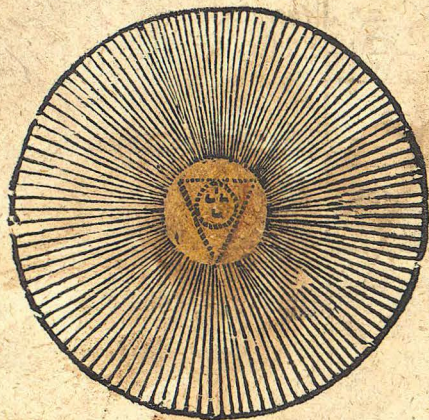
M. Du.

Tabula.

	Felis clamat, Kattā jamat (miaålar)	nau nau	N n
	Auriga clamat, Kussten ropar.	ó ó ó	O o
	Pullus pipit, Bngē qwitterar (pippar)	pi pi	P p
	Cuculus cuculat, Giöten gaal.	kuk ku	Q q
	Canis ringitur, Hundē grāniar (mor- rar)	err	R r
	Serpens sibilat, Ormen hvasfer.	si	S s
	Graculus clamat, Kajan låter.	tac tac	T t
	Bubo ululat, Bfwen yhler.	ú ú	U u
	Lepus vagatur Haran swåtter (starker)	vå	V v
	Rana coaxat, Grodan skiåller (qvå- ter.)	coax	X x
	Afinus rudit, Åstnan rhyter (ropar)	yy	Y y
	Tabanus dicit, Bromsen suorrar.	ds ds	Z z

DEUS.

GUDS.

Deus est
ex seipso,
ab aeterno
in aeternum.
Perfektissimum
& beatissimum
esse (ens.)
Essentiâ,
Spiritualis
& unus.
Hypostasi,
Trinus.
Voluntate,

Gudh är
vshaff sigh sielff/
ifrån Ewigheet
till Ewigheet.
Den aldrafultkomeligaft
och aldrasaligaste
Warelsen / (tinget.)
Vthi Wäsendes
Andeligh
och en.
Vthi Personerne
Treenigh.
Vthi William/
Sanct

Sanctus,
Iustus,
Clemens,
Verax.
Potentiâ,
Maximus.
Bonitate.
Optimus.
Sapientiâ,
Immensus.
Lux
inaccessa:
& tamen
omnia in omnibus.
Ubique,
& nullibi.
Summum bonum,
& solus
inexhaustus fons
omnis boni.
Omnium Rerum,
qvâs vocamus
Mundus,
ut creator,
ita & Gubernator
& Conservator

Heligh/
Rättferdigh.
Mild/
Sannfärdigh.
Vthi Mächt/
den störste.
Vthi Godheet/
den bäste.
Vthi Wäisdom/
omäteligh.
Ere Ius/
till hwilket ingen komä kan:
och doch likwäl
alt vthi allom.
Allstädes/
och ingenstädes.
Det högsta Goda/
och allena
den outhösliga Brunnen
aff alt godt.
Alle tings/
hwilka wij kallom
Werld/
såsom Slapares/
altså oet Regerare
och Uppehällare.

II.

Mundus.

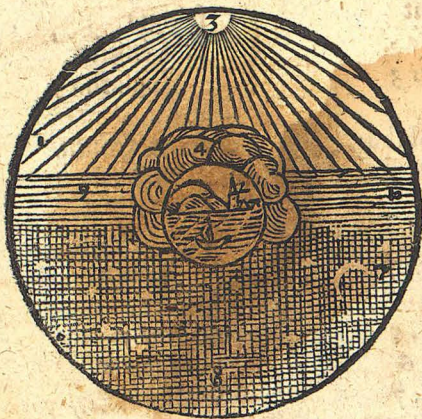

¶
Verlden.

Calum 1
habet
Ignem, stellas.
Nubes 2.
pendent
in Aere.
Aves 3
volant
sub Nubibus;
Pisces 4
natant
in Aquâ.
Terra
habet
Montes, 5
Sylvas, 6
Campos, 7
Animalia, 8
Homines. 9
Ita
sunt plena
Habitatoribus suis,
quatuor Elementa,
quæ sunt
Mundi
maxima Corpora

Himmelen 1
hafwer
Eld/ Stiernor.
Styen 2
hängia
vithi Luftten.
Foglarne 3
flyga
vnder Styen.
Fiskarna 4
simma
vithi Vatnet.
Jorden
hafwer
Bärg/ 5
Stogar/ 6
Slätmarker/ 7
Diur/ 8
Menniskior. 9
Alisâ
äre fulla (vpslste)
off Inwånare/
the Fyra Elementena
hwilka äre
Verldennes
störste Kroppor.

Cælum.

3. Himmel.

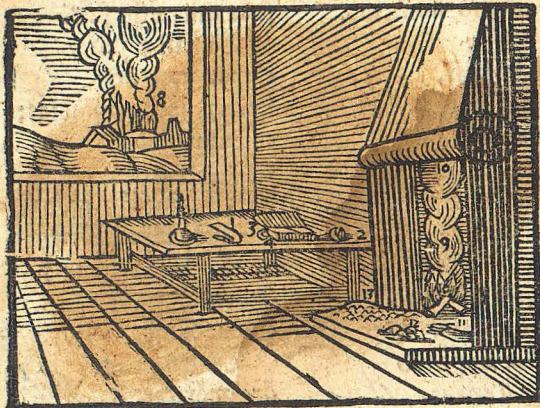
Cælum 1
 rotatur,
 & ambit.
 Terram, 2
 in medio stantem.
 Sol, 3
 ubi ubi est,
 fulget perpetuò:
 utur.
 Nubila 4
 eum nobis eripiant,
 facitque
 suis Radia 5
 Lucem;
 Lux, Diem.
 Ex opposito
 sunt Tenebra, 6
 inde Nox.
 Nocte
 splendet Luna, 7
 & Stella 8
 micant, scintillant.
 Vesper, 9
 est Crepusculum
 Manè,
 Aurora 10
 & Diluentum.

Himmelen 1
 Kringdrifves/
 och går omkring
 Jorden/ 2
 som mitt vthi står.
 Solen/ 3
 ehvar hon är/
 skiner hon alt stadig:
 ehuruval
 Molnen 4
 henne of ifrån tagat,
 och gör hon
 medh sine Strålar 5,
 Luset;
 Luset/ Dagen.
 Tvärt emot
 äre mörcker/ 6
 och der vthaff Natte.
 Om Natten
 skiner Månan/ 7
 och Stiernorna 8
 glittra/ gnistra.
 Om Affronen/ 9
 är Skymning.
 Om Morgonen/
 Morgonråda 10
 och Dagning.

Ignis,

IV.

4.
Eld.

Ignis
ardet, (urit) & cremat.
Ejus Scintilla,
ope Chalybis, 1
à silice (Pyrite) 2
elisa,
& in Suscitabulo 3
à Fomite excepta,
Sulphuratum, 4
& inde
Candelam 5
vel Lignum 6
accendit,

Elden
brinner och vprändner.
Hans Gnista/
förmedelst stålet 1. tilhielt
vthur stintan (Syrstenen) 2
vthslagen/
och vthi Eldryget 3. (gen-
af snöskē (tundret) emotta.
Svavvelstiekan 4
och sedan
Luset / 5
eller Weben 6
vpränder /

& Flamm

& Flammam 7
excitat,
vel incendium, 8
quod
aedificia corripit

Fumus 9
ascendit inde
qui,
adharens
Camino, 10
abit in Fuliginem,
Ex Torre,
(ligno ardente)
fit Ticio 11
(lignum extinctum.)
Ex Pruna,

(candente,
Particulâ torris)
fit Carbo. 12.

Tandem,
quod remanet
est Cinis 13
& Favilla.
(ardens cinis.)

och en Låga 7
vpränder/
eller en Brand (Wädelb) 8
hvilken

Husen (bygningarna) an-
Röten 9 (gräper,
vpsfänger der ifrån/
hvilken /
hängiandes
widh Skorstenen / ic
förvandlas vthi Soot.

Äff Eldbranden/
(brinnande Träd)
blifwer vthsläckt brand 11
(vthsläckt Träd.)

Äff Blöddhi/
(ett brinnande
stycke Brand)
blifwer Kohl. 12

Dmsfider / (är)
hwad öfverblifwer (quarf
är Aska 13
och Falaska!
(glimmande Aska.)

Äff

V.
Aer.

Wader / Luffe.

Aer 1
spirat leniter.
Ventus 2
fiat validè.
Procella 3
sternit arbores.
Turbo 4
se agit in gyrum.
Ventus
subterraneus 5
excitat.
Terra motum;
Terra motus
facit.
Laves (ruinas,) 6

Lufften 1
blåser sachteligen.
Waderet 2
blåser stærck.
Stormwaderet 3
rijswer omfull Træden.
Waderhwersweln 4
swångier sig omkring vish
Waderet (en ring)
vnder Jorden 5
vrvæcker
Jordbåfning;
Jordbåfningen
giør
Jordfall. 6

VI.

Aqua.

6.
Bath.

Aqua.

scatet.
è fonce; 1
defluit.
in Torrente; 2
manat
in Rivo; 3
stat.
in Seagno; 4
fluit
in Flumine; 5
gyratur.
in Vortice; 6
facit

Paludes. 7

Flumen

habet

Ripas. 8

Mare.

facit

Littora. 9

Sinus, 10

Promontoria, 11

Insulas, 12

Peninsulas, 13

Isbmos, 14

Freta; 15

& habet

Scopulos, 16

Bathet

vspringer

vthur Källan (Brunen); 1

nederrinner

vhi en ström (regnbäck); 2

rinner

vhi en rinnande Bäck; 3

står

vhi en Insiö; 4

flyter

vhi Floden; 5

fålas (tröter sigh) omfring

vhi Böölen; 6

giör

Kärr (Moras.) 7

Floden

hafwer

Abråddar. (bråddar) 8

Hafwet

giör

Siö. Haafs Strander/ 9

Bükar/ 10

Haafsflippor/ 11

Djår/ (Stiår) 12

siödlånne (halffe omslunne

Råds/ 14

Djår/ 13

Haafsifund; 15

och hafwer

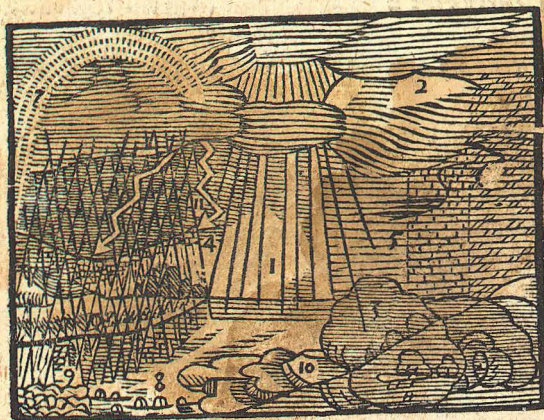
Strensflippor. 16

B

Nubes

Nubes.

Skynn.

Ex aqua
ascendit
Vapor. 1
Inde fit
Nubes, 2
& propè terram
Nebula. 3
E Nube
stillat (defluit guttatim)
Pluvia, 4
& imber.

Vihaff Warner
vpsfiger
suctig Ecken (qvalm) 1
Der aff blifwer
Moln/ 2
och når widh Jorden
en Dimba. 3
Vihur Molnet
dryper (ned flyter Droppe
Regn/ 4
och Slagregn.

Qua

Qua
gelata,
Grando; 5
semigelata,
Nix; 6
calecta,
Rubigo est.

In pluuiosa nube,
qua Soli opposita,
apparet
Ira, 7

Gutta,
in aquam incidens,
facit
Bullam; 8
multae bullae,
faciunt
Spumam., 9

Aqua congelata
fit Glacies; 10
Ros congelatus
dicitur Pruina.

Ex
sulphureo vapore
fit Tonitru:
quod,
è nube erumpens
cum Fulgure, 11
tonat,
& fulminat.

Huile
steelnade / (frusne),
åre Hagel; 5
Halffsteelnade/
Snid; 6
vppijade /
Aprebråna (Sådesbrand.)
Vihit ett Regnmoln
som geent emot Solen
synes (satt årl
Regnbogen. 7

En Droppal
i Warner fallen /
giör
Wattu-Blåsa (Bladrå) 8
månge Blador
giöra
Stuum (fradga.) 9

Steelnat (frusit) wam
blifwer Jis: 10
frusin Dagg
tallas Råmfrost.

Vihaff
swafwelachtig tåkn (qualm)
blifwer Dunder;
hwilket
vihur Molnen vihbrister
medh ett blitrande / 11
dundrat /
och Åstian slår.

VIII.
Terra.

8.
Jorden.

Super

Super Terra

På Jorden

font.

åre

alti Montes, 1

høge Bærg/ 1

profundæ Valles, 2

diupe Daalar/ 2

elevati Colles, 3

uphøge bæclar/ (tullar) 3

cavæ Spelunca, 4

ihåatige Gropar (Jordful-
lor/) 4

plani Campi, 5

fåmpne Slåttemarcker /
(Engder) 5

opacæ Sylva, 6

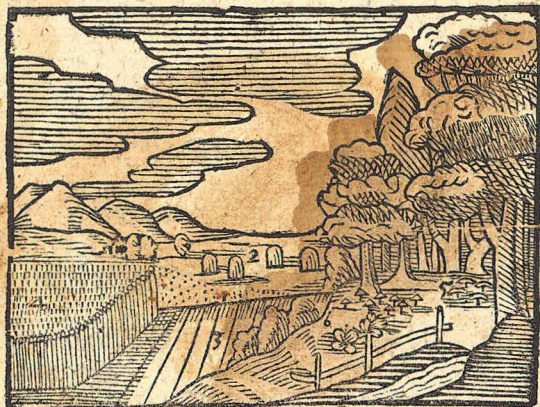
tiocke (fkyggige) Stogar/ 6

B 3

Terra

IX.

Terra-Fœtus.

Jord: Växter.

Pratum. 1

fert.

Gramina,
cum Floribus
& Herbis;

qvæ
desecta.

Fœnum hünt. 2

Arvum. 3

fert.

Fruges & olera. 4

In sylvis

proveniunt

fungi, 5

fraga, 6

myrcili, &c.

Sub Terra

nascuntur.

Metalla,

Lapides,

Mineralia,

Eugen. 1

bår

Gräs/
medh Blomster
och Öter:

hwilka
aff skärne/ (hugne/)

blifwa Höd. 2

En vpplögd Öter 3

bår

Sådñ och kåhl (krydder) 4

Vithi Stogarna

wåra (vptomma)

Jordswampar/ 5

Jordbåt/ (Smultron) 6

Smålon/ &c.

Under Jorden

wåra

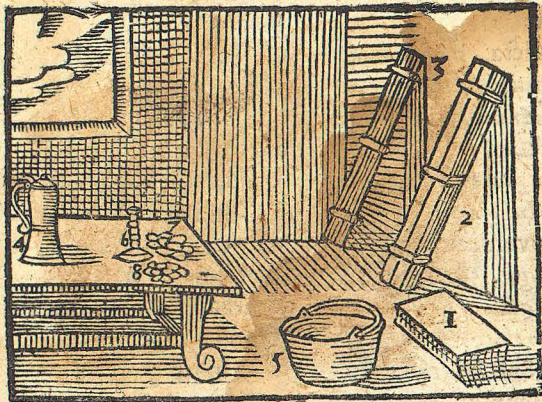
Metall (Walm/)

Steenar/

Mineralier:

X.

Metalla.

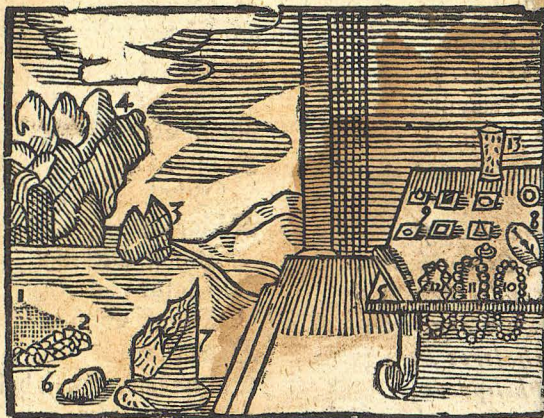
10.
Metall.

Plumbum 1
est molle & grave;
Ferrum 2
est durum;
& durior
chalybs. 3
Faciunt
è stanno,
cantbaros; 4
è cupro,
abena; 5
Ex orichalco,
candelabra; 6
Ex argento.
thaleros, 7
Philippeos,
& aureos imperiales;
Ex auro,
scutatos, (ducatos)
& solidos aureos, 8
Argentum vivum
liquet semper,
& corrodit metalla.

Blyet 1
är blött (wet) och tunga.
Järnet 2
är hårde;
och hårdare
Stålet. 3
The göra
vshaff Teenet/
Kannor; 4.
Vshaff Koppar/
Kärlar; 5
Vshaff Messing/
Ljusstakar; 6
Vshaff Silfver/
Daaler/ 7
Phillydaler (duble daler)
och Gyllendaler;
Vshaff Guld/
Ducater/
och Guldgyllden 8
Dwicksilfver
flyter alltidh/ (ler)
och genom gnager Metalla.

Lapides.

Stenar.

Arena 1
 & *Sabulum* 2
 est comminutus lapis.
Saxum 3
 est pars
Petra. (Cautis) 4
Cos, 5
Silex, 6

Sand 1
 och småsteen (grosssand)
 är en söndermolat Steen
 Stoor Steen 3
 är ett Stycke
 aff Helleberger. 4
 Hwärtesteen/ 5
 Flintesteen/ 6

Marmor, 7. &c.
 sunt obscuri lapides.

Magnes 8
 adtrahit ferrum.

Gemma 9
 sunt lapilli pellucidi:
 ut:

candidus Adamas;
rubeus Rubinus,
cæruleus Sapphirus,
viridis Smaragdus,
luteus Hyacinthus, &c.
 & micant,
 si angulati sunt.

Margarita,
 & *Uniones*, 10
 crescunt
 in conchis;
Corallia, 11.
 in marinis arbusculis,
Succinum, 12

colligitur
 ad mare,
 præcipuè
 in Borussia.
Vitrum, 13
 est simile
Crystallo.

Marmorsteen/ 7. &c.
 är mörte Stenar.
 Segerstenē (magnetē) 8
 drager til sigh Järnet;
 Adlestēnar 9

är små genomskänande
 Såsom: (Stenar:
 den snid hwijta demantē/
 den röda Rubinen/
 den blåå Sapphiren/
 den gröna Smaragden/
 den gååla Adlastenen hya-
 och blånckia/ (cinthus/ &c.
 om the tantige äro.

The små Pärlor/
 och stoore Pärlor/ 10
 wåra
 vñhi Muslor (Staler.)
 Coraller (Cork/) 11.
 vppå små Haafstrå.
 Agdstenen (rasssteen) 12
 Hoopsamblas
 widh Hafwet/
 beshinnerligern
 vñhi Pryssen.
 Glaset 13
 är liße
 Crystallen.

Arbor.

Träd.

E semine
procreſcit
Plantæ, 1
Plantæ
abit
in Fructem, 2
Frutex
abit
in Arborem, 3
Arbor
ſuſtentatur
à Radice, 4

Uthaff fröð
upwäxer
Plantan / 1
Plantan
warder
til en Buſka. 2
Buſkan
warder
til ett Träd. 3
Trädet
uppåhälles
aff Rooten / 4

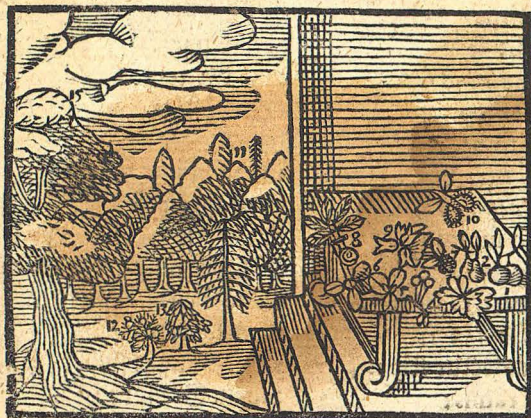
E radi-

E radice
ſurgit
ſtirps (ſtemma.) 5
Stirps
dividit ſe
in ramos 6
& frondes, 7
quæ ſunt
ex foliis. 8
Cacumen 9
eſt in ſummo.
Truncus 10
adhæret radicibus.
Caudex 11
eſt deſectus ſtipis,
ſine ramis:
& habet
corticem
& librum, 12
pulpam
& medullam. 13
Viſcum 14
adnaſcitur ramis:
qui etiam
Gummi,
Reſinam,
Picem, &c.
exſudant.

Uthaff Roren
upſtjger
Stammen / (Stielken) 5.
Stielken
deelar ſig
vthi Grenar 6
och Löff / 7
hvilcka bliſwa
vthaff Bladen. 8
Toppen 9
är öfwerſt (högst) yppå.
ſtubben / ſtocke (bohin) 10
hängar wedh Rötterne.
Klabben 11 (le
är en aſſbuggē ſtubbe (På-
vhan Grenar:
och haſwer
Näſſwer
och Bark / 12
Stocke Trädh
och Kärnan. 13
Fogelſläm 14
wäxer wedh Grenarna:
hvilka också
Rådal (Gummi)
Gråntådal
Beck / 15.
vthſwetta.

Fructus

Fructus arborum. Träds Frucht.

Poma
decerpuntur
à fructiferis arboribus.

Malum 1
est rotundum,
Pyrum 2.

& Ficus 3
sunt oblonga.
Cerasum 4

pendet
longo petiolo; (pedicu-på en lång stielcke; (stäfte)

Prunum 5
& Persicum, 6

Edös Staalfruchte
affplockas
vraff fruchtebare (bårande)
Äpplet 1 Tråk.

är runde.
Påron 2
och Fikon 3
äre afstånge.

Kirskbår 4
hänges

lo) Plomon 5
och Persikk 6

brevi-

breviori;
Morum, 7
brevissimo.

Nux juglans, 8
Avellana, 9
& Castanea, 10
sunt involuta
Cortici
& Putamini.

Steriles arbores
sunt: 11
Abies,
Alnus,
Betula,
Cupressus,
Fagus,
Fraxinus,
Salix,
Tilia, &c.
Sed pleræq;
sunt umbriferæ.

At Juniperus 12
& Laurus, 13
ferunt
Baccas;
Pinus 14
Strobilos;
Quercus, 15
Glandes,
& Gallas.

ypå tortare (stactonare);
Mullbår/ 7
ypå tortaste.
Wålst nött (waalnött)/ 8
Hafelnött/ 9
Castanienött/ 10
äre inwicklade
vithi Barck
och Staal.

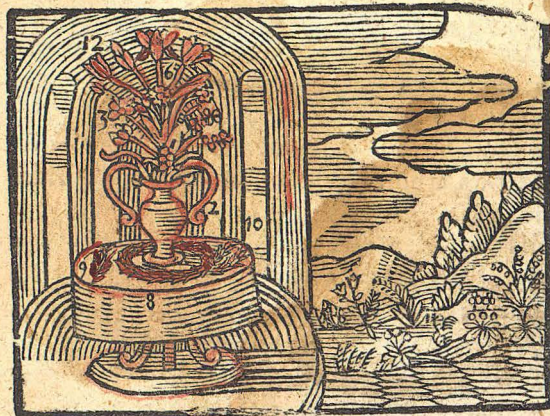
Ofruchtsamme Tråk
äre: 11.
Furoträåk (Tall)
Aal/
Björck/
Cypress/
Hageboockträåk/
Åst/
Pålskråk (Wjude/
zind/ 12.
doch måstedelen
äre the skuggertjete.

Men Een 12
och Lagerbårträåk/ 13
båra
Wåår;
Granen 14
Grantottar;
Eeken/ 15,
Allon/
och Gallåplen.

Flores

Flores.

Blomster.

Inter Flores
sunt notissimi:
Primo Vere,
Viola, 1
Hyacinthus, 2
Narcissus, 3
Tum *Lilia*,
alba actutea, 4
& caerulea, 5
Tandem,
Rosa, 6.
Caryophyllum, 7 &c.

Ibland Blomstren
äro the betänste:
Först om Währen/
Fiohlblomster/ 1
Fiohlbrun lillia/ 2
Wärpsblomma. 3
Jemwål och lillior/
hwiita och gälal/ 4
och blå. 5
Dmsfider
Roos/ 6
Måglicka. 7 ic.

Ex his

Bestaff desse

vientur
Serta, 8
& servia, 9
Etiam adduntur
Herbæ odoratæ, 10
nt: *Amaracus*,
Amaranthus,
Ruta,
Lavendula,
Rosmarinus (*Libanotis*)
Hyssopus,
Nardus,
Ocimum,
Salvia,
Menta, &c. (flores ii

Inter campestris
notissimi sunt:
Lilia convallium,
Chamadrys,
Cyanus,
Chamamelum, &c.

Inter herbas
Cycisus (*Trifolium*)
Absinthium,
Acerosa, *Urtica*, &c.
Tulipa 12

est decus florum,
sed absq; odore,

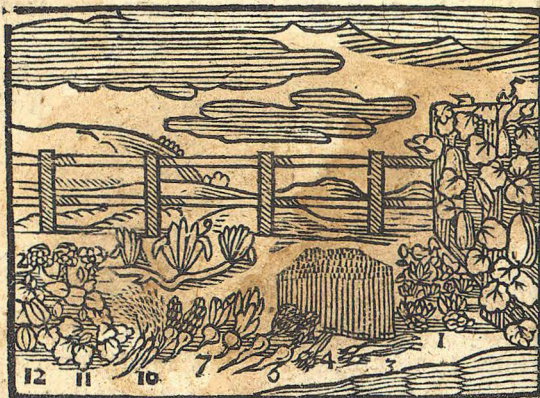
bindas
Kranzar 8 (star: 9
oc Blomster. Kryddeqvaa
Tilläggijs också 10
wälluchande örter/ (gråds/
såsom: Meyram/
Kärlecks Blomma (Eusen-
Wijnruca/
stion)
Lavendel/
Rosmarin/
Ysop/
Spytanard/
Basilika/
Salvia/
Wynna/ oc. (Blomstren/te

Ibland Slåtmærks
äro the funnogaste:
Wärbblomster/ (bockeblad)
förgår migh icke/
Kornblomma/
sötblomster/ (Ram. Abtomä)
Ibland gräs. in (på slätt-
Getewäpling/ marcken)
Wahörte/
Synra/ Nå sla/ oc.

Tulpane n 12 stent/
är en prynd nar ibland blom-
sed absq; odore, (odoris men vthan (hafwer ingen)
expers) euche.

XV.

Olera.

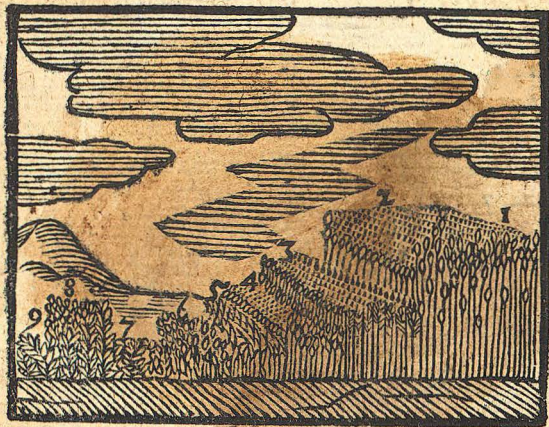
15.
Kryddegårdz Fruchter

In hortis
nascuntur
Olera,
ut: *Lactuca*, 1
Brassica, 2
Cepa, 3
Allium, 4
Cucurbita, 5
Sifer, (*sifarum*), 6
Rapa, 7
Raphanus minor, 8
Raphanus major, 9
Petroselinum, 10
Cucumeres, 11
Pepones, 12

Bihi Dete-(Kåhl)-gårdar
wåra
Kåhlfrydder/
såsom: Sallat (Latbuka) 1
Kåhl/ 2
Rödlöök/ 3
Hvittlöök/ 4
Pompa (Kurbis) 5
Rödh Wiroot/ 6
Kofwa/ 7
Kåtticka/ 8
Pepparoot/ 9
Pettersilia/ 10
Gurctor/ 11
Meloner, 12

XVI.

Eruges.

16.
Sädh/ Akerfrucht.

Quod

Quoddam frumentum Sompt Sädh (Aker-

crescit
super culmum,
geniculis distinctum,
ut: *Triticum*, 1
Siligo, 2
Hordeum; 3

In his
habet *Spica*
aristas;
aut est mutila,
fovetque grana
in glumâ.

Quoddam
pro *Spica*,
habet *paniculam*,
grana continentem
fasciatim,
ut *Avena*, 4
Milium, 5
Fruementū Saracenicū. 6

Legumina
habent *filiquas*,
quæ grana
valvulis includunt,
ut: *Pisum*, 7
Faba, 8
Vicia, 9
& his minora,
Lentes & *Cicera*,

wäxer (frucht/

ppå Halm/
med leeder delader/
säsom: Hwete/ 1
Kogh/ 2
Korn; 3

Oppå desse
hafwer Aker
Agnar; (löst/
eller är det stympt (agne-
och hafwer Kornen
vthi ett runt Stahl.

Sombilig (en Deel)
(i stället) för A/
hafwer en wippa/
Korn innehållandes
knipperstahl/
säsom Hakra/ 4
Herbarynn/ 5
Turtist Kogh. 6 (er

Stalfrucher (Kudfruch-
hafwa Balsor (Städor)
hwilka Fröd (Korn/
vthi små Staal insluta/
säsom: Arten/ 7
Dönan/ 8
Wickarten/ (Dufwearte) 9
och dhe mindre än desse/
Ling och Rätarter.

C 3

Fru-

XVII.

Frutices.

17.
Bustar.

Planta,
major
& durior est
quam herba,
dicitur *Frucex*,
ut sunt:

In ripis
& stagnis,
Juncus, 1
enodis scirpus (*Canna*)
Typhus ferens,
& *nodosa*,
intusque *cava-*
arundo; 3

Alibi, 4

Rosa,
Ribes,
Sambucus,
Juniperus:

Item *Visis*, 5
quae emittit
Palmites, 6
& hi *Capreoles*, 7
Pampinos, 8
ac *Racemos*, 9
quorum *Scapo*
Uvae pendent,
continentes *Acinos*.

En växt/ (*Planta*)
hvilken större
och hårdare är
än som Gräs/
kallas *Busta*/
såsom äro:

I Stränder
och Insiögar/
Såff/ 1

2 knurlöös (ledlös) hvar 2
kaasunkastar bärandes/
och den tungiga (ledfulla)
och innan til iholiga
Röön; 3

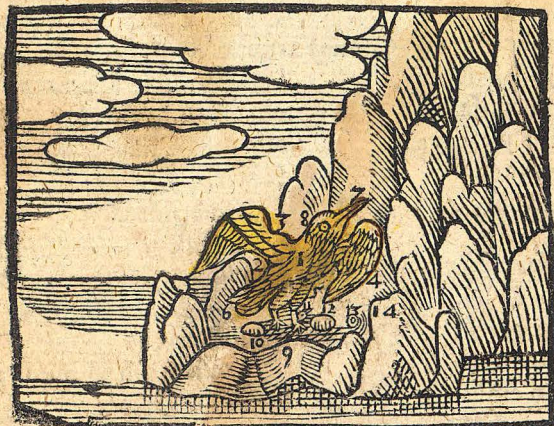
Annorstädes/ 4

Rosenbusta/ drufwa)
wänbärsbusta (S. Johäs
Hylleträ/
Enebusta:

Jemväl och Wänträ/
hvilket vthbreder
Wänqwistar/ 6 gar/ 7
och desse (vthbreda) Telnin-
Wänblad/ 8
och Wänbärsstieltar/ 9
vppå hvilkas skast (stielta)
Drufwor hängia/
innehällandes små tiärnor

XVIII.

Animalia,
& primum
Aves.

18.
Diuren/
och först
Foglar.

Animalia

Animal
vivit, sentit,
movet se,
nascitur & moritur;
nutrit se & crescit;
stat, aut sedet,
aut cubat,
aut graditur.

Avis,
(hic *Halcyon*, 1
qui in mari nidulatur,)
tegitur *Plumis*, 2
volat *Pennis*, 3
habet duas *Alas*, 4
& totidem *Pedes*, 5
Caudam, 6
& *rostrum*. 7
Famella, 8
in *Nido* 9
ponit *Ova*, 10
iisque incubans,
excludit *Pullos*, 11
Ovum
tegitur *Testa*, 12
sub qua est
Albumen, 13
in hoc *vitellus*, 14.

Diuret
lesiver/hafwer Sinnen/
rörer sig/
födes och döör;
föder (näret) sig och värens
står/ eller sitter/
eller ligger/
eller går.

Fogeln!
(här *Fisfogeln*/ 1 (*Nästet*
som vhi *Hafwet* gör sig/
betäcket med *Fiedrar*/ 2
flyger med *Pennor*/ 3
hafwer två *Wingar*/ 4
och äfwē så många fötter/ 5
Stierr/ 6
och *Näbb* (*Nädff.*) 7
Fogeln! som hon är/ 8
vhi *Nästet* (*Wodet*) 9
värper (*idger*) *Äggen*/ 10
och på dem liggandes/
vhi läcker *Wngar*. 11
Ägget
täcket med *Staal*/ 12
vnder hwilket är
Ägghwita/ 13
vhi detta *Äggebloman* 14

C5

Aves

XIX.

Aves Domestica.

19.

Huus Foglar.

Gallus

Gallus 1
 (qui manè cantat)
 habet *Cristam*, 2
 & *calcaria*: 3
 castratus,
 dicitur *Capo*,
 & *saginatur*
 in *Ornithotrophio*. 4
Gallina 5
ruspatur fimetum,
 & *colligit grana*:
sicut & *Columba*, 6
 (quæ educantur
 in *Columbario*: 7)
 & *Gallopavus*, 8
 cum sua *Meleagride*. 9
Formosus Pavo 10
 superbit *pennis*.
Ciconia 11
 nidificat in *tecto*.
Hirundo, 12
Passer, 13
Pica, 14
Monedula, 15
 & *Vesperilio*, 16
 (*Mus alatus*)
 volitant *circa domos*.

Hanan (Zoppen) 1
 (som vittida om morgonen
 hafwer *kamb*/ 2 *galer*/)
 och *Sporar*: 3
 snöpe (*Hane*/)
 kallas *Sapun*/
 Och giödes
 vchi *Hönse* *huset*-*forgen*. 4
Hönan 5
 krassar (*spartar*)*dyngian*/
 och *ihopsamlar Korn*:
liktasom och *Dufworne*/ 6
 (hvilka *vpfödas*
 vchi *Dufvehuuset*.) 7
 och *Salton*-*Hanan*/ 8
 med sin *Salton*-*höna*. 9
 Den *sköne Påfogeln* 10
högfårdas med *Städran*.
Storcken 11
 giör *Boo* (*Näste*) i *Zaket*.
Svalan/ 12
Spartwen/ 13
Statan/ 14
Rajan/ 15
 och *Slädermusen* (*läder*-
lappen) 16
 flyga *omkring* *Husen*.

Osci.

XX.

Oscines.

40.
Sänge-Foglar.

Luscinia (Philomela) 1 Nächtergalin/ 1
cantat. sungen
svavillimè omnium. lustigast ibland alla.
Alauda 2. äckstian 2
cantillat. sungen ideligen /
volitans in aëre; flygandes i Luftren:
Coturnix 3. Wachtelen (Åkerhöna) 3
humi sedens; på Jordenne sittandes;
Cetera, The andre / nar) 4
in ramis arborum: 4. på Träds Qvistar: (gre-
ut: peregrina *Luceola*, såsom frémände golfogeln/
Fringilla, Boofsincken/
Carduelis, Tjuffeln/ (Tjuffelsincken)
Acanthis, Striglikan/
Linaria, tjunsparsiven/
Parvus Parus, den litla Tättan/
Galgulus, Bjundroseln/
Rubecula, Rödstiertan (Domherren)
Curruca, &c. Kornstrjktan/ 10.
Discolor Psittacus, 5. Den brofotta Pappe-
Merula, 6. Amfelen/ 6. gojån/ 5
Sturnus, 7. Staren/ 7
cum *Picâ* medh Statan
& *Monedulâ*, och Kajån/
discunt. ära
humanas voces. Mennistligh Röst (Zaal)
formare. Härma.
Pleræqvè. Wäftebeels
solent includi. plåga the inneslutas
Caven. 8. pih Durar. 8

XXI.

Aves Campestris &
Sylvestris.

Marck- och Stogz
Foglar.

<i>Struthio</i> 1	<i>Struzen</i> 1
est maximus ales;	är den störste Fogeln;
<i>Regulus</i> (Trochilus) 2	Ronungsfoglen 2
minimus;	den minste;
<i>Noctua</i> 3	Nattuglan 3
despicatissimus;	försäcktligaste;
<i>Urupa</i> 4	Wijpan 4
sordidissimus,	oreentligaste /
nam uescitur stercoribus;	ty hon äter dyngia (träck);
<i>Manucodiata</i> 5	Paradijsfogeln 5
triffimus,	den sällsamaste /
<i>Fasianus</i> , 6	Fasanen. 6
<i>Tarda</i> (cis) 7	Trappen 7
<i>Lurdus Teiao</i> , 8	döfwe Orren / (Nören) 8
<i>Attagen</i> , 9	Hierpen / 9
<i>Perdix</i> , 10	Äkerhönan (rapphöna) 10
<i>Gallinago</i> (R. Ricola) 11	Indianiske Hönan / 11
& <i>Turdus</i> 12	och kramsfoglen (traste) 12
in deliciis habetur.	för Kräfselighet (lecker- maat) hållas.

Inter reliquas,
potissima sunt:
pervigil *Grus*, 13
gemens *Turur*, 14
Cuculus, 15
Palumbes,
Picus,
Garrulus,
Cornix, &c. 16

Ibland the öfrige (andre)
the förnämste äre:
den wakande Branan / 13
suckande *Turur* / 14
Giöten / 15
Stogz / 16
Hackspjuten /
Kajjan /
Kräfan / 16

XXII.

Aves Rapaces.
Aves Rapaces.

Rooff. Foghr.

Aquila

Aquila, 1
Rex avium,
Solem intuetur.
Vultur, 2
& Corvus, 3
nutriunt se
morticinis, [cadaveribus. med. Uas (döde Kroppar.)]
Milvus, 4
infectatur.
pullos gallinaceos.
Falco, 5
Nisus, 6
& Accipiter, 7
captant aviculas;
Astur, 8
captat
columbas
& aves majores,

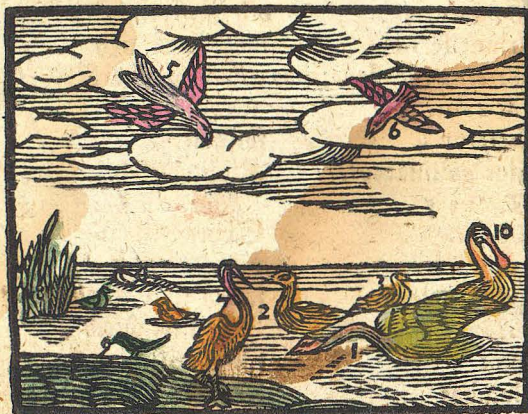
Ornen / 1 (na)
Konungen ibland Foglar.
seer emoot Soolen.
Gamen / 2
och Korpen / 3
söda (nära) sig
Gladan / 4
förföllier
Kyllingarna.
Salcken / 5
Sporhöten / 6
och Höten / 7
fänga små Foglar;
Dufvehöten / 8
fångar
Dufwor
och större Foglar.

D

Aves

XXIII.

Aves Aquaticæ.

Watu Foglar.

Candidus Olor, 1

Anser, 2

Anas, 3

natant,

Mergus, 4

mergit.

His adnumera

Fulicam,

Pelecanum, 10 Et.

Haliætus, 5

Gavia, 6

evolantes;

Ad Ardeam, 7

stans in ripis,

captant pisces.

Butio, 8

inserit rostrum aquæ,

et mugit ut bos.

Moraxilla, 9

motat caudam.

Den hwiÿta Swanen / 1

Gåsen / 2

och Anden (Antan) 3

the fimma.

Wåsen (Sistmåsen) 4

sånker sigh neder.

Til desom råckna

Swartan /

Peletanen / 10 ic.

Sistmåsen (haafförnen) 5

och Wåsen / 6

omflygandes;

men Hågren / 7

ståndandes pri strandernes

raga (fånga) Fiskar

Rödrumbé (hövfwé) 8

insticker Nåbben i warnes

och bölur som ett Rödr.

Sådesårlå qwickstierē 9

rörer tijde och offra stierē;

Insecta volantia.

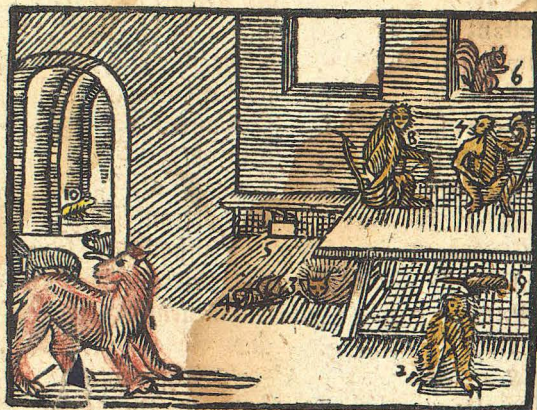
24.
Flygande Matkar
eller små Diur.

Apis 1
facit mel,
quod depascit
Fucus. 2
Vespa, 3
& *Crabro*, 4
infestant aculeo:
& imprimis pecus
infestat.
Oestrum, [*Afilus*:] 5
nos autem,
Musca, 6
& *Culex*, 7
Gryllus, 8
cantillat
Papilio 9
est alata *Eruca*.
Scarabaeus, 10
tegit alas
vaginis.
Cicindela [*Lampyrus*] 11
noctu nitet.

Bij 1
göör Honung/
hvilken förtärer
Wattubij: [onyttigt bij.] 2
Getingen / 3
och Solgetingen / 4
plågar medh Gadden:
och besvärligen Bostapen
plågar [besvärar]
Drömsen: 5
men öf/
Flugan / 6
och harfranté [Myggen.] 7
Syrpan / 8
stunger.
Stårilen [somarfogeln] 9
är en flygande Rålmatt.
Fordysfweln/
beräcker Wingarna
med Vallior. (matten 11
S. Johannis fluga [Lius-
stjärner om Matten.

XXV.

Quadrupedia,
& primum
Domestica.

95.
Fyrasotade Diur/
och först
Heemtamde.

Canis 1
cum Catello, 2
est custos domus.
Felis (Catus) 3
purgat domum
à Muribus; 4
quod etiam facit
Muscipula, 5
Sciurus, 6
Simia, 7
& Cercopitecus, 8
domi habentur
lectamento.
Glis, 9
& ceteri
Mures majores, 10
ut Mustela,
Martes,
Viverra,
infestant domum.

Hunden 1
medh Hwalpen/ 2
är Huusets Wachtere;
Kattan 3
rensar i uuset
aff (från Möss;) 4
hwilket också gör
Musesfällan. 5
Ekornen/ 6
Apan/ Apinan/ 7
och Markattan/ 8
dhe heima hafwas
för Roo (Lust) skull.
Rättan/ 9
och dhe andre
större Mössen/ 10
såsom Lektaren
Mården/
Hilleren/ (Huuser:
dhe skada (göra Droo) i

XXVI.

Pecora.

26.

Fåa/Boskap.

Taurus, 1
Vacca, 2
& *vitulus*, 3
pilis teguntur.
Aries, (vervex) 4
ovis, 5
n *Agno*, 6 *corn.*
tant lanam. *gestant*
Hircus (Caper) 7
n *capra*, 8. *corn.*
Hedo, 9
bent *habent*
illos & *Aruncos*. *capula*
Porcus (*Scrofa*), 10.
eum Porcella, 11.
habet *Setas*,
at non *Cornua* ;
sed etiam
bisulcas unguas,
ut illa,

Oxen / 1
Koon / 2
och *Kalfwen* / 3
med *häär täckias* (skylas.)
Wåduren (*Gumfen*) 4
Fåret / 5
medh *Lambet* / 6
the båra [*draga*] *W.*
Docten 7
medh *Geeten* / 8
och *Killingen* / 9
the *hafwa* (*Stågg.*
Häär. Suggar och Doct.
Swijnet [*Suggan*] / 10
med *Gråfarnet* / 11
hafwer Dorst /
men icke *Horn* ;
vthan *jemwål*
Zwecklöfde floor [*flöfwar*]
såsom the andra (*ofwan-*
benåmbde.)

XXVII.

Jumenta.

47.
Ofer/ Lastdragare.

Asinu

Asinus 1
& Mulus 2
gestat
onera.

Equus 3
(quem ornat
Juba,) 4
gestat
nos ipsos.

Camelus 5
gestat
mercatores,
cum mercibus suis.

Elephas (Barrus) 6
adtrahit pabulum
Proboscide, 7
habet (tes; 8 hastiver
duos prominentes den-
& potest portare
etiam triginta Viros.

Asnat 1
och Muulåsnan 2
bår
Dörbor.

Håsten 3
(hvitnen pryder
Maan!) 4
bår
oþ sielfwa.

Camelen 5
bår
Ridpmannen/
sampt medh sine wahror.
Elephanten 6
drager til sig Fodret
medh sitt långa Snutel 7
medh sitt långa Svånne 8
Fänder; 8
Två långa (vishtråchta)
och kan båra
också Trettiö Karlar.

Feræ

XXVIII.

Feræ Pecudes.

20.
Wild-Bockap/ Sää.

Urus, 1
& Bubalus, 2
sunt feri boves.

Alces 3
[major eqvo,
cujus tergu
impenetrabile est]

Throren/ 1
och Duffeloxen/ 2
äro Willoxar.
Elgen 3
[större än en Häst/
hvilkens Hund
Hugg-och sticfri är]

habet

habet
ramosa cornua;
ut & Cervus, 4
Sed Caprea, 5
cum Hinnulo,
habet
ferè nulla cornua.
Capricornus, 6
habet
prægrandia cornua;
Rupicapra, 7
minuta:
quibus se
ad rupem suspendit.
Monoceros, 8
unum,
Sed pratiosum,
Aper, 9
grassatur dentibus.
Lepus, 10
pavet.
Cuniculus II
perfordit terram;
ut & Talpa, 12
quæ grumos facit.

hafwer
grenige Horn:
såsom och Hiorten/ 4
Men Rågeten/ 5
medh Råbocken/
hafwer
nästan inga Horn.
Steenbocken/ 6
hafwer
ganska stoor Horn;
Steengeten/ 7
små [Horn:]
medh hvilka hon siak
på Steenklippan hänger.
Enhörningen/ 8
ett [Horn/]
men kosteligt [dyrbart.]
Willswinet/ 9
gräferar medh Tänderne.
Haran/ 10
rådes.
Kaninen II
genomgräfwer Jorden;
såsom och Mullwaden/ 12
hvilken Jordruswor gör;

Feræ

XXIX.

Feræ Bestiæ,

49.
Wilde Diur.

Bestiæ

Bestiæ

habent acutos
lingues & dentes,
suntque carnivoræ.

Ut *Leo*, 1
Rex Quadrupedum,

subatus,
sum Leona;
Maculosus

Pardus, [*Panthera*]; 2

Tigris, 3

immanissima omnium; grymmaste ibland alla;

Villosus

Ursus; 4

Rapax

Lupus; 5

Lynx, 6

collens visu;

Caudata

Vulpes, 7

astutissima omnium.

Erinaceus 8

est aculeatus.

Melis, 9

Canis gaudet.

Wildiuren

hafwa hwaße (skarpe)
Kloor (naglar) och tänder/
och äro Köttfrätare.

Esom Leijoner/ 1
Konunge ibland de fyrfo-
hafwer Maan/ [tade/
samt Lejnnan/

Det spräckfota (fläckfota)

Panterdiuret; 2

Tigerdiuret/ 3

grymmaste ibland alla;

Den ludna

Diörnen; 4

Den glupande

Ulfwen; 5

Lodiuret/ 6

hafwer en skarp Synn;

Den långswannige

Råfwen/ 7

listigaste ibland alla.

Ugeltorren 8

är raggigh.

Gråfswänet 9

älskar fördolde Hääl.

Serpen-

XXX.

Serpentes.
&
Reptilia.

30.
Ormar
Och
Krafande Matkar.

Angues,
repunt sinuando se;

Coluber 1
in Sylvâ;
Natrix (hydra,) 2
in aqua;
Vipera, 3
in Saxis;
Aspis 4
in Campis;
Boas, 5
in Domibus.

Cæcilia 6
est cæca,
Pedes habent:

Lacerta, 7
Salamandra, 8
in igne vivax,

Draco, 9
Serpens alatus,
necat
halitu.

Basiliscus, 10
oculis;

Scorpius, 11
venenatâ caudâ,

Ormarna/
dhe trötia (smyga figh.)
Stogjormē (wisormē) 1
vthi Stogen;

Wanwormen/ 2
vthi Watten; (men) 3
Wipperormen (huggor-
vthi Steentlipporne;

Ettormē (brännormē) 4
på Slättmarkerne.
Tomptormē/ (boskapjormē
vthi Huusen. (snoken) 5

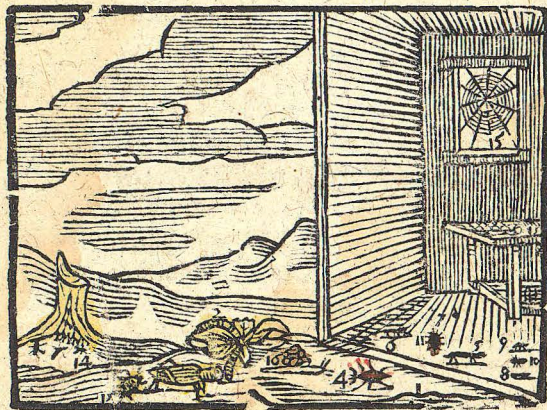
Blindormen 6
är blind.

Fötter hafva:
Edlan/ (Fyrrfootan) 7
Eldziuret/ 8
som i Elden lefver.

Draken/ 9
en flygande Orm/
dödar (dråper)
med sit andåde (blåfande:)

Basilifken/ 10
medh ögonen [örsynen;]
Storpion/ 11
medh sin förgiffiga stiere:

Insecta repentia.

31.

Kräkande Mattar.

Vermes
rodunt res:
Lumbricus 1
terram;
Esuca 2
Plantam;
Cicada 3
fruges;

Mattarna
bjita (gnaga) *Saferna*:
Merematten 1
Jorden; (ten) 2
Kålmatten (Gråsmat-
Plantan;
Gråshoppa 3
Fruchren;

Curculio 4
frumentum;
Teredo (coffus) 5
ligna;
Tinea 6
vestes;
Blatta 7
librum;
Termites 8
Carnem & caseum;
Acari
capillum.
Saltans *pulex*, 9
Pediculus, 10
fatens *Cimex*, 11.
nos mordent.
Ricinus, 12,
sanguisugus est.
Bombyx, 13
facit sericum.
Formica, 14
est laboriola.
Aranea 15
textit araneum,
retia muscis.
Coclea 16
testam circumfert.

Sådesmatten (Korn
Såden; (maaln) 4
Trådmatten 5
Weden (Tråån;)
Maaln (Måtten) 6
Kålderna;
Boofmaaln/ 7
Boofen;
Ingrar/ 8
Kött och Ost;
Hårsmatten/ (Maten/)
Håret. Loppa/ 9
Dånkande (hoppande)
Lusen/ 10
stinkande Wågallusen/ 11
bjita/ (fråta) 12
Hunde-lusen. flugan/ 12
vshuger Blodet.
Silkesmatten/ 13
drager (gior) Silkesoll.
Myran 14 (ven.
är arbetsam/ tjug/ truf-
Spinnelen 15 (nådt/
wåfwer (spinner) dwårgs
Nådt för Flugorne.
Snåcken/ 16
förer med sig Snåckhuuset.

XXXII.

Amphibia.

Som lefwa både i Watnet
och på Jorden.

In terra.

& aqva
vivunt :

Crocodylus, 1
immanis
& Prædatrix bestia
Nili fluminis ;

Castor (Fiber) 2
habens
pedes anserinos,
ad natandum,
& squameam caudam ;

Lutra, 3
& coaxans *Rana* 4
cum *Bufone*,

Tesudo, 5
supra & infra
testis,
ceu scuto,
operta.

På Jorden
och ihi Watnet
lefwa :

Crocodylus / 1
ett grynne / (fäseligt)
och roofachtige Diur
ihi Floden Nilo
Diuren / (Wäfwern) 2
hafwandes
Gäsefötter /
at simma medh /
och en Fälsfwan ;

Betern / 3
och skidllande Grodan 4
med Paddan (äterråspan) /
Stöldpaddan / 5
är öfwer och under
medh Skoal /
såsom medh en *Stöld* /
betäckt (öfwerdragen.)

Pisces fluviatiles **Fiskar som wisttas i Floder**
& Lacustres, och **Insiöar.**

Piscia

habet *Pinnas*, 1
quibus natae;
& *Branchias*, 2
quibus respirat;
& *spinas*,
loco ossium:
præterea,
Mas, lactes;
Foemina, ova.
Quidam
habent *Squamas*;

Fisken
hafwer *Tenor*/ 1
medh hwilka han swimmer;
och *gyltar*/ 2
medh hwilka han slættar;
och *Rygfotor*/
i stället för *Benen*:
deshförhan (*Widsta*/
hafwer den som Han är/
oc den som Hon är/ *Näm*.
Somblige
hafwa *Själl*.

ut

ut <i>Carpio</i> 3	såsom <i>Karpen</i> / 3
& <i>Lucius</i> (<i>Lupus</i> .) 4	och <i>Siadden</i> . 4
Alii sunt <i>glabri</i> ;	Andre äre <i>ochan Själl</i> /
ut <i>Anguilla</i> , 5	såsom <i>Älen</i> / 5
<i>Muscella</i> . 6	<i>Laken</i> . 6
<i>Accipenser</i> (<i>Sturio</i>) 7	<i>Störn</i> 7
est mucronatus,	är taggig/
& excrecit.	och wäxer
ultra longitudinem viri,	öfwer en <i>Mans</i> <i>Längd</i> /
<i>Bucculentus Silurus</i> 8	Den <i>wijdmunte welsj</i> 8
est major illo;	är större än han:
Sed maximus	<i>Men</i> <i>störst</i> .
est <i>Antaceus</i> . [<i>Huso</i>]	är <i>Huusfisken</i> . 9
<i>Apua</i> . 10	<i>Smånorsken</i> (<i>Grij</i>) 10
qvæ gregatim natant,	som <i>hooprats</i> <i>sinna</i> /
sunt minutissimi.	äre dhe <i>aldraminste</i> .
Alii hujus generis	Andre aff <i>dessa</i> <i>slaget</i>
sunt, <i>Perca</i> ,	äre/ <i>Abborren</i> .
<i>Alburnus</i> ,	<i>hwjätlingen</i> (<i>hwjätfisken</i> /)
<i>Mullus</i> (<i>Barbus</i> .)	<i>Barben</i> /
<i>Ibymallus</i> , <i>Trutta</i> ,	<i>Åsten</i> / <i>Forellen</i> /
<i>Gobius</i> , <i>Tinca</i> . 11	<i>Norswimban</i> (<i>linarē</i>) 11
<i>Cancer</i> 12	<i>Krabban</i> (<i>Kräfwetan</i>) 12
tegitur crustâ,	beräcket medh <i>Staal</i> /
haberqve <i>chelas</i> ,	och hafwer <i>Kloor</i> (<i>saxer</i>)
& graditur.	och går
porrò & retrò.	fram och <i>tibaka</i> .
<i>Hirudo</i> , 13	<i>Igelen</i> / 13
sugit <i>langvinem</i> .	<i>suger</i> <i>Blodh</i> .
	E 4
	Pisces

XXXIV.

Pisces Marini
&
Conchæ.

34.
Haffz Siskar
och
Muschlor.

Piscium

Piscium marinorum
est maximus

Balana (Cetus) 1

Delphinus, 2
velocissimus;

Raja 3
monstrosissimus.

Alii sunt,
Murænula, 4

Salmo (Elo.) 5
Dantur etiam

Volatiles. 6
Adpone

Haleces, 7
qui falsi;

Et passeræ, 8
cum Asellis, 9

qui arefacti
adferuntur:

Et monstra marina.
Phocæ, 10

Hippopotamum, &c.

Conchæ 11
habet testas.

Ostrea, 12
dat lapidam carnem.

Murex 13
dat purpuram:

Conchæ margaritifera-
Margaritas. [m, 14

Jbland haafisiskarna
är störst

Hvalen (Hvalfisken) 1
Haff-Marswinnet/ 2

snabbaste / (hastigaste);
Näctan 3

grymmaste (sällsammaste.)
Andre årei

Mienögon/ 4
Lar. 5 2

Sinnes och så
flygande Siskar. 6

Filsätt
Sllar/ 7

som saltade;
och Slundror/ 8

medh Stockfiskarna/ 9
hvislka torckade/

framfättias/ (tilföras.)
och haafstrål/ (vnderbiur)

Sjödalsfven/ 10
Sjöhästen/ 11.

Wuschlan 11
hafwer Staal.

Ostran/ 12
gifwer wälmatande Rött.

Purpurnäcten/ 13
gifwer Purpurfärgan;

Pärle-bärande Musch-
Pärlor.

[m, 14
E 5 Homo

XXXV.

Homo.

^{35.}
Menniskan.

Ada-

Adamus, 1
primus Homo,
est creatus,
sexta die
Creationis,
à Deo
ad imaginem Dei,
è glebâ terræ;
& Hæva 2
prima Mulier,
est formata
è costâ viri.
Hi à Diabolo,
sub specie *Serpentis*, 3
seducti,
cum commederent
de fructu
vetite arboris, 4
damnabantur
ad miseriam, 5
& mortem,
cum omni
suâ posteritate,
& ejiciebantur
è Paradiso. 6

Adam/ 1
den första Menniskan/
är skapt
på den Siette Dagen
i Skapelsen/
aff Gudh
effter Gudj. Belåtes/
vshaff en Jordklump;
och Eva 2
den första Qvinman/
är giord
dratt Mansens Ribben.
Dese aff Diesivulen/
vnder Ormsens gestalt/ 3
bedragne/ (förförde)
når dhe äro
aff Fruchten
det förbundna Trædet/ 4
blefvo dhe fördömbde
til Eländigheet/ 5
och Döden/
medh alla
sine Effterkommande/
och vshrefwes
vshur Paradiset. 6

Septem

XXXVI.

Septem Ætates
Hominis.

36.
Siu Menniskians
Ålder.

Homo

Homo est
primū Infans, 1
deinde Puer, 2
tum Adolescens, 3
inde Juvencis, 4
postea Vir, 5
dehinc Senex, 6

tandem Silicernium. 7

Sic etiam
in altero Sexu,
sunt Pupa, 8
Puella, 9
Virgo 10
Mulier, 11
Vecula, 12
Anus decrepita., 13

Menniskian är
först ett Barn/ 1
sedan en Pilt/ 2
och sedan en Yngling/ 3
ther näst en yng Person/ 4
sedan en Man/ 5
här näst en gamal Man/ 6
omföder [på sidstone] en
vhelefwat gamal Gubbe. 7

Älså ock
vhi ihet andra Könet/
äre dhe: en liden Dotter/
en Flicka/ 9 [docka] 8
en Jungfru [Püga] 10
en Husfru [Qwinna] 11
en gamal Qwinna/husfro 12
en vhelefwat Köring.

Mem

Membra Hominis The vthwärttes Men-
 Externa nistians Lemmar.

Caput 1 est suprâ;
 infrâ, Pedes. 20
 Collis (quod desinit
 in Axillas. 2.)
 pars anterior
 est Jugulum: 3
 Posterior, Cervix. 4.
 Pectus, 5 est ante;
 retrò, Dorsum: 6
 in illo,
 sunt Fœminis,
 binæ Mammæ. 7

Hufvudet i år ofwan/
 nedan til Fötterna. 20
 Halsens (hvitte lyctas
 wüdh Axlarne) 2
 Framdeel
 år Strupan: 3
 Batdeelen/ år Nackan. 4
 Bröfster 5 år framantil;
 bafestter/ Ryggen/ 6
 vthi det [Bröfster]
 hafwa Qwinsolcken
 Twene Bröst [Pappar] 7
 cum

cum Papillâ.
 Sub pectore
 est Venter; 9
 in ejus medio,
 Umbilicus; 10
 Pubtus, Inguen II
 & pudenda
 Acergo sunt scapula; 12
 a quibus pendent
 Humeri; 13
 ab his Brachia, 14
 cum Cubito; 15
 inde ad utrumq; latus
 Manu, dextra 8
 & Sinistra. 16
 Humeros excipiunt
 lumbi, 17 cum Coxis; 18
 & in Podice [culo]
 Vares 19.
 Pedem absolvunt.
 femur; 21 tum Crus, 23
 intermedio Genu 22]
 in quo Sura. 24
 cum Tibiâ. 25
 obhinc Tali, 26
 Calc [Calcaneum.] 27
 & Solum (Solea,) 28
 in extremo Hallus, 29
 cum quatuor reliquis Di-
 gitis.

medh Spenar.
 Under Bröfster
 år Magan/ (Buken) 9
 mitt vthi (på) honom/
 år Naslan/ 10
 nedan om/ Skumstan II
 och dhe hemlige Ting.
 På Ryggen (baak til)
 åro Skulderbladen/ 12
 på hvilka hängia
 Axlarne; (Skuldrona) 13
 medh desom/ Armarna/ 14
 medh Armboagan; 15
 der i från wed bägge sidorne/
 Handen/ den högra 8
 och den vänstra. 16
 Öppå Skulderne
 föllia änderna/ 17
 medh Höfterne; 18
 Och vthi Sätet
 (äre) Arsklinkorna. 19
 Footen (nederdelen) lyctar
 låret/ 21 jemväl stenebenet/ 23
 (ther emellan år Knäät) 22
 vthi hwilket Beenastan/ 24.
 medh Beenpippan/ 25
 nedan för dese/ Rotorne/ 26
 Hälen/ Footkylarne 27
 och Footsolan/ 28
 ytterst Stoorståån/ 29
 medh Tyra andre Läär.

Caput

Caput & manus. Husfwud och Händer.

In Capite sunt:

Capillus, 1

[qui pectitur
Pectine,] 2

Aures 3 binæ,

Tempora, 4

& facies. 5

In Facie sunt:

frons, 6

oculus 7 uterq; Nasus, 8

[cum duabus Naribus]

Os, 9

Gena [Malæ,] 10

& mentum, 13

På Husfwudet äre:

Håret/ 1

(hwillet warder kāmbar
medh Ramben/) 2

bågge Öronen/ 3

Tinningarna/ 4

och Antletet. [Ansichtet] 5

Wchi Ansichtet äro:

Ännet/ [Pannan] 6

bågge ögonen/ 7 Näsan/ 8

[medh tweene Näseboror/]

Munnen/ 9

Kinbackarne/ [kinbenē] 10

och Hakan, 13

Munnen

Os septum est

myrace, 11

& labiis; 12

Lingua,

cum Palato,

septa est

denticibus 16

& maxilla.

Virile mentum

tegitur barba; 14

Oculus uero,

(in quo Albugo

& Pupilla,)

tegitur

palpebris

& supercilio. 15

Contracta manus

est pugna; 17 (ma; 18

aperta manus, est Pal-

in medio est Volta; 19

extremitas est Pollex, 20

cum quatuor digitis,

indice, 21

medio, 22

annulari, 23

& auriculari. 24

In quolibet

sunt articuli tres a b c

& totidem condyli d e f

cum ungve.

Munnen är omgifsvid

medh Knåfwelbor/ 11

och Läppar; 12

Tungan

medh Gomen/

är omgifsvid

medh Tanderna 16

och Kidstian.

13 Mansfotcks Hakan/ 13

bedeckes [Öfwerdrages] mē

men Ögat/ [Stågg; 14

(wch hwillet är) det hwitā

och Ögnestenen/)

bedeckes

medh Ögnelåten

och Ögnebrynen. 15

En hoopdragen Hand

är en knyt Näfwe; 17

öpnat/ är en flaat hand/ 18

mitt wchi är handlogan. 19

det yttersta är Tumån/ 20

medh fyra Fingret/

främste Fingret/ 21

medel Fingret/ 22

ringfingret [lätiefingret] 23

och lille Fingret. 24

Wchi hwardera

äre Treē öder/ [Ögat

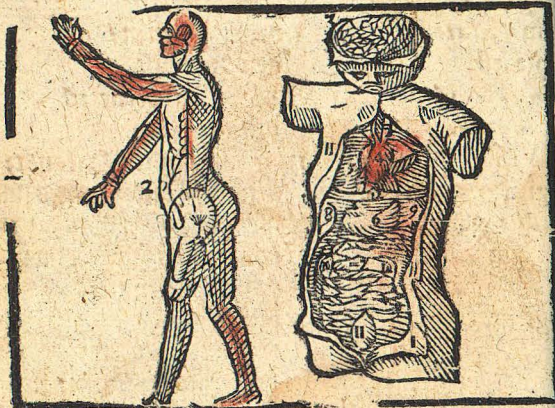
och öfwen så många Kno-

medh Nageln.

F

Caro

Caro & viscera. Köttet och Innesfuor

In Corpore sunt :
 Cutis cum Membranis,
 Caro cum Musculis,
 Canales,
 Cartilaginee,
 Ossa & Viscera.

Detractâ Cutis I
 apparet Caro, 2
 non continua massa,
 sed distributa,
 tanquam in farcimina: sicutâ vii forswar; sicutâ
 quod *Musculos* vocamus, huiusmodi vii fallâ âbersu

Vithi (på) Kroppen är
 Hudh medh Hinnor/
 Kött med Hvitthåret/
 Lidor/
 Bröster/
 Been och Innesfuor.
 När huden är asdraget/
 synes Köttet/ 2
 icke vithi ett stycke/ (klump)
 vithan fördeelat/ särskild/
 sicutâ vii forswar; sicutâ
 quod *Musculos* vocamus, huiusmodi vii fallâ âbersu

quorum

quorum numerantur vithaff huiusmodi rânas
 quadringenti quinque; Fyrhundrade Fem;
 canales Spirituum, Luffådrar (Luffandor/
 ad movendum membra. til at röra lemmane.

Viscera,
 sunt interna membra:
 Ut, in Capite,
Cerebrum, 3
 circumdatum Cranio
 & *Pericranio,*

In pectore, *Cor,* 4
 obvolutum *Pericardio;*
 & *Pulmo,* 5
 qui respirat.

In Ventre,
Ventriculus, 6
 & *Intestina,* 7
Omento obducta;

Fecur, [*Hepar*] 8
 & â sinistra
 ei oppositus *Lien;* 9
 duo *Renes,* 10
 cum *Vesi.* â 11

Pectus
 â ventre dividitur
 crassâ membranâ,
 quæ vocatur
Diaphragma. 12

Innesfuorna/ är
 the inwärtas Ledamöter:
 Sâsom/ vithi Hufvudet/
Hiernen/ 3 (lent/
 omgifvne medh hufvustå-
 och Hiernhinnan.

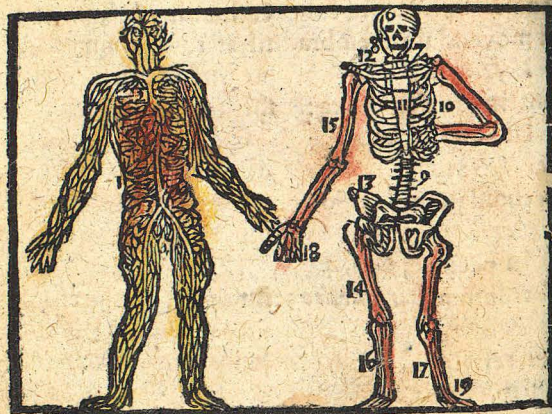
Vithi bröstet/hiertat/ 4
 inwcklade vti hiertehinnans
 och lungan/ 5
 som andas. (håller andan)

Vithi Buten/ (är)
Magan/ 6
 och *Tarmarnel* 7
 med *Jsterhinnan* öfverdra-
 lesren 8 (gnc;

och på vänstra sidan
 hene tvärt emot satz miel-
 tveene *Nurar/* 10 (te; 9
 med *Blåsan.* 11

Bröstet
 ärhstills icke isfrån *Buten*
 medh en tiotå *Hinnal*
 som fallas
 ett ting; ärhstills icke i tv. 12

Canales & Offa. Adrar och Been.

Canales Corporis sunt:
Vena, quæ Sangvinem
 ex Hepate;
Arteria; quæ Calorem
 & vitam è corde;
Nervi,
 qui sensum & Motum
 à Cerebro,
 per Corpus deferunt
 Hæc tria 1
 inuenies ubiqve sociata.
 Porro, ab ore
 est gula,
 via cibi ac potus,

Kropsens rånnillar äro
 Adrar/ hwilka Blodet/
 vthur lesten;
 Pulsådrrar/hwilla wårma
 och råsfwet vthur Hierrat/
 Senor/
 hwilka sinnet och rörelsen
 ifrån [vthur] Hiernan
 genom Kroppen draga.
 desse Tree/ 1 (gade,
 siner tu allestädes ihoopso/
 Wådare/ ifrån munnen
 är madskrupan/[swalget]
 wågen til Waat och dryck/
 In

in ventriculum, 2
 & juxta hunc,
 ad Pulmonem, *Guttur* 5
 pro respiratione;
 à ventriculo ad Anum,
 est *Colum*, 3 [cus;
 ad excernendum Ster-
 ab Hepate ad Vesicam;
Uræter, 4
 ad Urinam reddendam.
Offa sunt:
 in Capite, *Calvaria*, 6
 duæ *Maxilla*, 7 *tibus*; 8
 cū triginta duobus *Den-*
Tum, *Spina dors*, 9
columna corporis, [tuor
 constans ex triginta qva-
Vertebra, ut Corpus
 se flectere queat;
costæ, 10 viginti qvatuor;
Os pectoris, 11 duæ *Sca-*
Os sessibuli, 12 (*pula*, 12
Lacerti, 15 & *Ulna*
Tibia, 14 anterior *fibula* 16
 & posterior *fibula*. 17
Offa Manus, 18
 sunt triginta qvatuor;
Pedis 19 triginta,
 In Ossibus
 est *Medulla*,
 nehi i Magan/ 2
 och näst denna/
 til lungan/ Strupan 5
 til andas medh;
 från Magan til Gumpen/
 är Ande-Zarmen/ 3
 til at vthdrifwa Skarn
 ifrån lesten til Blåsan/
 Piss-Adren/ Mannan/ 4
 til at låta (kast) Watnet.
 Been äro:
 vti Hufvudet/ hufvudskålen/ 6
 Twenne Råffrar/ 7
 med Trettio två Lånder; 8
 Såsom och Ryggaden/ 9
 Kropsens stödh/ (Stöbjel)
 beståendes vthaf trettio fyra
 Ryggeloter (länker/)
 at Kroppen
 sig böija (wriija/ bucka) kan;
 Hæfbeen/ 10
 Tingu Fyra;
 (Brystbenet) 11
 twenne Skulderblad/ 12
 Höffbenet/ 13
 det tiocka af Armen/ 15
 Lådårryppan/ 14
 Framdeelen/ 16
 och bakdeelen/ aff
 Beenpippan (Steenbenet.) 17
 Handens Been 18
 äro Trettio Fyrd
 Fotens 19 Trettio.
 Vthi Been
 är Mårgen.

Sensus externi & interni. **Uthwärttes och inwärttes Sinnen.**

Externi sensus sunt quinque.
Oculus 1 videt colores, qvid album, vel atrum, viride, vel coeruleum, rubrum, aut luteum, sit.
Auris 2 audit Sonos, tam naturales, voces & Verba; qvam artificiales, Tonos Musicos.
Nasus 3 olfacit Odores, & *Fatores,*

Uthwärttes Sinnen äro Fem.
 1. Sigt 1 serer Färgornes, hwadh hwijt eller swart/ grönt eller blått/ rödt eller gählt är.
 2. Öra 2 hörer ljudens, så wäl naturlige / Röstes och Ord/ som konstelige / Musicaliske Toner.
 3. Näsan 3 luchrar Luch/ och Stanch. [cernes Linz]

Lingua 4 cum Palato **Lungan/ 4 medh Conent**

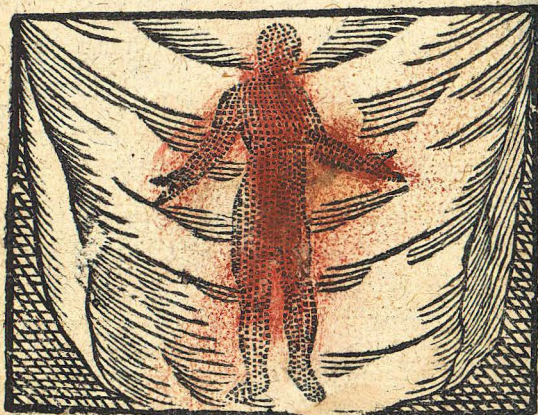
gustat *Sapores* : smakar allehanda Smaaf :
 quid dulce, aut amarum? hwadh sött eller bäst/ ampert eller surrt/
 acre, aut acidum? bittert eller strängt (är.)
 acerbum, aut austerum?

Manus 5 **Handen/ 5**
 dignoscit tangendo, Hon ärfkillier med anrörandet
 rerum **Quantitatem,** **Lingens Stoorleek (mått/)**
 & **qvalitatem;** och **Bestaffenheet/**
 calidum & frigidum; **Wärrt och kallt;**
 humidum & siccum; **Wätt och tort;**
 durum, & molle; **hårdt och blött (weckt/mtukt;)**
 leue, & asperum; **slätt och ojämp; (hwast)**
 grave & leue. **tungt och lätt.**

Sensus interni sūt tres **Inwertes Sinnen äro tre:**
Sensus communis 7 **Det gemena Sinnet/ 7**
 sub sincipite, apprehedit frammantil i Pannan/
 à Sensibus externis det fattar (begriper)
 perceptas res. **uthaff uthwärttes Sinnen**
 (tice, dhe fattade Lingen.
Phantasia 6 **Jabilningz Krafften/ 6**
 sub occipitio, under Hiekan/
 cogitat, somniat. **skärskadar (dömer) samma**
 & hoc est **Oblivio.** **(Saker/)**

Memoria, 8 **Minnet/ 8**
 sub occipitio, under Nackan/
 singula recondit, det gömer (förvarar) alle saker/
 & depromit, och dem framsförer :
 qvadam deperdit, några förgiäter det/
 & hoc est **Oblivio.** och det är en Slömska.
Somnus **Sömpnen**
 est **reqvies Sensuum,** är **Sinens Roa/hwila (weder- qwickelse.)**

Anima Hominis, Menniskians Sidl.

Anima
est corporis vita,
una in toto:

Tantum Vegetativa,
in plantis;
Simul Sensitiva,
in Animalibus;

Etiam Rationalis,
in Homine.

Hæc consistit
in tribus:

Primò, in Mente
live intellectu,

Sidlen
är Kroppens liffl
en vthi alt: [qweckeligh/]

Allena växterlig veder-
vthi plantorne (örterne;)

Och rilliga känneligh/
vthi Diuren;

Ther hoos förnuftigh/
vthi Menniskian.

Denna består
vthi tree Ting:

Först vthi förnuftet [siner]
eller Förståndet

qvo

qvo cognoscit
& intelligit
Bonum ac malum,
vel verum,
vel apparens;

Deinde, in Voluntate,
quæ eligit,
& concupiscit,
aut rejicit,
& averfatur.
cognitum:

Tertiò, in Animo,
qvo prosequitur
Bonum electum;
vel fugit
rejeclum malum.

Hinc oritur Spes,
& Timor,
in cupidine,
& averfatione:

Hinc etiam Amor,
& Gaudium,
in fruitione:

Sed Ira
ac Dolor,
in passione.

Vera cognitio rei,
est Scientia:
falla, Error,
Opinio, suspicio.

medh hwilket hon tänner
och förstår
godi och ondt/
aningen fant/
eller janning lifte.

Sedan/ vthi Willien/
med hwilke hon vthväljer/
och åstundar [begjärer/]
eller förtastar/
och wedersakar/
det betanta; [Sinnet]

Til det tridie/vthi gemötee/
med hwilket hon eftersträf-
der goda vvalda; (wer
eller flyr
det förtastade onda.

Här vthaf siner hopp/
och Rådsla/
vthi begjärandel/
och wedersakande.

Här vthaf är och så Rår/
och Frögd
vthi nyttjandet:

Men Wrede
och Sorg/
vthi lidandet.

En sanningen Kundskap
är en weetenfkap:
en osann/ vilfarelse/
Mening/ och Misfiancka.
Defor.

XLIII.

Deformes
&
Monstrosi.

43.
Wanſkaplige
och
Miſſfodde.

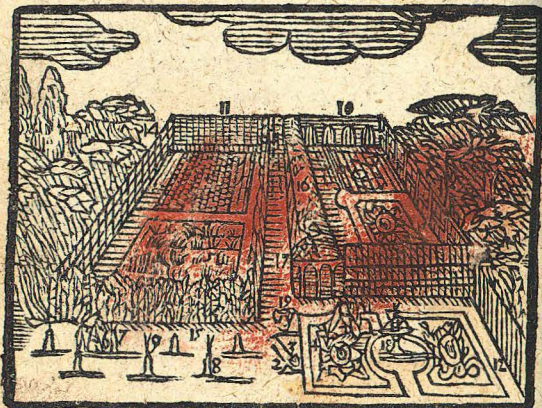
Monſtroſi
& deformes ſunt,
corpore abeuntēs
à communi formā:
ut ſunt:
immanis Gigas 1
nanus Pumilio, 2
Bicorpor, 3
Biceps, 4
& id genus monſtra.

His quodammodo à
nonnullis accenſentur:

- Capito, 5
- Naſo, 6
- Labeo, 7
- Bucco, 8
- Strabo, 9
- Obſtipus, 10
- Strumofus, 11
- Gibboſus, 12
- Loripes, 13
- Cilo, 15
- adde,
- Calvaſtrum, 14

Miſſfoddel
och wanſkapelige äro/
med Kroppen aſwiktandes
ifrå den gemene ſkapanadē:
ſåſom äro: (ſen) e
den ſafelige Hialten (Nee)
den litte Dvärgen/ 2
den tvekroppige/ 3
den tvehöfdade/ 4
och ſådane ſåſampt ſlagh
Eil deſe någorlunda/af
ſombliqom rächnas:
den ſtoorhöfdade/ 5
den ſtoornåſore/ 6
den ſtoorläppade/ 7
den Kindpuſige/ 8
den windögde/ 9
den trothålsore/ 10 (ſen/12
den ſom wäxt har vii hal-
den trotrygaote/ 12
den troffotade/ 13
den långhöfdade/ 15
lägg här til/
den ſtünſkalore. 14

Hortorum Cultura. Trågårdz Bruuk.

Hominem vidimus: Menistia hafve wij beset:
 jam pergamus nu låtom oss forstrijda/
 ad Vidum hominis, til Wennistians Spus/
 & ad Mechanicas Artes, och til handwærckskonstern/
 quæ huc faciunt, som hjæt tiens [lårda/]
 Primus & antiquiss. Den förste och åldste
 Victus, erant (musNåring/ woro
 Terra Fruges: Jordennes Fruchter:
 Hinc etiam primus la. Här af och så det första
 Adami, [bor Adams [Arbetes
 Horti-cultura. war Drægårdzbruuk.
 Hortulanus [Oltor] i Drægårdzmeffaren i
 in Viridario, vthi Dree-Plante-Gården/
 Fodit

fodit Ligone, 2,
 aut Bipalio; 3
 facitque pulvinos, 4
 ac Plantaria, 5
 quibus infert
 Semina & plantas.
 Arborator,
 in Pomario, 6
 Plantat Arbores, 7
 inseritque
 Surculos 8
 Viviradicibus, 9
 Hortum sepit,
 vel Cura,
 Muro, 10
 aut Maceria, 11
 aut Vacerra, 12
 aut Plancis, 13
 aut Sepe, 14
 quæ flexa
 è sudibus
 & vitilibus;
 Vel Natura,
 Dumis & Vepribus, 15
 Ornatur
 Ambulacris, 16
 & Pergulis, 17
 Rigatur,
 Fontanis 18
 & Harpagio, 19

gråfwer Medh Spadan/ 2
 eller och med roochackan/ 3
 och giör Sångiar/ 4
 och Plansångiar/ 5
 vthi hwilka han såde
 Frödis [och sätter] plantor.
 Trægårdzmeffaren/ 6
 vthi Trægården/
 Plantar [sätter] Træän/ 7
 och inympar
 ympe quiffar/ 8
 vppå Telningar. 9 [han/
 Drægården omgiårdar
 antingen medh Stij/
 medh en Muur/ 10
 eller Leeruur/ 11
 eller medh Ståteet/ 12
 eller medh Planc/ 13
 eller medh gårdzlegård/ 14
 hwilken bögd [är]
 af stæfar [Stånget]
 och vthidior;
 Eller af Naturen
 med Eörnebuftar och små
 Deprydes [örne. 15
 medh Spåkergångert/ 16
 och Sommarfaalar. 17
 Suchtas [warnas]
 medh Källe Warn 18
 och wasssprutan. 19

Agriculturā. Åkerbruuk.

Arator 1
jungit Boves 3
aratro, 2
& tenens
levā stivam, 4
dextrā vallam, 5
qvā amover
glebas, 6
scindit terram
vomere,
& dentali, 7
qvā antea simo 8
est stercoreata,

Återmanen (plogaren)
ihop spener fogar oxarna
för Lågen/ 2
och hållandes
med vänstra plogstier/
medh högra plogspadan/
med hvitē han bortskuter
jordelimpar/ (för bone) 4
står (ellsvær) Jorden
medh Ploghüfen/
oc plogfoten Åderwäse/
hvitē tillförne med dyn
år gödder/ (caia)

facitq

facitqvē Sultos. 9
Tum seminat.
Semen, 10
inoccat Occā, 11
Messor 12
metit,
maturas fruges
Falce messoria, 13
colligit Manipulos, 14
& colligat Mergetes. 15
Tritor, 16
in arcā Horrei, 17
triturat frumentum.
Flagello, [Tribulā] 18
jactat Ventilabro, 19
atqvē ita,
cūm Palea est separata,
& Stramen, 20
congerit in Saccos. 21
Feniseca, 22
in Prato,
facit Fenum,
defecans Gramen
Falce fenaria, 23
Corraditq; rastro, 24
componit acervos 26
furā, 25
& convehit vehibus 27
in fenile, 28

och gör Johrar. 9
Sedan sår han
Såden/ 10 (wen/ 11
och nedharsvar med harsf.
Stördemannen 12
vpsår
den mogna Såden
medh en Ståra/ 13
han hofsamlar kårsva/ 14
och hofbinder tornband. 15
Tröskaren/ 16
på Ladelogan/ 17
tröskar Såden
medh Slagan/ 18
kastar med fastestofsvelē/ 19
oc alrså/
når Ågnen är fränskild/
och Halmē/ 20
öser han ihet i Säcker/ 21
Slåterkarlen 22
på Ången/
gör Höd/
afhuggandes Ördser
medh Ljan/ 23
och råffar det tillhoppa med
Råffan/ (Hårsven) 24
sammanslägger höstklar 26
medh Höd Gaffeln/ 25
oc samansförer det med slå
vrihödsadan. 28 (dan 27
Pecu-

Pecuaría. XLVI. 46.
Bostapz Stökel.

Agrorú Cultus (agri- Uterbruut (de)
& res pecuaría, [cultura oc Bostapzstökkel (ansam
erat antiquissimis tem- war vchi förrige tjderna
poribus

Regum & Heroum;
hodie est tantum
infimæ plebis
cura.

Bubulcus 1
evocat armenta 2
è Bovilibus, 3
Buccinâ [Cornu,] 4
& ducit pastum,

Konungars och Hieltars.
I dagh är det allenaft
det gemenaste Folckes
Synla (Bernber.)

Fåheerden / 1 (hiorden 2
han vchtallar stoorbostapz
vchur Fåhunsen / 3
medh ett Horn / 4
och förer den til beek.

Opilio

Opilio [Pastor] 5
pascit Gregem, 6
instructus fistula, 7
& perâ, 8
ut & pedâ; 9
habens secum
mol. sum, 10
qui munitus est
contra Lupos
millo.

Sues, 12
saginantur
ex aqualiculo bara;
Villica 13

mulget
Ubra vacca, 14
ad presepe, 15
super mulcra; 16
& facit

in vale butyraceo 17
butyrum
è flore lactis;
& è coagulo
caseos, 18

Ovibus
detondetur Lana, 19
ex qua conficiuntur
varia vestes;

Fåcheerden 5
föd r [beeter] Hiorden / 6
försedd medh en Püpa / 7
och en Heerde. Zaska / 8
såsom ock med heerdesta; 9
hafsvandes medh sigh
Fåhunden / 10
hvilken beväpnadh är
emoot Bstvarna
med ett mångtaggigt halfo
Swänen / 12 [band 12
dhe göddas [hoo-
vur Swinestjans watru;

Midtebetan 13
molckar
Roens Spendar / 14
medh Krubban / 15
stver Midt. Stöfwanz; 16
och gidr
vchi Kidnan 17

Smör
vichaf Gråddan; [stör]
och vichaf hoop lupin midt
Dstar. 18

Fåren
astippes Bllen / 19
vichaf hvilken gidr 5
allehanda slags Kläder.

G

Melli

XLVII.

Mellificium.

47.

Honingz Beredning.

Apes
emittunt examen, 1
adduntque illi
Ducem (Regem.) 2

Examen illud,
cum avolaturum est,
revocatur
tinnitu

Vasis aeni, 3
& includitur
novo alveari. 4

Struunt
sexangulares cellulas, 5
complentque eas
mellagine,
& faciunt favos, 6
e quibus
Mel 7 effluit.

Crates
igne liquati,
abeunt in ceram. 8

Bijen (svärmen) 1
svärma/ (vshgifva Bj.)
och gifva honom
en Anförare (Konung.) 2

Den samma bjuvärmen/
när han bort vshgiva vill
kallas han tillbaka
medh Klang
vshaf ett Mesings kdril/ 3
och inneslutes
vshi en ny Bjuvstoc. 4

De bygga (göra)
sextantiga små Tunnor/ 5
och fylla dhe samma
medh Honungz Safft/
och göra honungz Kator/
vshur hvilkå (limpar) 6
Honungen/ 7 vshlyter.

De små Lador/
aff Elden smälte/
blifva til Wax. 8

XLVIII.

Molitura.

48.

Mölnare-Århet.

In *Mola*, 1
 currit lapis 2
 super lapidem, 3
 circumagente *rota*, 4
 & conerit
 per *infundibulum* 5
 infusa grana,
 separatque *furfurem*, 6
 decidentem
 in *cistam*, 7
 à *farinâ* [polline]
 elabente
 per *exufforium*. 8

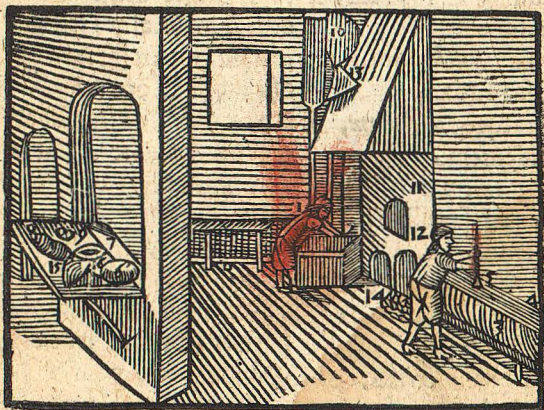
Talis *mola*
 primùm fuit
mola manuaris; 9
 deinde
mola jumentaria; 10
 Porrò *mola aquatica*, 11
 & *mola navalis*; 12
 tandem [ca. 13
mola alata [pneumati-

Vthi *Qvarnen* / 1
 löper then ena *Stenen* 2
 på then andra *Stenen* / 3
 i det *Huilet* drijsver om
 och söndersmolar [kring / 4
 genom *tratten* [strufwe] 5
 dhe inöste *Kornen* /
 och ärfstiller *lijer*! (sådor-
 som då nedfaller (na) 6
 vthi *Ristan* / 7
 ifrån *Midtet* /
 som vthlöper (ten) 8
 genom *Sichter*. [sichdu-

En sådan *Qvarn*
 hafver i förstone *varie*
Handqvarn; 9
 Sedan
Äsne-Häfteqvarn; 10
 then *effcer* / *wattugvarn* / 11
 och *steyqvarn* / so the *haf-*
Ömsider [wa på flättå; 12
Wäderqvarn. 13

XLIX.

Panificium.

49.
Bakare Konst.

Pistor

Pistor, 1
cernit farinam,
cribro 2 pollinario,
& indit
matre; 3
tunc affundit
aquam,
facit massam, 4
depisitque eam
spatula lignea;
dein format
panes, 6
placentas, 7
similas, 8
spiras, 9
Post imponit
Pala, 10
& ingerit
furno, 11
per praefurnium: 12
Sed prius
eruit
rutabulo, 13
ignem & carbones,
quos infra congerit. 14
Et sic
panis pinfitur,
habens extra
crustam, 15
& intus micam. 16

Bagaren/ 1
sichar Mibler
medh Miblsichet 2
och inlägger det
vith Vaterroget; 3
Då giuter han det till
Barn /
gör en Degh/ 4
och knodar honom/
medh Knädespadan; 5
I sedå formerar (gör han)
Brödh/ 6
Kator/ 7
Semblor/ 8
Kringlor/ 9 etc.
der näst lägger han
på katespadan (griflan) 10
och stuter det in
vith Bakvagnen/ 11
genö yngimunen (holet.) 12
Men föröth
vithdrager han (vakn) 13
med Eldskofvelen/ (glöb-
Elden och Kohlen/
hwilka han nedanföresam-
Dch altså (mansäblar. 14
warder Bröder bakat/
hafswandes vethan på
en Stårpa/ 15 (lan 16
och in vith eben wela smö-
G 4 Pisca-

L.

Piscatio.

50.
Fiskerij.

Piscator 1
 captat pisces:
 sive in littore,
hamo, 2
 qui ab arundine,
 filo pendet,
 & cui inharet
esca;
 Sive fundâ, 3
 quæ,
 pendens *Perticâ*, 4
 aquæ immittitur;
 sive, in *Cymba*, 5
veri; 6
 Sive *nassâ*, 7
 quæ per noctem,
 demergitur.

Fiskaren/ 1
 fångar Fiskar:
 antingen widh Strandens
 medh Kroten/ 2
 hwilken vthas merepöet/
 medh en Tråd hänger/
 och på hwilken sitter
 Waat [Spis;]
 Eller medh en Häff/ 3
 hwilken/
 hängiandes på en stång/ 4
 vthi Watnet insänkes;
 Eller och vthi Bårens/
 medh Nätet; 6
 Eller medh Nyttar/
 hwilken öfwer Watten
 nedsänkes.

Aucupium. Fogelfänge.

Asceps 1
 extruit
aream, 2
 superstruit illi
rete aucupatorium, 3
 obfipat
escam, 4
 &, abdens se
 in *lacubulum*, 5
 allicit aves,
cantu illicum,
 qvi partim

Fogelfångiaren 1
 gör (vpsätter)
 en Plaan (ett Rum) 2
 lägger (ställer) der på
 Fogle-Garnet/ Nätet/ 3
 vthkastar/ strör /
 Maaten/ 4
 och bortgiömandes sigh
 vthi fördole Rum/ 5
 tillockar Foglarna/
 medh lockefoglarnas säng/
 hwilka deels

in

in areâ currunt, 6
 partim,
 caveis
 inclusi sunt: 7
 atque ita
 obruit
 reti
 transvolantes
 aves,
 dum
 se ad escam demittunt:
 aut tendit
reticulum, 8
 quibus se ipsas
 suspendunt,
 & suffocant:
 aut exponit
viscaros calamos 9
amiti: 10
 quibus
 si insident,
 implicent
 pennas:
 ut nequeant
 avolare.
 & decidunt in terram:
 aut captat
peruâ, 11
 vel *decipulâ*. 12

vppå Banen (Gården)
 deels löpa/ 6
 vthi Burar
 instängde äro: 7
 och alifå
 öfverfaller han
 medh Garnet (Nätet)
 dhe här om flygande
 Foglarna/
 när ten:
 dhe sigh nedläta til Maas-
 Eller vthställer han
 Snaror/ 8
 vthi hwilka dhe sigh sielfwe
 vphängia/
 och strypa/ (quäfwia:)
 eller sätter han vth
 Ljmspöden/ 9
 vppå Gillerstången: 10
 på hwilka
 om dhe sittia/
 förweckla dhe
 Siädrarna: (wingarna)
 så at dhe icke kunna
 flyga der ifrån/ (bortflyga)
 och falla neder til Jorden:
 Eller ock fångar han
 medh Garnstången/ 11
 eller medh slagbuuren/ 12

Vena-

LII.

Venatus.

59.
Jägerij.

Venator

Venator I
venatur feras;
dum sylvam
cingit *caffibus*, 2
qui tenduntur
super *varos* [*furcillas*.] 3

Canis sagax, 4
feras vestigat
aut indagat
odoratus;
vertagus 5
persequitur eas.

Lupus
incidit
in *foveam*; 6
cervus, 7
incidit
in *plagas*.

Aper 8
transverberatur
venabulo. 9

Ursus 10
mordetur
à canibus,
& tunditur
clava. 11

Si quid effugit,
evadit, 12
ut hic *Lepus*
& *Vulpes*.

Jägaren/ 1
jågar effter Wildiuren;
når han Stogen
ombelågger med Nådå/ 2
hwilka vpsållas
medh Nådåstånger, 3
Sporthunden/ 4. (des
söler effter wildiurē sporle-
eller ock går effter Spåren
medh luctande;
Jachthundē (mishundē) 5
förföllier dem.

Bisfen (Wargen)
infaller
i Gropen: 6
Hiorten (då han styr) 7
råtar (faller) han
vthi Nåten.

Wildsvinnēt 8
igenomstinges
medh Jäger اسپين. 9

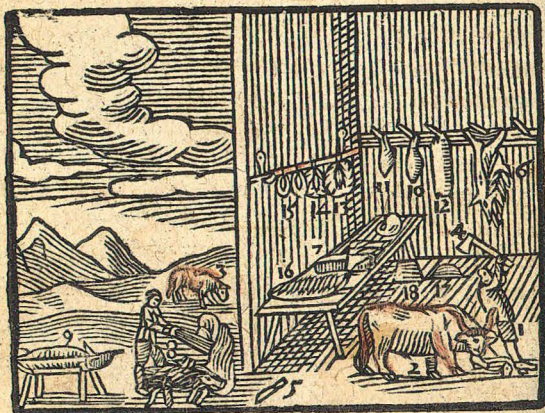
Widörnen 10
warder betin (bites)
af Hundarna/
och slås [bultas]
medh en Klubba. 11

Om någor vndslippers/
det styr sin foos/ 12
såsom här Haran
och Nådåswen.

Lani.

LIII.

Lanionia.

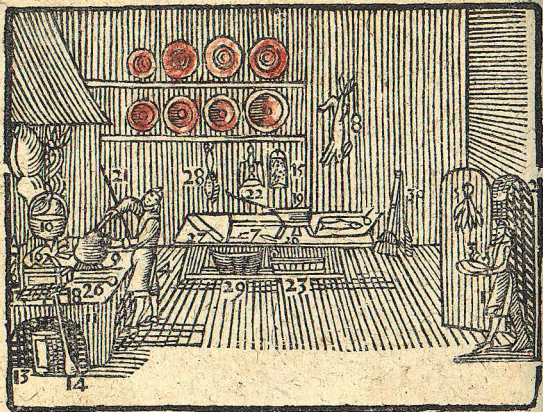

53.
Slachterij.

Lanio, 1
 mactat
 pecudem alilem, 2
 [macilenta 3
 non sunt vesca,]
 profternit
 clarâ, 4
 vel jugulat
 clunacio, 5
 excoriat (deglubit 6)
 difsecatque,
 & carnes
 venum exponit
 in macello, 7
 Suem, 8
 glabrat igne,
 vel aquâ fervidâ, 9
 & facit pernas. 10
 petafones, 11
 & succidias: 12
 Prætereâ
 varia farcimina,
 falifcos, 13
 apexabones, 14
 remacula, 15
 borulos (lucanicas.) 16
 Aleps 17
 & sebum 18
 aliquatur.

Slachtare (Röttmånglar
 han slachtar ren] 1
 Gjödebofskapen / 2
 [den magra (fwultna) 3
 är icke til drandes /]
 neder-omkulflår (honom)
 medh Klubban / 4
 eller sticker (stryper) han
 med Slachtareknifwen / 5
 flår Huden vthaff / 6
 och fonder stycklar / flåret /
 och Rötter
 vthfätter han at fällias
 på törbänken (i törmän-
 Swijnet 8 (glarebodē) 7.
 flållar han medh Eld /
 eller med fudande watt / 9
 och gjör Boogfhycken / 10
 Stinckor / 11
 och flåfksfidor: 12
 def vthan
 mängehanda Korfwar /
 Pölsor 13
 Blodkorfwar / 14
 Lefwerkorfwar / 15
 törfkorfwar (Metifkorf-
 fteret 17 war.) 16
 och Falgen / 18
 vthfmåltes,

Coquinaria. Ruckmärk.

Promus-condus 1
 profert
et penus 2
obsonia. 3
Ea accipit
coquus, 4
 & coquit
 varia esculenta.
Aves 5
 depumat prius,
 & exenterat.
Pisces 6
 desquamat
 & exdorsuat;

Staffarē [redswänen] 1
 bår [giffwer] fram
 vtrur wisthuser [skafferij] 2
 Sofwel [Maatwahrer] 3
 The samma emottager
 Roken/ 4
 och kokar
 åhskilligt slags Spijs.
 Sogetarna/ 5 [förl]
 affvläcker han Siedroona
 och vtrager Inelsvorna 3
 Siftarna 6
 fiellar han/
 och vpristar; [fläckier];

Quas

Quasdam carnes
lardo trajedat, (rii 7spåcker han/ (hielp; 7
ope creacentri; [larda-förmedelst Spåcknärens til-
Lepores 8 exuit. Hararne 8 slar han.
Tum elixat ollis 9 Och kokar (suder) vti grytor 9
 & *catabu,* 10 och Reglar/ 10
in foco, 11 & *despumat*
ligulâ; 12 vthi Spjssen/ 11 och affskumar
 Elixata medh Stumesleswen; 12
condit aromatibus, Det sudna (som kokat är)
 quæ *comminuit* Kryddar han medh Krydder/
pisillo 14 hwilka han sönderstötter/
in mortario, 13 medh Mortelsstöten 14
ant terit radulâ. 15 vthi Mortelen/ 13
 Quædam assat eller rjffwer på Reesfjernet. 15
verubus 16. Sompt steker han
 & *automato,* 17 på stekspeten 16 (röres/ 17
 vel *super craticulam;* 18 och på spett som stelfst omkring
 vel *frigrit* eller på Halster; 18
sariagine 19 eller och steker han
super tripodem. 20 vthi Steckpannan 19
 Vala *coquinaria* vppå Relesfoten (Trefoten) 20
 sunt *præterea:* Kokeredskap (Koketårill)
rutabulum, 21 åro des förvtan:
foculus, [ignitabulum] 22 Eldpanna/ 22 (es/ twättas)
trua, 23 [in quâ eluuntur] tveckelaar/ 23 (vthi hwilket stöti-
catini 24 & *patina,* 25 diupesfaat/ (supansfaat) 24 slar
pruniceps, 26 [lus 28] Glödd-eldång/ 26 (te saat/ 25
culter incisorius, 27 qua- Kockelnyff/ 27 Sijl/ 28
torbis 29 & *scope.* 30 Rorg 29 och Quast. 30

H

Vinde-

Vindemia.

LV. 55.
Wijnbergning.

Vinum
crescit
in *Vinea*, 1
ubi *Vites*
propagantur,
& viminibus
ad arbores. 2
vel ad *palos* (*ridicas*) 3
vel ad *juga*, 4
alligantur.

Cum tempus adest
vindemiant;
abicindunt

Wijnet
wåxer
vthi Wjngården/ 1
hwarest Wjnstockarna
ylantas/
och med Widior
til Erden/ 2
eller til Pålarna/ 3
eller och til Wjnooken/ 4
tilbindas.

Når tiden är förhande
til at barga wjndruswor-
offstara dhe

[ne] *botros*

botros,
& comportant
trimodis, 5
conjiuntque
in lacum, 6
calcant pedibus, 7
aut *tundunt*
ligneo pilo, 8
& *exprimunt*
succum
torculari, 9
qui dicitur
mustum, 11
& *orc* 10
exceptum.

Dasi [*doliis*] 12
infunditur,
operculatur, 15
& *in cellas*
super cantorios 14
abditum,
in vinum abit.

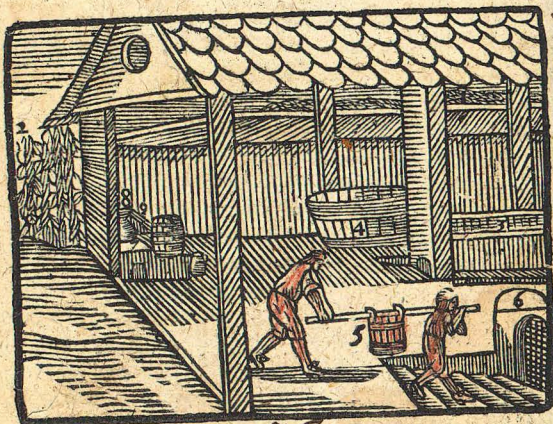
E dolio
promitur,
siphone, 13
aut *tubulo*, 16
(*in quo est*
epistomium,)
vale relito.

Wjndrusworna/
och bára tilhoopa
med fierdingar (byttor/) 5
och slå (dem) i hoop
vthi en *Dasia* (Kaar) 6
trampa medhj *Förternar*/ 7
eller stöta dhe (*them*)
med en trädstödi/(stamp) 8
och vthrycka/ (pressa)
Safften
medhj Wjnpresen/ 9
hwilken safft warder tallar
Must/ 11
och medhj Sään 10
vptagen/
vthi Wjnsaaten 12
in-giutes/ *öjes*/
igenkäppes (sprundas/) 15
och vthi Källarne
vppå *Tunnebänckerne* 14
förwahras/
bliswer Wjñ.

Vthaf Saaten
tappas (*ther*)
med en spruta/ (pipa) 13
eller med en (Zapp/) 16
vthi hwilken är (stret/)
Lästappen/ (topparhanan/)
når Saaten är vpslagit.

LVI.

Zythopœia.

^{56.}
Dölbrygning.

Ubi non
habetur vinum; ;
bibitur
cerevisia: quæ
ex byne, i
et lupulo, 2
in aheno 3
coquitur;
Post in lacus 4
effunditur; ;
& frige facta,
labris 5
in cellaria 6
defertur,
& vasis infunditur.
Vinum sublimatum
è fecibus vini,
in aheno. 7
cui superimpositum est
alembicum, 8
vi caloris
extractum,
destillat
per tubum, 9
in vitrum.
Vinum & cerevisia,
acescens,
fit acerum.
Ex vino & melle
Ubi faciunt mulsum.

Ubi tefe

man hafwer Wijn;
dricker man [drickes]
Döl: hwilket
vthaff Malt/ 1
och Humba/ 2 [non/ 3
vthi Kättlen/ [Droggepä-
bryggies [kofas;]
sedan vthi Droggetaree 4
öses;
och sedan det är swalt/
medh Säär 5
vthi Källarna/ 6
nedbäres/ (Tunnor.)
och ingintes vthi Kärrill/
Brennewinnet
vthaff Wändräggen/
i Pannan/ 7
vppå hwilken satt är
Brennewijns Hatten/ 8
förmedelst hetans Kraffe
vthdraget/
dryper
igenom Pöpan/ 9
vthi Glaset [Glasfan]
Wijn och Döl/
när det surnar/
blifwer det Atickia.
Beaf Wijn och Honning
giöra dhe Wödd [Wölska.]
H3
Convi-

Convivium. Måltid/ Gästebodh.

Cum apparatus
convivium,
Mensa sternitur
Taperibus, 1
& mappâ, 2
â triclinariis:
qui præterea opponunt
discos [orbes,] 3
cochlearia, 4
cultros, 5
cum fuscinulis, 6
mappulas, 7
panem, 8
cum salino;

Når det tilredes (anstalles)
ett Gästebod/
warder bordet dukat
medh Tapeter/ 1
och Borddukf/ 2
vraf Tafeltäckiarena:
som deß förvihan lägga
Tallrickarna/ 3 (fram)
Stekarna/ 4
Knäsvarna/ 5
medh Gafflarna/ 6
handfläden/ [serveterina]
Brödet/ 8
med Salt-fater/ koret; 9
ferculi

Fercula inferuntur
in patinâ; 9
artocreas 10 in lance.

Conviva, ab hospite
introduciti, 11
abluunt manus
è gutturnio, 12
vel ex aquali, 14
super malluvium, 13
aut pelvim, 15
terguntque mantili, 16
tum assident mensæ,
per sedilia. 17

Structor 18
deartuat dapes,
& distribuit.

Affaturis
interponuntur 19
embammata
in scutellâ. 20

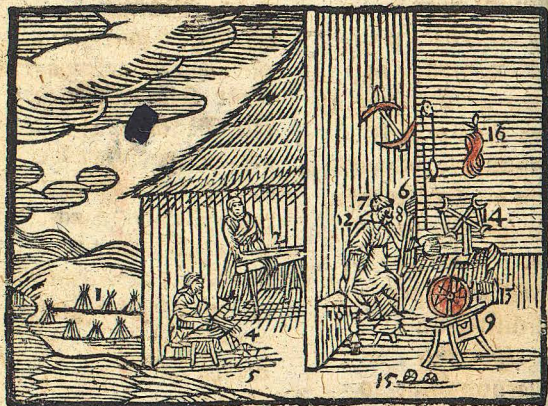
Pincerna 21
infundit remetum,
ex urceo, 25
vel Cantharo, 26
vellagenâ, 27 in pocula
& vitra; 23
quæ extant in abaco; 24
& porrigit
conv. varori, 28
qui hospitibus propinat.

Rätterna inbåras/
vthi Saat; 9
Passet/ 10
vthi mjbt (stätt) Saat.
Gästerna/ aff Wården
inledder/ 11
svårta Hånderna
vthaff Handfåter/ 12
eller vthur Watufanna/ 14
öfver Handbåckenet 13
eller Båcken/ 15
och torcka medh Handflådet/ 16
sedan sitta dhe til bordz/
vppå Stolar/ (Bånckiar.) 17
Föresnydaren/ 18
han sönder-declar rätterna/
och vthdeclar (lägger före.)
Stekerna
emllan sättias 19
Doppelser/
vthi små saat (Saltseer.) 20

Wijnståncken 21
ingivter (infåncker) Wijnnet/
vthur Krukan 25
eller Kannan/ 26
eller öf Flaskan/ 27
vthi dryckeskårilen (bågare) 22
och Glas; 23 hvilka stå
vppå Stånckestyfvan: 24
och framråder
â: Gästebodz Wården/ 28
som Gästerna tilbricker.

LVIII.

Tractatio Lini.

58.
Lijns-Årbete.

Linum

Linum & cannabis.

aquis macerata, 1
rursumque siccata
contunduntur,
frangibulò ligneo, 2
(ubi cortices 3
decidunt,]
tùm carminantur
carmino ferreo; 4
ubi stupa 5
separatur.

Linum purum
alligatur colo, 6
à netrice: 7
quæ sinistra
filam trahit, 8
dextra, 12
rhombum [girgillum] 9
vel fusum, 10
[in quo
Verticillus] 11
verfat;

Fila accipit
Volva; 13
inde deducuntur
in alabrum: 14
hinc vel Glomi 15
glomerantur,
vel fasciculi 16
fiunt.

Lijn och Hampa

vhvi Watern blötte [rötte/]
och åter igen torckade/ 1
sönderbråtas [tlyfftas]
med en träbräck [tlyffta]/ 2
[då Ståfworna 3
neder-frånfalla/]
Ther til medh häcklas dhe
medh en Järnhäckla; 4
der Blåårne 5
från stillias.

Det reena Ljinet
bindes på Råcken/ 6
af Spinnerstkan; 7
hvitte med wånstrahandē
drager Tråden (spinner) 8
medh höggra/ 12
hårswilen/ [hiulræcken] 9
eller oc Tenen [Gländå] 10
[på hwilken är
Sländan] 11
omkring der. [ger

Tråden garnet jemotta-
Hiulroct tenen (rullan); 3
der ifrån vshdrages the
vppå Hårswilen/ 14
hår vraf antingē nystan 15
nystas/
eller och små Knippor 16
blifwa.

H s

Textu.

XII.

Textura.

59
Wäfware-Konst.

Textor

diducit in flamen

glomos, 1

& circumvolvit

jugo, 2

ac ledens

in texturino, 3

calcat pedibus

insilia, 4

Licis

diducit flamen, 5

& trajicit

radium, 6

in quo est

trama, 7

ac densat

petline, 7

Atque ita conficit

linceum, 8

Sic etiam

pannifex,

facit pannum

è lana.

Wäfwaren

ppwarpar

Dyftarne/ 1

oc wefwar (rullar) omkring

ppå Wefferåd/ 2

och fittiandes

på wäfwarebäncken/ 3

trampar medh förtarna

tramporne (tråborne.) 4

Med solfwen { garnet } 5

drager hå från hwættan

och sticker [der] igenom

wäf spolen: 6 (ståspolen)

whi hwitten är

wäffter (inlager;)

och gör det tätt

medh wäffskeden. 7

Och alltså gör han

linne [ädrfft.] 8

Sammaledes

Klädemakaren/

han gör Kläde

vißaff. 9.

LX.

Lintea.

60.
Linne.

Lintea.

Linreamina
insolantur 1
aquâ luperfusa, 2
donec candefiant.

Ex iis
sunt sartrix 3
indusia, 4
muccinia, 5
collaria, 6
capria etc.

Hæc
si sordidentur,
rursum lavantur
à lortice 7
aqua, sive lixivio
ac sapone.

Ljntsläder
bleetas (i Solenne) 1
med påguttit Wærn/ 2
til des dhe blifwa hwjtte.

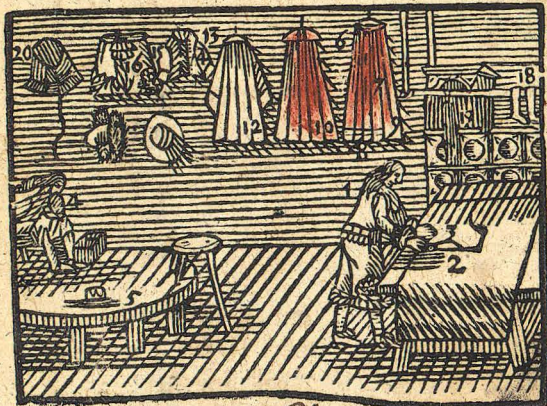
Behaf dem
slyr Sömmerskan 3
Stiorror/ 4
Nåsedutar/ 5
Kragar/ 6
Natunysfor/ 7c.

Desse
om dhe warda greene/
twettas dhe åter igen
vthaff Twetterstkan 7
medh Wærn/ eller Luue
och Twål [Såpo.]

Sartor

LXI.

Sartor.

Streddare.

Sartor

Sartor 1
 discindit pannum 2
 forfice; 3
 & consuit
 acu
 & filo duplicato. 4
 Postea
 complanat suturas
 ferramento. 5
 Sicque conficit
 plicatas 7
 tunicas, 6
 in quibus infra est
 simbrina, 8
 cum infitis; 9
 Pallia 10
 cum paragio (focali,) 11
 & manicatas togas; 12
 Thoraces, 13
 cum globulis, 14
 & manicis; 15
 Caligas, 16
 aliquando
 cum lemniscis; 17
 Tibialia, 18
 birorbicas, 19
 miculum, 20
 Sic pellio,
 facit pellicea,
 & pellibus.

Streddaren 1
 sönderstär Kläder 2
 med Saren; 3
 och syer thet tilsamman
 medh Nälen
 och med twinnad Tråå. 4
 Sedan
 pårsar han Sömmarna
 med Pårsjernet 5
 De altså förärdigar han
 Kynfortta 7
 Kiortlar/ 6
 vppå hwilka nedan til är
 Fällan/ 8
 medh Snören; 9
 Kappor 10
 medh Kragan/ 11
 och Armtiortlar; 12
 Tröjor/ 13
 medh Knappar/ 14
 och Armar; 15
 Strumpor/ Byxor/ 16
 vnderstiden
 medh Slitror; 17
 Strumpor/ 18
 Handskar/ 19
 Luffincke. 20 &c.
 Samaledes Skinnaren/
 han gör Skintläder/
 vthaf Stin

Sutor

LXII.

Sutor.

69.
Stomatæare.

Sutor, 1	Stomatæaren 1
conficit	giör
ope Subula 2	medh Syhl 2
& fili picati 3	(cei) 4 och Betträdh/ 3
super modulo; (forma cal-	öfwer Kästen / 4
& corio, 5	vthaf Läder/ 5
[quod	[hwiltet
Scalpro sutorio 6	med Stomatæaretniswen 6
discinditur,]	sönder. tilskiäres/)
Crepidas [Sandalia,] 7	Tofflor/ 7
Caleos, 8	Stoor/ 8
[in quibus	(vppå hwilka
spectatur	man seer
superne	äfwan til
Obstragulum;	öfwerlödret /
inferne	nedan til
Solea,	Sålan/
& utrinque	och på bägge sidor
Anse,)	snibbar/ [Öron)
Ocreas, 9	Stöflor/ 9
& perones, 10	och halffstöflor. 10

Faber Lignarius. Timberman / Snickare.

Hominis
V. Etum & Amicum
 vidimus:
 nunc sequitur
Domicilium ejus.
 Primò habitabant
in specubus, 1
 deinde
in Tabernaculis
vel Tuguriis; 2
 tum etiam
in tentoriis; 3
 demum
in Domibus.

Menntians
 Nåring (födo) och klådnå
 hafvrom wij sedt:
 nu föllier
 hennes Boning. (18)
 Först [i förstone] bodde
 vthi jordtulor i Jorden /
 sedan
 vthi löffhyddor
 eller Torffhyddor / 2
 såsom ock
 vthi Tåll / 3
 omfider
 vthi Huus.

Ligna.

Lignator

securi 4
ternit & truncat
Arbores, 5
ubi remanent
farmenta; 6
Clavosum lignum
findit Cuneo, 7
quem adigit
iudice, 8
 & componit
frues 9

Faber lignarius
asciat ascia 10
materiam,
unde cadunt
assula; 11
 & serrat *serra, 12*
ubi scobs 13
 decidit:

Post elevat *tignum*
super cancrios, 14
ope trochlea, 15
affigit ansis, 16
lineat amussi, 17

Tum compaginat
parietes, 18
 & configit *trabes*
clavis trabalibus, 19

Wedhuggaren

medh Yran / 4
 hugger och affstympar
 Tråån / 5
 hwarest öfwerblifwa
 Qwistarna; 6

Det qwistachtiga Trådes
 klyfwer han med wiggan / 7
 hwillen han indrifwer
 med Klubban / 8
 och lågger tilhoopa
 Wede tafar / högar. 9

Timbermanen (snickare)
 rållier med rålyrå / bjäl. 11
 Ambnet / [Trämaterien
 hwar ifrån falla
 Spånar / (Stickor) 11
 och sågar med Sågen / 12
 der Sågespån / 13
 nedfaller: (berstücken

Sedan hisar han Tim-
 yppå stålningar / 14
 medh en wind / (Block) 15
 såfter medh hallhakar / 16
 gör ränder med råtesnöre. 17

Sedan sögar han tilhopa
 Wåggiarna / 18
 oc genomnaglar bjelkarna
 medh Dymlingar. 19

I 2

Faber

Faber Murarius.

64.
Muumästare.

Faber

Faber murarius 1
ponit fundamentum,
& struit
muros; 2

Sive è lapidibus,
quos lapidarius
eruit
in lapidina, 3
& latomus 4
conquadrat
ad normam; 5
Sive è lateribus, 6
qui, ex arenâ
& luto,
aqvâ intritis,
formantur,
& igne excoqvuntur;

Dein crustat
calce,
ope trulle, 7
& testorio vestit. 8

Muumästaren 1
lägger Grundwahlen/
och bygger (ypdrager)
Murar; 2

Antingen vraf Stenart/
hwilka Steengräfwaren
vrbryter
vchi Steengrufwans 3
och Steenhuggaren 4
tilbereder (jembnar)
effter Rättesndret; 5
eller och vraf Tegelstenar/6
hwilka vraf Sand
och Leer!

medh Wam i hoop rörbe/
gidras/ (formeras)
och vchi Elden brännas;
Sedan tlistrar han
medh Kalk/ (wen) 7
med Kalkslefwe [murslef-
och medh hwijstijm öfwer-
(drager. 8

[LXV.]

Machina.

65.
Starka Wærctygh.

Quan-

Quantum duo ferre Huru mycket två bära
palangâ, 1 [possunt på en Stång/ 1 [tuinna
vel ferreo, 2 eller Bårarebår/ 2
tantum potest unus, så mycket kan en/
trudendo ante se, stutandes fram för sigh
pabonem, 3 Stortårra/ 3
suspensa à collo medh på hal, en hångiande
arumnâ. 4 Dragreem. 4

Plus autem potest, Men mehr kan den/
qvi molem, som ryngden [Bórdan]
phalangis (cylindri) 6 på rullar 6
impositam, lagd/ (stång/ Handspij. 5
provolt velle, 5 framstuter medh en häff-

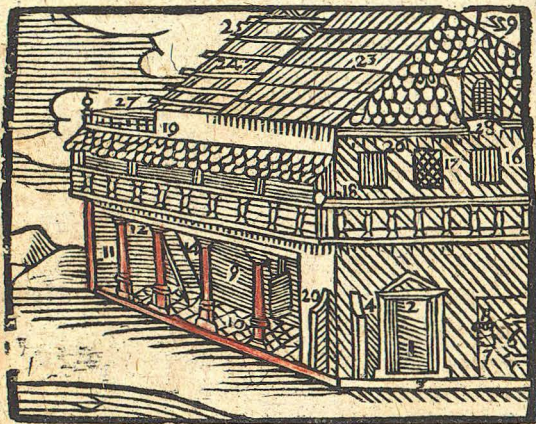
Ergat a 7 est columna, Spestrå 7 är en stodh/
cui ve sator, hvilken wändes
ir ume indo, medh omringgående.

Ceranium, 8 Cranen 8
habet tympanum, hafwer draghtul/ (gon/
cui inambulans quis, på hvilket gångandes nå-
poudera lasten
navi extrahit, aff Steppes vphissar/
aut in navem demittit. eller i Steppet nedslåpper.

Fistuca 9 Knöster 9
adhibetur, brukas/
ad pangendum, til at inflå
sublicas; 10 Wattu-Broovålar; 10
attollitur fune, vphiffes medh Keep/
tracto per trochleas; 11 draget genom Blocker; 11
et manibus, eller medh Händerna/
si anfas habet, 12 om det Creepan hafwer 12
14 Domus

Domus.

Huus.

Ante januam Domus, For Dörr och Door/
est vestibul. m. 1 är Förstufwan. 1
Janua habet Dören hafwer
Limem 3 en Tröskel/ 3
& superliminare, 2 öfvertröskel (döregäta) 2
& utrinque postes, 4 och på bägge sidor Döre-
A dextris på högre sidan/ (trään. 4
sunt cardines, 5 äre Dörejärn/ 5 (ren: 6
a quibus pendent fores: 6 vppå hwilka hänger Dö-
a sinistris claustrum, 7 på wänstra sidan låås/ 7
aut pessulus. 8 eller Dörr (Stängel.) 8
Sub adibus In i Huusen
est cauedium, är en öpen Saal/ 9 (golf/ 10
tesselato pavimento, 10 med ett i starningewijs lage
fultum

Fultum columnis, 11 Understödd med pelare/ 11
In quibus vppå hwilka
peristylum 12 Korsgången 12
& basis, 13 och Grundten 13 (är.)
Per scalas 14 Genom Trappor 14
& cochlidia, 15 och Windtrappor/ 15
ascenditur in superiores vppåstiger man vchi öfwerste
contignationes. Wåningarna.
Extrinfecus Vthan til
apparent fenestra 16 synas Fönster 16
& cancelli (clabrie,) 17 och Fönstergasdror/ 17
pergula, 18 Sårstuguqwist/ 18
suggrundia, 19 Taakbåror/ 19
& fulera, 20 och Pelare/ 20
muris fulciendis. til at stödia Murarna.
In summo est öfwerst är
tectum, 21 Taket/ 21
contectum. täckt
imbricibus. (tegulia) 22 medh Taaktegel/ 22
vel scandula, 23 eller Taakspåån/ 23
quæ incumbunt hwilka liggia vppå
vigillis, 24 Stänger/ 24 (Lattar)
hæc tignis. desse vppå Sparrar. 25
Tecto adhæret Wid taket hänger
stillicidium. 26 Taakrennan. 26
Locus sine tecto Numet vthan Taak
dicitur subdiale. 27 kallas Åltaan. 27
In tecto sunt vppå Taket äre
meniana, 28 Windsholen/ 28
& coronides. 29 och Slaggor. 29
I s Metallii

Metallifodina.

Malm-Grufwa.

Metalli - soffores 1	Bärg-Mån 1
ingrediuntur	ingå
puccum,	vthi Bärgwårts
fodine 2	Brunnen 2
bacillo, 3	medh en Käpp/ 3
five gradibus, 4	eller och på Stegar/ 4
cum lucernis, 5	medh ynchor/ 5
& effodiunt	och vth vparåfwa
ligone 6	medh en Spada 6
terram metallicam,	Metallist Jord/
qva,	hwilken/
imposita corbibus, 7	inlagd (satt) i Korgar/ 7
extrahitur fune, 8	vprages medh Reep/ 8
ope machina tractoria, 9	förmedelst Speelwårct/ 9
& defertur	och föres
in ustrinam, 10	vthi Maasvgnen/ 10
ubi igne urgetur,	hwarest den med eld smäl-
ut profluat	at der ifrån vthflyter (res/
Metallum. 12	Metall. 12
Scoria 11	Slaggen 11
seorsim abijciuntur.	wårda affides bortkastade,

LXVIII.

Faber Ferrarius.

68.
Smedh.

Faber

Faber ferrarius . 1
in ustrina [fabrica] 2
inflat ignem
solle, 3
quem attollit
pede, 4
atque ita candefacit
ferrum.

Deinde
eximit
forcipe, 5
imponit
incudi, 6
& cudit
malleo, 7
ubi striclure, 8
exiliunt.

Et sic
excuduntur
clavi, 9
solea, 10
canthi, 11
catene, 12
lamina,
sera
cum clavibus,
cardines, &c.

Ferramenta candentia
restinguit
in lacu.

Smeden/ 1
vibi Smidian/ 2
blåser vp Elden
medh Smidiebålgem/ 3
hwilken han vpliffcer
medh Footen/ 4
och alså giör han hede/
Järnet. (glöddgar)

Sedan
vhräger han (det)
medh Tången/ 5
lågger det
vppå Ståvet/ 6
och smider (vhråcker)
medh Hammaren/ 7
der gnistrorne/ 8
vhrspringa/ slyga.

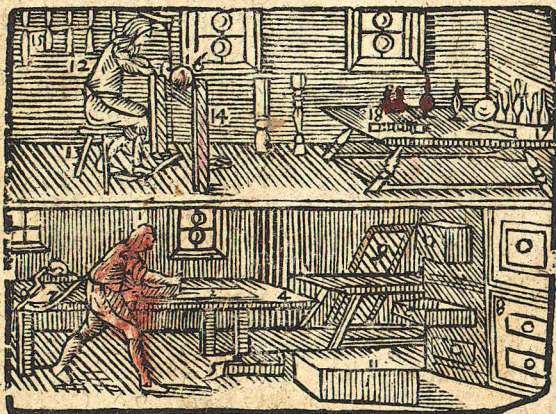
Och alså
vhrsmidas
Spikar/ 9
Håstfoor/ 10
Hjulsbeslag/ 11
Rådior/ 12 [Låncker]
Spield/
Låß
medh Nycklar/
Dörejárn/ Halar/ 1c.

Jernvärct . tygen som
slåcker han [glöddade årot]
vibi Hoon/ Wamhoen.

Scri.

LXIX.

Scriniarius.
&
Tornator.

69.
Snickare
och
Svarfware.

Arcu

Arcularius 1
edolat *asseret* 2
runcinâ 3
in tabula, 4
deplanat
planulâ, 5
perforat (*terebrat*)
terebrâ, 6
sculpsit *cultra*, 7
combinat
glutine
& *subscudibus*, 8
& facit
tabulas, 9
mensas, 10
arcas (cistas) 11
Tornio, 12
sedens *in infili*, 13
tornat *torno*, 15
super *scamno* *tornat* 10-på
globos, 16
conos, 17
icunculas, 18
& *similia*
toreumata.

Snickaren 1
höstar bräder/ 2
med hösten (strubhösten) 3
på höstbäncken/ 4
gör slåt (slåttar]
medh slåtthöfvelen/ 5
genomborar
med Nafswaren/ (boren) 6
vchskår med kniifwen/ 7
ihoopfogar/ (håttar)
medh Lqm
och medh listor/ 8
och gör
Tastor/ 9
Bordh/ 10
Listor 11 oc.
Svarfwaren/ 12
sittandes på svarfbänke/ 13
svarfwar m3 svarfsjärnet/ 15
på Svarfvestolen/ 14
[rio, 14 Tråbällar/ (Kloor) 16
Råglor/ 17
små Däckor/ [Belåten) 18
och slöte
Svarfwarewärd (vch-
gråfne arbeten.)

Figulus

LXX.

Figulus.

10
Krusomakare.

Figulus

Figulus, 1
sedens
super rotā, 2
format
ex argilla. 3
ollas, 4
urceos, 5
tripodes, 6
patinas, 7
cespacia vasa, 8
fideltas, 9
opercula, 10 &c.
postea excoquit
in furno, 11
& incrustat
libargyro.
Fracta olla
dat restas 12.

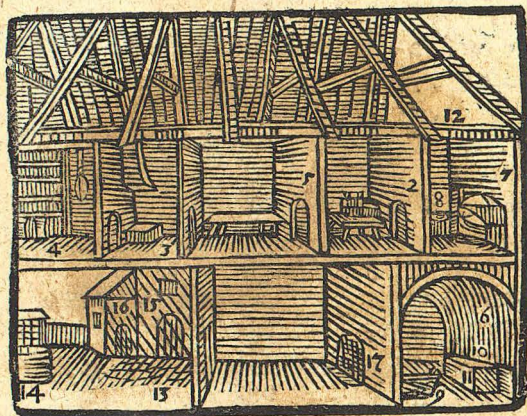
Krusomakaren / 1
sittandes
öfver Hulet / 2
gör
vthaff leer / 3
Pottor / 4
Krusor / 5
Trefotade Pottor / 6
Saal / 7
Steenkärl / 8
Kafelvngz Pottor / 9
Läck / 10 ic.
sedan bränner han [dem]
vthi Vggen / 11
och glaserar
medh Glasering.
En sönderslagen krusa
gifver skaal (krusestyck.) 12

K

Partes

LXXI.

Partes Domus.

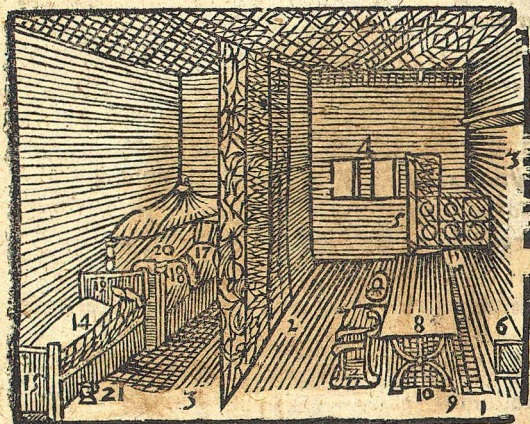
Huusens Wåningar.

Domus
 distingvitur
 in conclavia,
 ut sunt:
 atrium, 1
 hypocaustum, 2
 culina, 3
 cella penuraria, 4
 triclinium, 5
 camera, 6
 cubiculum, 7
 cum adstrucio
 secessu [latrinâ.] 8
 Corbes, 9
 inserviunt
 rebus
 transferendis;
 arca, 10
 (quæ clave
 recluduntur,
 illis adservandis.
 Sub tecto est
 solum; (pavimentum) 12
 In area, 13
 puteus, 14
 stabulum, 15
 cum balneo. 16
 Sub domo
 est cella. 17

Huusets
 fördeelas
 vithi kamrar/(Wåningar)
 som äro:
 Förmaat/ (Saal) 1
 Stuga/ 2
 Köök/ 3 (Slaffertj) 4
 Spijs. Maatkammare/
 Maatsaal/ 5
 Kammarer/ 6
 Sofvekammare/ 7
 medh tilbygde
 hemlige Huus. 8
 Korgarne/ 9
 dhe tienä til at
 Saker
 borrh och igen-föra/ båra;
 Rüstör/ 10
 (som medh Nyckelen
 recluduntur) [förwåhra.]
 dem (Sakerna) at giömal/
 Under Taket är
 Golvvet; 12
 På Gården/ 13
 Brunnen/ 14
 Stallet/ 15
 medh Badstugun. 16
 Under Huusets
 är Källaren. 17
 K 2 Hypo-

LXXII.

Hypocaustum
cum
Dormitorio.

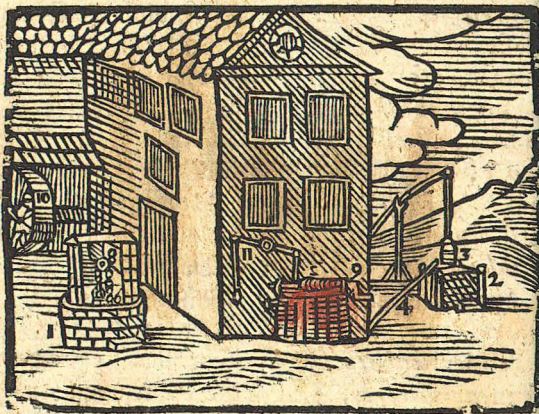
72.
Stufwa
medh
Sofvetammar.

Hypocaustum, 1
ornatur laqueari 2
& parietibus 3
tabulatis;
& illuminatur
fenestris; 4
calefit
fornace; 5
Ejus utensilia sunt
scamna, 6 sella, 7
mensa, 8
cum fulcris, 9
ac scabellis, 10
& culictra. 11
Appenduntur etiam
tapetes. 12
Pro levi cuba,
est in dormitorio, 13
lectus [cubile] 14
stratus
in sponda 15
super stramentum, 16
cum lodicibus, 17
& stragulis. 18
Cervical 19
est sub capite,
Conopeo 20
lectus tegitur.
Marula 21
est vesica levanda,

Stugan 1
beprydes medh Dwalff 2
och Waggjar/ 3
som tafflade [planelade] äro;
vplyses
med [genom] [Fensfren; 4
wärmes [blisfwer warm)
aff Dgnen; 5 (ter äro:
Thes huusgeradz Sa-
Wändker/ 6 stolar/ (Sä-
Wörd/ 8 [ten 7
med bordfötter/ 9
och jembwål socepallar 10
och Wolffrar. 11
Vphängias ochsä
Tepeter. 12
För blödt liggiande/
är vii sofvetammaren/ 13
ett Säng 14
bäddat/
vri Ständesängien 15
på Halm/ 16
medh Sakanen/ 17
och Sängieräcken. 18
Drnegåran 19
är vnder Huswuder.
Med Sparlakonet 20
warder Sängen förtäckt.
Narebäckenet 21
tiener til at kasta sör warr.
K 2 Putej

LXXIII.

Putei.

73.
Brunnar.

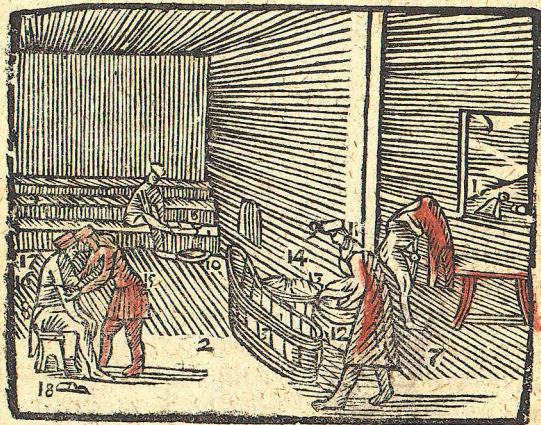
Ubi fontes
deficiunt,
effodiuntur putei, 1
& circumdantur
crepidine; 2
ne quis incidat.

Inde hauritur
aqua,
urnis, (situlis) 3
quæ pendent
vel perticâ, 4
vel fune, 5
vel catena; 6
idque
aut collenone, 7
aut girgillo, 8
aut cylindro 9
manubriato,
aut rotâ (tympano,) 10
aut denique
antliâ. 11

Hwarest Riållor
fattas/
ypgråfives Brunnar / 1
oc omgifvas/tringbyggias
medh Brunsbalet: 2
at icke någon infaller.

Dedan öses
Wain /
medh Embaren / 3
som hångia
antingen på en Stång / 4
eller Keep / 5
eller och på en Rådia; 6
och det (wind/ hinc) 7
antingen medh en Bruns-
eller medh ett Block / 8
eller medh en Wålt / 9
som hafwer hand-grepan /
eller medh ett Hiul / 10
eller och sidst
med en Pump. 11

Balneum. Badstufwa.

Qui lavari cupit
aquâ frigidâ,
 descendit
 in fluvium. 1
 In balneario 2
 abluimus
squalores,
 sive sedentes
 in labro; 3
 sive consedentes
 in sudatorium; 4
 & defricamus nos

Den som tvättas wil
 medh kallt Watten/
 han nedstiger
 vithi Floden. 1
 Vithi Badstugan 2
 afflödiom wij/
 Örenligheter/
 antingen sittandes
 vithi Kaarbadh; 3
 eller vpsittandes
 på Lufwan; 4
 och rufsvom [Klääm] öf
 pumice

pumice, 6
 aut cilicio. 5
 In Apodyreio 7
 exuimus
 vestes,
 & præcingimur.
 castula (subligari.) 8
 Caput
 tegimus
 pileolo, 9
 & pedes
 imponimus
 pellurio. 10

Balnearix 11
 ministrat aquam,
 scutâ, 12
 quam haurit
 ex alveo, 13
 in quem defluit
 è canalibus. 14
 Balnearior 15
 scarificat
 scalpâ, 16
 & applicando
 cucurbitulas, 17
 extrahit
 sanguinem
 subcutaneum;
 Quem abstergit
 spongiâ. 18

medh ett Klåsten/ 6
 eller medh en hårdnuf. 5
 vithi löncamären/runet 7
 aflslådom wij
 Klåderna/
 och omgiordas medh
 Badstugutlådet (förstör
 Hufvudet tet.) 8
 betäckiom wij
 medh en litten hatt/ (Bade
 och Fötterna hatt) 9
 insättiom wij
 vithi Föotkaret/ bäckenet. 10
 Badstuguprigan 11
 rishådståller/giswer warn/
 medh embaret/ 12
 hwilket hon öfer
 vthur wacuroget/ 13
 i hwilket det nedstyer
 vthaff waturännorne. 14
 Badaren/ (Kopparen) 15
 koppar
 med kopfniswen (jernet) 16
 och påstättandes
 Kopphornet/ 17
 vthdrager
 Bloden
 som är emellâ hud och tött/
 Hwiltan han affstryker
 medh Swampen. 18
 Kf Ton-

LXXV.

Tonstrina.

75.
Bårdfkärare Bårckstadh.

Tonfor

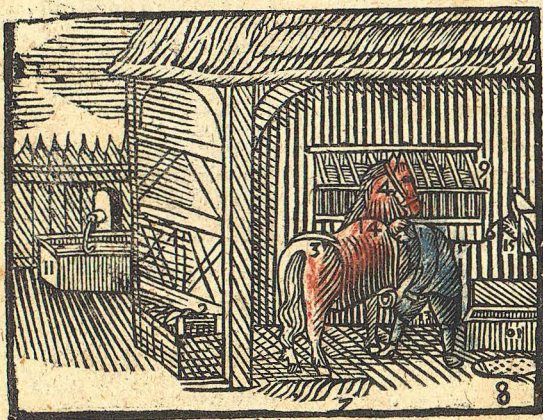
Tonfor 1
in *constrina*, 2
tondet
crines & barbama
forpice; 3
vel *radie*
novacula,
qvam
è rbeca 4
depromit;
& lavat
super pelvim, 5
lixivio,
qvod *defluit*
è gutturnio, 6
ut & *sapone*; 7
tergit
linteo; 8
pectit
pelline; 9
crispat
calamistro. 10
Interdum
venam secat
scalpello, in
ubi *sanguis*
propullulat. 12
Chirurgus
curat vulnera;

Bårdfkäraren 1
vthi Hårklipparehuuset/ 2
han klipper
Hår och Stågg
medh Hårfaxen; 3
eller och ratar han
medh Natetnåfwen /
hvilken han (dan) 4
vthur Sodret (slidan/å-
fram-vthager ;
Och tvättar
öfver Båckenet/ 5
medh luvv/
hvilken nederstycker
vthur Handsacet/ 6
såsom och medh Såpa; 7
Och stryker (torckar)
medh Dulen; 8
Lambar (borstar)
med Ramben (borstans) 9
krusar
medh Krusefårnet. 10
Vnderstundom
slår han Åder (ker) 11
medh en lüten Knåf/(lan-
der Bloden
vthrinnet/ vthsterrar. 12
Barberaren
beslår Såren.

Eqvile

LXXVI.

Eqvile.

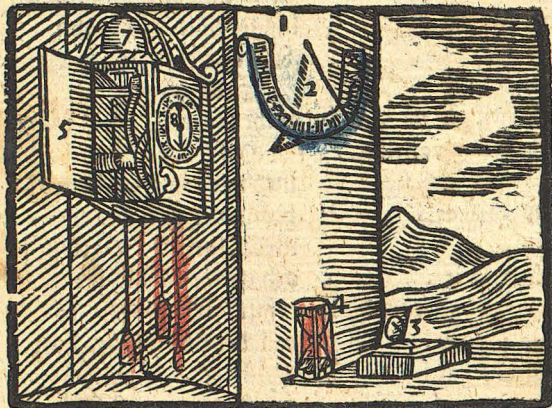
76.
Häste-Stall.

Stalu.

<p><i>Stabularius</i> 1 purgat <i>à</i> <i>fimo</i> 2 <i>stabulum</i>; (stro 4 Alligat <i>equum</i> 3 capi- ad <i>præsepe</i>, 5 aut, si <i>mordax</i> sit, constringit <i>fiscellâ</i>, 6 Deinde substernit <i>stramenta</i>, 7 <i>Avenam</i> ventilat <i>vanno</i>, 8 quam miscet <i>paleis</i>, ac depronit <i>è</i> <i>cista</i> <i>pabulatoriâ</i>, 10 <i>eâ</i>que pascit <i>equum</i>, ut & <i>seno</i>, 9 Postea ducit <i>aquatum</i> ad <i>aquarium</i>; 11 tum detergit <i>panno</i>, 12 depectit <i>frigili</i>, 15 insternit <i>gansape</i>, 14 & inspicit <i>soleas</i>, an <i>calcei ferrei</i> 13 [reant om sensforne 13. [sittia. adhuc <i>firmis elava</i> hæ-</p>	<p>Staldrängen 1 måtar [rånfar] från dyn- stallet; [gia 2 Binder hästen 3 med grjö- wed krubban/ 5 [man 4- eller/ om han bitande ärl lägger han på honom Munultorgen. 6 Sedan vnderströr han Stråå. 7 Haftran dryfftar han med wannan [dryfftan/] 8 hwilken han blandar med Agnar/ [Hackelse] och fram bår/ tager vthur Fodertistan/ 10 och der medh föder han Hästen/ såsom och medh Hdd. 9 Sedan leder han honom til Wam til Warruhoon; 11 såsom och stenter honom medh Kläder/ 12 Skrapar medh skrapan/ 15 breder [lägger] på honom Täcket (Hästetlädet/) 14 och scer på Hästskorna/ annu med starka söm fast Horo-</p>
---	--

LXXVII,

Horologia.

77.
Sätjare.

Horologium
dimittitur horas.

Solarium 1

ostendit

umbrâ gnomonis, 2

quota sit hora;

siue in pariete, (ticâ, 3

siue in pyxide magne-

Clepsydra 4

ostendit

horæ quatuor partes

fluxu arena,

olim aque.

Automaton 5

numerat etiam,

voturnas horas,

circulatione rotarum,

quarum maxima

trahitur.

à pondere, 6

& cæteras trahit:

Tum

indicat horam,

vel campana 7

suo sonitu,

percutta

à malleolo;

vel extra,

index, 8

circuisione sua.

Horolo-

Sätjaren (vhrvärcket)
affdelar Tjimarina.

Timstocken [Stenen] 1

våisar

med pinnens Stuggal 2

hwiltê tîmê det mon waras;

antingen på Wäggen/

eller och vîhi Campasen. 3

Tjimglaset 4

våisar (låter see)

Tjimens fyra delar

medh Sandens rinnande/

fordom medh Barnes;

Hjulstjaren 5

râknar och så [delft

Natte. Tjimarina/ förme-

Hjulems kringdrifvande/

vihaff hwiltê det största

drages

vraf Tyngdê/blywichten/6

och dhe andra drager dhe:

Jemwål

tilltånna gifwer Tjiman/

antingen Klockan 7

medh sin Klang/(Eud)

slagen

vihaf Hammaren;

eller viban til/

Wåisaren/ 8

medh sin Kringgång.

Pictura

LXVIII.

Pictura.

78.
Måle. Wärf.

Pictura

Pictura 1
oblectant oculos,
& ornant conclavia.

Pictor 2
pingit effigiem,
peniculo, 3
in tabulâ, 4
super pluteo; 5
sinistra tenens
orbem pictorium, 6
in quo pigmenta,
quæ terebantur,
à puero, 7
in marmore.

Sculptor
& *statuarius*,
exculpunt,
statuas, 8
e ligno,
& lapide.

Caldior
& *sculptor*
insculpit
eri, (ligno)
aliisque metallis,
figuras 10
& characteres,
alo. 9

Målningarna 1
förlusta ögonen/
och bepryda Wåningarna!

Målaren 2
målar belåtet [conterfeyer]
medh Penseln / 3
på Tafflan / 4
öppå Målarebäncken; 5
med vänstra hande hållan-
Målare Brådet / 6 [des
på hwilket Färgorn äres
som söndermalas (ruffwas),
af Poeten / 7
öppå Marmorstenen.

Bildhuggaren
och *Beldåsnidaren*/
örh-gröpa/ståra/hugga
Beldåten [Stoder] 8
örhåff Tråd/
och Steen.

Bygrafwaren [konstic-
och *Formsnidaren* (karen
infår (ingräfwer]
vithi Koppar / (Tråd)
och andre Metaller/
Figurer (Beldåten) 10
och *Bookstäfwer*/
medh *Grassickelen*. 9

L

Specu-

LXXIX.

Specularia.

79.
Ståde-Glaas.

Specula 1
parantur,
ut homines
se ipsos intuantur; 1
Per specilla, 2
ut acrius cernat,
quod non habet
debilem visum.
Per telescopium 3
videntur
remota,
ut proxima;
in *macroscopio*, 4
apparet pulcherrimum
ut porcellus,
Radii Solis
accendunt ligna
et urens vitrum. 5

Speglarna 1
gödras (beredas)
på det Menniskjorna
sig sjelfve måge skåda [be-
Glasögonen/ 2 (see;
at den skarpere må see/
som hafiver
en swagh Synn.
genom Perspectiwes/ 3
synas (karen 3
dhe fränwarande ting/
såsom dhe närmeste;
uti större Kåteglasen/ 4
synes Loppan
såsom en Grå. 5
Solens Stråmor
vyrånda Weden
genom brännande glaas/
Fyr. Glaas. 5

LXXX.

Victor.

80.
Tunbindare.

Victor I
amictus
praeinctorio, 2
facit
e virgis columnis, 3
super sellam incisoriam 4
scalpro bimanubiato, 5
circulos;
& ex ligno
assulas. 6
Ex assulis,
conficit
dolia, 7
& cupas, 8
bind fundò;
tum lacus, 9
labra, 10
trimodia, 11
& stulas, 12
und fundò.
Postea vincit
circulist, 13
quos ligat,
ope falcis victorie, 14
salignis viminibus, 15
& aptat
rudice 16
ac rudicula. 17

Victo

Tunbindaren r

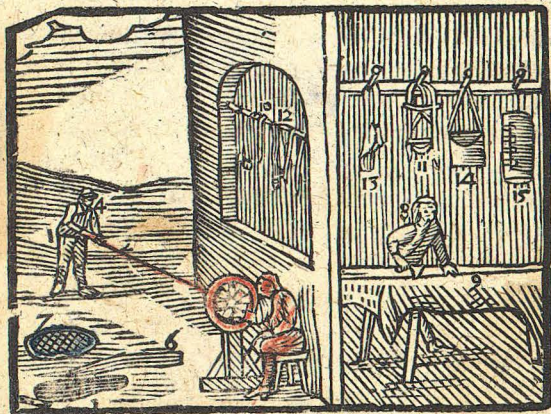
ombunden
medh förkläder/ 2
gior
vthaf Hapelqvistar/ 3
på värefstole snidbante/ 4
medh Bandknäfwen/ 5
Tunegiordar (tunband);
och vthaf Trådte (weden)
små bräder/ [Kimbär.] 6
Vthaf Brådthyttenen
gior han [Hhsfaat] 7
floora dryckes kåril (wynn-
och Tunnor/ 8
medh twenne Bormar;
såsom ock Kaar/ 9
Balzor/ 10
Byttor/ 11
och Embar/ 12
medh en Borm.
Sedan bandar han
medh Band/ (giordar) 13
hwilka han ihoop-binder/
förmedelst bandhakans/ 14
medh Påltråds widior/ 15
oc fogar tilhopa (slårppå)
med en flubba (hammar) 16
och Wigg/ (Stödi.) 17

L3

Restio

LXXXI.

Restio
&
Lorarius.

Hampspinnare
och
Keemsnjdare.

Restio i
contorqvæ,
funes, 2
agitatione
rotula, 3
estupå 4
vel cannabi,
qvam sibi circumdat.

Sic fiunt,
primò
funiculi, 5
tum restes, 6
andem
rudentes, 7

Lorarius 8
scindit
de corio bubulo, 9
loramenta, 10
frana, 11
singula, 12
balteos, 13
crumenas, 14
hippoperas, 15

Keepslagaren 1
snoor (vrjder ihoop)
Keep/ 2
förmedelst Hiulek 3
omkringångande/drufswan
vishaf Blåår 4 (del
eller Hampa/ (hånger.
hvilken han omkring sig)

Allså blifwa/
först
Keepgarn (Tägar) 5
sedan Keep/ 6
omsöder
tiocka tog/ [steeprogg.] 7
Keemsnjdaren 8

stär
vishaf Oxhuuden/ 9
Keemar/ 10
Bezel/ 11
Gjörblar/ 12
Gehängen/ 13
Tastor/ 14
Wärsäckar. 15

Viator. Wandringzman.

Viator, 1
portat humeris
in bulgâ, 2
quæ capere nequit
funda, 3
vel marsupium, 4
Tegitur,
lacrernâ; 5
Tenet manu
baculum, 6
quò se fulciat,
Opus habet
viatico,

Wandringzmannen / 1
bår på Axlarna
vthi en Stinsäck / 2
det som icke begrippa kan
Pungen / 3
eller Taskan; 4
Betäckes / (kappan) 5
med Reesfjortrelen; (regn-
Håller vthi Handen
Stafwen / 6 (dier;
medh hwilken han sigh stöd,
Han behöfwer
Wågehoff!

ut &

ut & fido
& facundo comita. 7
Propter semitam, 8
nisi sit
tritius callis,
non deserat
viam regiam, 9
Avia, 10
& bivia, 11
fallunt,
& seducunt
in salebras; 12
non æquæ,
tramices, 13
& compita 14.

Sciscitetur igitur
obuios, 15
quâ sit eundum? 16
Et caveat
predones, 16
ut in viâ,
sic etiam
in diverserio, 17
ubi pernoctat.

såsom ock en trogen
och måttalig stallbroder. 7
Sör geenwågh skul / 8
om det icke är
en trampat Wågh/
må han icke öfwer gifwa
Land-Rongwågen. 9
Afwågar / 10
oc wågemöte / skildnader /
dhe beswira /
och föra en (ter. 12
vthi (vppå) öwågade Dr.
icke så /
Seenstigar / 13
och Korswågar. 14
Han fråge förden skull
dem som toma til mötes / 15
hwilken wåge måste resast
Och wachte sig
för Rössware / 16
såsom vthi wågen /
altså ock
vthi Herberget / 17
hwarest han ligger öfwer
(Mattan)

L7

Eqves

Eqves 1
imponit equo 2
ephippium, 3
idque succingit
cingulo; 4
infernit etiam
dorsuale; 5
Ornat eum
phaleris,
frontali, 6
antilenâ, 7
et postilenâ 8

Ryttaren 1
lägger på Hästen 2
Sadelen/ 3 (dar) han
och den tillbinder [omgiör-
medh Sadelgiorden; 4
lägger och så på
Skabracker;
Bepnyder honom
medh Hästetrydnadt/
medh Rinnespannet/ 6
Förnyget [Förbögeln] 7
och medh Hinderyget. 8

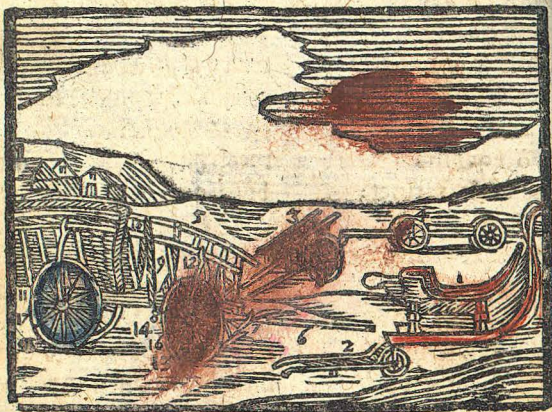
deinde

insilit in eqvum,
indit pedes
stapetibus, 9
sinistrâ capellit
lorum (habenam] 10
frani, 11
quò eqvum,
flectit & retinet;
Tum
admovet calcarias, 12
incitatque
virgula, 13
coercet
pastomide, 14
Bulga, 15
pendent
ex ephippij apice, 16
quibus inferuntur
sclopi, 17
Ipse eqves
induitur
chlamyde; 18
lacerna
à tergo
revincitur, 19
Veredarius 20
cursum eqvò fertur.

springer han på Hästen/
sätter Förternâ [ne] 9
vthi byglorne (stegbyglor-
med vänstra handen fattas
Fygelen (Edmen) 10 (han
på Beklet/ 11
medh hwilken han Hästen
böjer och tillbaka håller;
Sedan (na/ 12
gifwer han honom sporar-
och reetar (vpäggiar) hono
medh Spödet/ 13
och håller honom
medh Capsonen. 14
Hyllstren/ 15
hängia
vppå Sadelknappen/ 16
vthi hwilka insättnas
Pistolterne. 17
Sielstve Ryttaren
klädes
medh en Keesejacka; 18
Regn-Rappan/ Riortelen
på Ryggen [baak til]
tillbindes, 19 (ren) 20
Postryttaren (enspannas
rjder i full löpande.

Vehicu

Vehicula. Slädar/ Wagnar.

Trabā, 1
vehimur,
super nivibus
& glacie.
Vehiculum unirosum
dicitur,
pabo; 2
birosum;
carrus; 3
quadrirotum;
currus,
gvi

Wred Slädan/ 1
dragons (Åtom) wi
på Snöön
och Jisn.
En Wagn med ett hjul
kallas
Skärtdärre; 2
med tvenne Hjul/
Kärre; 3
medh fyra Hjul/
en Wagn/
hwiiten

vel *sarracum*, 4
vel *plaustrum*. 5
Currus partes sunt,
remo, 6
jugum, 7
compages, 8
sponda; 9
Tum Axes, 10
circa quos currunt
rota,
quibus præfiguntur
paxilli II
& obices. 12
Basis rotæ, 13
est *modiolus*, 14
ex quo prodeunt
duodecim radij; 15
Hos ambit
orbile,
compositum,
è sex *absidibus*, 16
& totidem *cantibus*. 17
Currui
imponuntur
corbes & crates. 18

antingen rödswagn/ 4
eller Tråkswagn/ (Lof.) 5
Wagnens deelar ärof
Wagnstiffeln/ 6
Dofet/ 7 (gnen) 8
samanfogningē/ (långwa-
Gäret; 9
Jemwål Axularne/ 10
omtring (på) hwiita löpa
Hulen/
för hwiita sättias
Hjulspitlar II
och släär. 12
Hwilek Grundwaal/ 13
är Håfwet/ 14
vthaf hwiiten vthgå
Tolff Hjulsectrar; 15
Thesom omringgär
en Krank (Kreç)/
sammanfast
vthaff sex Hjullöcer/ 16
oc äfwe så många beslag. 17
Ppå Wagnen
läggias (sättias)
förgar och strankwärel. 18

Vectura. ^{85.} Johrwarderij.

Auriga 1
jungit
parippum 2
sellario, 3
ad temonem
de helcio 4
dependentibus
loris vel carenis, 5
Deinde
inlidet
sellario,
agit ante se
antecessores 6

Kusken (förswännen) 1
spänner (binder)
Handhåsten 2
ihoop med Sadelhåsten/ 3
widh Wagnstifeln/
medh dhe ifrån Selan 4
hängiande
Remar eller Rådiör. 5
Sedan
sitter han vppå
Sadelhåsten/
drüfwer fram för sig
dhe framre Håstarna 6

Scutis

Scuticā, 7
& flectit
funibus 8]
Axem
ungit
ex vase unguentario 9
axungia ;
& inhibet rotam
sufflamine, 10
in præcipiti descensu.
Et sic aurigatur
per orbitas. 11
Magnates
vehuntur.
sejugibus, 12
duobus rhedariis,
curru pensili,
qui vocatur
carpentum [pilentum]; 13
Alii, bijugibus, 14
essedo. 15
Arcera 16
& *lectica* 17
portantur
duobus *eqvis*.
Per *invios montes*
utuntur
ocō *curruum*,
umenta clisellariis. 18

medh Ederpüskan / 7
och böjer/ styrer dem
medh Tömarna. 8

Axeln
smörjer han
vithur smörjekärllet 9
medh Wagnsmörja;
och förhindrar Hulet'
medh Hinderkäbian/ 10
i brande nedersfärd.

Och alltså kuskar han
vithi Wagnsporen. 11
Store Herrar (Porenta-
dhe åfas (ter
medh sex hästar/ 12 och
Tvenne Kuskar/
vithi hängiande Wagn/
som kallas
Carret; 13

Somblige med tvenne
vithi Caleß. 15 [Hästar 14
Hästebårar 16
och Sångebårar (sämst) 17
båras
vithaf två Hästar.

Öfwer omvägade Wärg
bruta dhe
i stället för Wagnar/
hästar medh klöffsadlar. 18
Trank-

LXXXVI.

Transitus aquarum.

86.
Färjande.

Trajecturus flumen,
ne medefiat,
excogitati sunt

portas 1
pro vehiculis,
& ponticuli 2
pro peditibus.

Si flumen
vadum habet, 3
vadatur. 4

Struuntur etiam
rates. 5
ex compactis lignis;
vel pontones, 6
consolidatis ex erabibus,
aquam excipiant.

Porro
fabricantur
lineres [lembi,] 7
qui aguntur
remò, 8
vel corò; 9
aut trahuntur
remulcò. 10

[floden/
den som wil fara öfver
at han icke må blifwa wät/
äro vpränckte

Brodar 1
för wagnar (kärror/flådar)
oc små brodar (bryggior) 2
för Boosfolck.

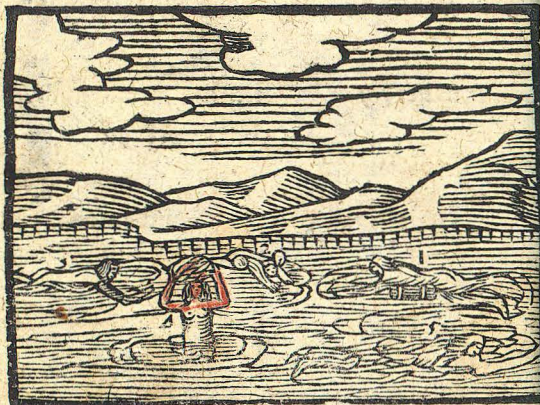
Om floden (wer) 3
ett wad (grunt ställe) haf-
wadar man. 4

Byggias och så
flottar 5 [kar/
vi aff sammanfogade stoc-
eller färjor (räte flottar)] 6
vthaf wäl ihopfogade biel-
at icke (kar/
dhe låda.

Wädrare
gödras
Dölsfloclar (båtar/ Jullar) 7
hwilka fordrifwas
medh en Ähra (Koder) 8
eller medh en Wälting; 9
eller och dragas the
medh kabelrog (warpa.) 10

LXXXVII.

Natatus.

87.
Simmmande.

Solent etiam
tranare aquas,
super *scirpeum fascem*, 1
porro
super inflatas
boum vesicas; 2

Deinde, liberè
jactatu
manuum pedumq; 3

Tandem
nonnulli didicerunt
calcare aquam, 4
cingulotenus
immersi,
& *vestes*
supra caput
gestantes.

Urinator s
etiam *natate potest*
sub aqua,
ut piscis,

Och plåga också
simma öfver Watern/
på en Sådftnippal / 1
jennväl
på vtblåste

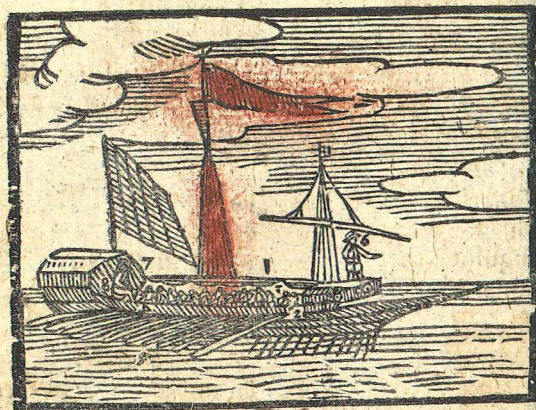
Ox/nöreblåsor; 2
Sedan' frite [ters; 3
förmedelst händer och föt-
rörelse.

Omsjüder
hafwa någre lärde
at *trampa* (gå på) *watnet* / 4
ale vj til Wätet
in-nedsänctet/
och Kläder
vppå *Hufvudet*
bårandes. (*watnet* / 5

Den som går vnder
han kan och simma
vnder *Watnet* /
såsom en *Fisk*.

LXXXVIII.

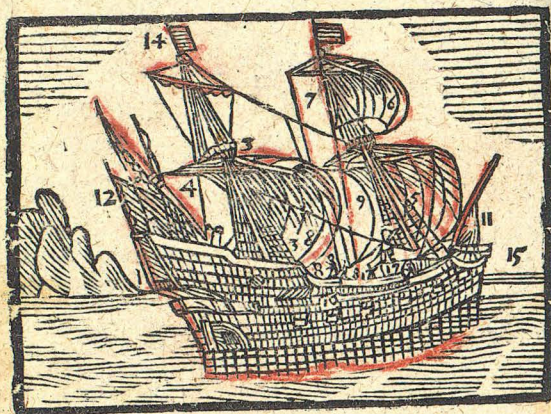
Navis actuaria.

3 En
 Skepp Farkost som roes.

Navis instructa remis 1 Et skep med årar utrustat 1
 est uniremis 2 hafwer en Roderbånc 2
 vel biremis, &c. eller roerret 2.
 in quâ vchi hwilket
 remiges, 3 Koortneckerna/ Solket 3
 confidentes sittandes
 per transtra vppå Rodbåncerna
 ad scalmos, 4 widh Tullarna 4
 aquam Wartnet
 remis pellendo, medh Åhrorna slæntes/
 remigant. 5 sittia och roe. 7
 Proréta, 6 Skepparen/ 6
 stans ståndandes
 in prorâ, i Framstammen/
 & gubernator, 7 och Styrmannen/ 7
 sedens sittandes
 in puppi; vchi Baakstammen/
 tenensque och hållandes
 clavum, 8 Koorpinnan (Seyret) 8
 gubernant regera
 navigium. Farkosten (Skeppet)

Navis oneraria. Passdragare.

Navium I
impellitur,
non remis,
sed solum vi ventorum.
In illo erigitur
malus 2
undique
ad oras navis
funibus 3 firmatus;
cui annexantur
antenna, 4
his vela, 5
quae ad ventum
expanduntur, 6

Steeppet 1
det fort drifwes
icke medh Zhdrov/ (traffe.
vihan allena med wadrens
Vih det sama vpsdälles
en Mast/ (Masterråd) 2
på alla sidor
medh Steppborden/
medh reep/ 3 besstäd;
medh hwilken fastbindes
Segelrään/ stängerne/ 4
medh dessom/ Segelen/ 5
hwilka effter Wädret
rhibidas/ 6

& ver.

Uersoris 7
verlantur.

Vela sunt,
arimon, 8
dolon, 9
& epidromus. 10

In prora
est rostrum. 11
In puppi,
signum [vexillum] 12
ponitur.

In malo
est corbis, 13
navis specula,
& supra galeam
plustr, 14
ventorum index.

Anchora, 15
navis sistitur.
Solide, 16
profunditas exploratur.
Navigantes
leambulant
in tabulato. 17
Nauta
urcitant
per foros. 18
Atque ita
liam maria
ajiciuntur.

och medh Doglignorna 7
wändas;

Seglen äro/
Stoorseglet/ 8
foctseglet [Mersseglet]/ 9
Wösaanseget. 10

Vih Framstammen
är Spröte. 11
Vih Baakstammen/
warder sahnä (bulsanē) 12
fatt.

Vp vih Masten
är Masttorgen/ 13
Steppen Wärdställe/
och på [öfwer] Cronan
Flaggan/ 14
Wädrens Wäfare.

Medh Anchoren/ 15
warder steppet stilla hållit.
medh Stepp Loder/ 16
warder diupheete försaren.

Siömdänerna (the som
spakera (segla)
på öfwerloppet. 17

Wärdmännene
löpa tide och offra
genom euforne. 18

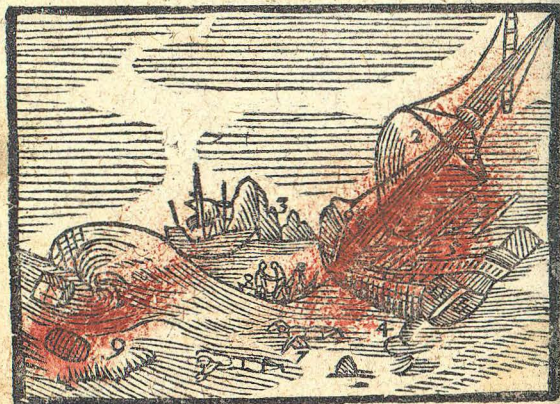
Och allsā
warda ock Hafwen
öfwerreste.

M 4

Nau-

XC.

Naufragium.

90.

Skępbrot.

Cum

Cum procella 1
repente oritur,
coitrahunt
vela; 2
ne navis
ad scopulos 3
allidatur,
aut in brevia (syrees) 4
incidat.

Si non possunt
prohibere,
patiuntur
naufragium. 5

Tunc
pereunt miserabiliter,
homines,
merces,
& omnia;

Neque hic quicquam
sacra ancora, 6
rudente
iacta.

Quidam evadunt,
vel iabulá 7
enatando,
vel scapbá, 8

Pars mercium
cum mortuis,
à mari 9
ad litora defertur.

Når Stormvåder 1
hasteligen vpkommer/
sammandraga the
Seglen; 2
at icke Stepper
emoor Vårgatlipporne 3
stödras må/
eller vppå Sandrestar/ 4
råka (stranda.)

Om dhe icke tunna
afvenda (förhindra/ tilba/
låda dhe (ta hålla)
Stejpbrot. 5

Tå
förgåas ynckeligen/
Menniskjorna /
Guds (Wahrornes)

(juvat och alstammans; (goe
Ei heller hjælper här nå-
der stora ankarer (enda til-
vppå ankarröken (stjck/
vthkastat. (slippat)

Sombliga vndkommas/
aningen på ett Dråde 7
simmandes/
eller på Espingen. 8

En deel af godset (wah-
medh the döda/ (corn-)
warda vthur hafvet 9
til Stranderna förb.

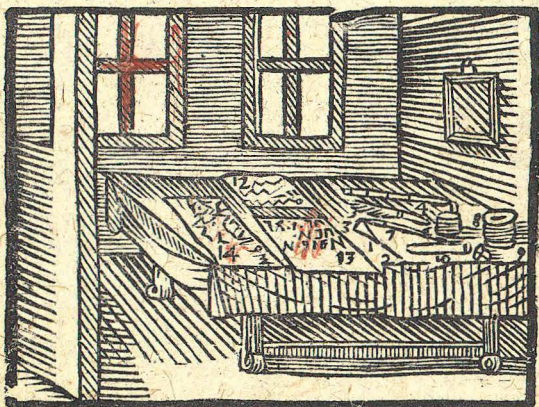
M 5

A 15

XCI.

91.

Ars scriptoria. Skrifware Konst.

Veteres
scribebant
in tabellis ceratis
aneo stylô, 1
cujus cuspidatâ parte 2
exerabantur litera,
planâ 3; verò parte
rursum oblitterabantur;
Deinde
litteras pingebant
subtili calamo 4
Nos utimur

The Gamble
skrifwo
på waxade Tastor
med en koppar-griffel/styl 1
med hwilkens hwaße An-
skrefwes bokstäfwerne (da 2
men med den sâmbna An;
âcher vthplånades; (dan 3
Sedan (stâfwer
målades (skrifwo the) boof
med en smal röö (stråå) 4
Wij brutom

anserinâ

anserinâ pennâ, 5
cujus caulem 6
temperamus
scalpellô; 7
tüm intingimus
tremam
in atramentarium, 8
quod obstruitur
operculo; 9
Et pennas
recondimus
in calamario. 10
Scripturam
siccamus
chartâ bibulâ,
vel arena scriptoriâ,
ex thecâ pulverariâ. 11

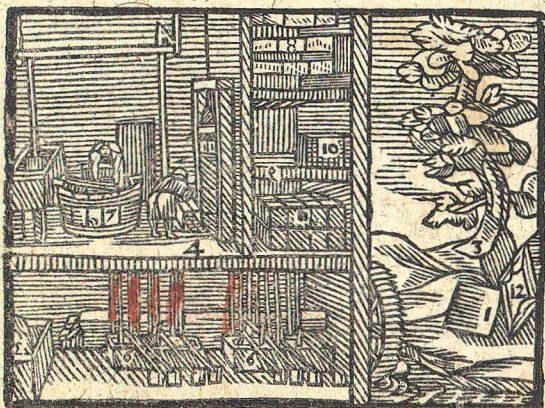
Et nos quidem
scribimus
à sinistrâ
dextrorsum; 12
Ebrai
à dextrâ
sinistrorsum; 13
Chinenses
& alii Indi,
à summo
deorsum. 14

Gåse-Pennan/ 5
hwilken iholiga åndal 6
wij rillstâra/ (bereda)
med Pennetnâfwen; 7
sedan indoppe wij
Grenen (Klofwan)
vthi Blâckhornet/ 8
hwilket râckes
medh tappen; (lâcket/)
och Pennorne
giömmom wij
vthi Pennelâdan. 10
Skrifsten
torcke wij (papper)
med grofft papper/ (plâne-
eller med skrifware ströfsâd
vthur Ströböfan. 11

Och wij
skrifwe
från wånstra handen
emoot den högra; 12
the Hebreer
ifrån den högra
emot wånstra handen; 13
dhe Chinenfer
och andre Indianer/
oswan ifrån
neder åsh. 14

XCII.

Papyrus.

92.
Papper.

re

Veteres utebantur.

fagina tabulis, 1
aut foliis, 2
ut & libris 3
arborum, præsertim
Ægyptiæ arbuscula,
cui nomen erat
papyrus.

Nunc est in usu
charta,
quam chartopæus,
in molâ papyraceâ, 4
conficit è lineis vetustis,
quæ in pulmentum
contunduntur, 6
quod normulis
haustum, 7
diducit
in plagulas, 8
aërique exponit,
ut siccentur.

Harum viginti quinque
faciunt scapum, 9
viginti scapi
volumen minus, 10
horum decem
volumen majus. II

Diu duraturum,
scribitur in membrana,

Öhe gamble brukade
Böteflor/ 1
eller lööff/ 2
såsom och Barck 3
vraf träden/besynnerligen
aff det Egyptiska Trädet
som kallades
Egyptiskt Röð (Papper.)

Nu är vñhi bruut (bru-
Papper/ (tas)
hvilket Pappermakaren/
vñhi Pappersqvarnen/ 4
gör vraf gamla linlutar/s,
hvilka til Wälling
sönderstödas/ stampas/ 6
hvilken vñhi Formor
vppöst/ 7
han vñhbreder
vñhi Arck/ 8 (vphängers/
och vñhi wädret (Lufften)
at öhe måge torkas.

Behaf dese tiugufem
gödra en Book/ 9
Tiugu Böcker
ett Räs/ 10
vñhaf dese Tijo
en Wall. II

Det som länge waza skal
striswes vppå pergamēt 12

Typo-

Typographia. Booktryckerij.

Typographus
habet aeneos typos
magno numero,
distributos
per locamenta : 5
Typobeta 1
eximit illos,
singulatim,
& componit
[secundum exemplar,
quod
retinaculo 2
ipsi praefixum est,
verba,

Booktryckaren
hafwer i mainbootskafwer
vthi stor myckenheet/
fördeelte
vthi Kasterne. 5
Sättaren 1
vthtager [plackar] dem/
den ene effter den andre/
och sätter tilhoopa
(effter Förskriften/
hvitten
på Tenakten [hållaren] 2
för honom satt år/
Ordent

gno.

gnomone; 3
donec fiat
versus;
hunc indit
forma; 4
donec fiat
pagina; 6
hanc iterum
tabula compositoria, 7
eamque coarctat
marginibus ferreis, 8
ope cochlearum, 9
ne dilabantur;
ac subijcit
prelo. 10

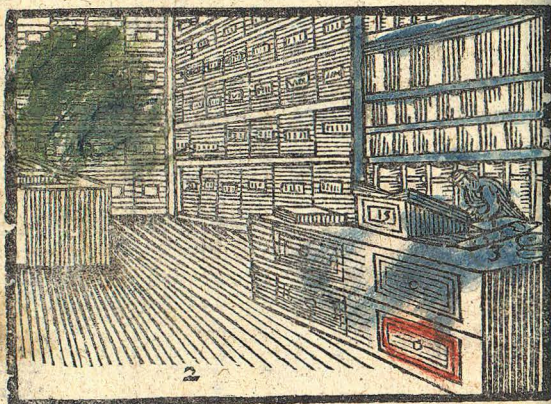
Tum impressor,
ope pilarum, 11
illinit
argumento impressorio.
Superimponit
operculo inditas 12
chartas,
quas
in tigillo, 13
subditas
trochlea, 14
& iuculâ 15
impressas
facit
typos imbibere,

vthi Winckelhaken; 3
til thes thet blifwer
en radh;
thenna insätter han
vthi Steppet: 4
til des der blifwer
en Column [sijda;] 6
denna åter igen
vppå Formbrådet/ 7
och henne i hooverwingar
medh Form Ramen/ 8
förmedelst Strufvarna/ 9
at icke dhe falla från hwar
och sätter [andra;
vnder Pressen. 10

Sedan Tryckaren/
med Bällarnas tilhielp/ 11
öfverdrager
medh Färgan.
Påligger
dhe vthi Säckelen 12 in-
Arcken/ (stuckne
hvilkta han
på Fågelen stälte/ 13
skufvar vnder
Spinnelen/ 14
och medh Vängelen 15
in-påtrycker
låter
Bootskafverna indricka.
Biblio.

XCIV.

Bibliopolium.

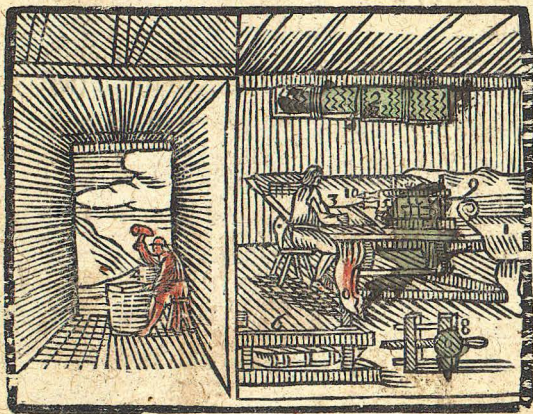
94.
Booflådan.

Bibliopola 1
Vendit
libros
in *bibliopolio*; 2
quorum
catalogum conscribit. 3
Libri
disponuntur
per *repositoria*, 4
& ad usum,
super *plurimum* s
exponuntur.
Multitudo librorum,
vocatur
Bibliotheca. 6

Booföraren 1
fåller
Böckerna
vithi Booflådan; 2
hvilkas
Register han samanskrif-
Böckerna (ver. 3)
sättas i ordning
vppå Hyllor/ 4
och til bruk/ 5
vppå Boofstolen s
vpsättas. slås.
Böckers myckenhet/
kallas
Bibliothet. 6

XCV.

Bibliopegus.

Boofbindare.

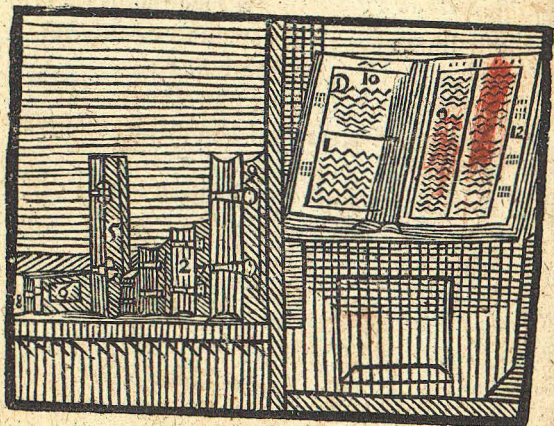
Olim
agglutinabant
chartam chartæ,
convolvebantque eas
in unum volumen. 1

Hodie
compingit libros
compactor,
dum chartas
aquâ glutinosâ macera-
tergit, 2
deinde complicat, 3
& malleat; 4
tum consuit, 5
comprimit
prelo, 6
[quod habet
duas cochleas, 7]
dorso conglutinat;
rotundò cultrò 8
demarginat;
tandem
membranâ
vel coriò 9
vestit,
efformat,
& illis affigit
uncinulos. 10

Sordom (iforna tijder)
lîmjade dhe (andra/
det ena Papperet wed det
och sammanwikkade dem
vthi en Kulla/ 1
3 Dagh dese tijder)
ihooptjinder Bôckerna
Boofbindaren
i der han Papperet/
vthi tîmjwammet planerats/
(tas, torckar/ 2
sedan falskar han/ 3
och bultar; 4
jârnwâdt hâstarr/ 5
prâssar
medh Prâssen/ 6
[hwiltten hafwer
tweenne Strufwar/ 7
på Ryggen ihooptjimar/
medh Besskrâhswelen 8
besskrâ;
omssider
medh Pergament
eller Lâder [Stinn] 9
ôfwerdrager/ (besskrâder)
fôrfârdigar/
och dem wednâglar
Spânnen. 10 (Elastiter.)

XCVI.

Liber.

90.
Boof.

<i>Liber,</i>	[rem,	<i>Bookens</i>
quoad formam exterioris	til	vihwärttes Form/
est vel in folio, 1	är	antingen en Soliant/ 1
vel in Quarto, 2	eller en Quart, 2	
in Octavo, 3	en Octav, 3	
in Duodecimo, 4	en Duodetz, 4	
vel Columnatus, 5	eller vthi Register Form/5	
aut linguatus; 6	eller i en lång discant For-	
cum clausuris aeneis, 7	med Wefingspene/7 (mat; 6	
vel ligulis, 8	eller Band/ 8	
& bullis angularibus. 9	och hörnepoeklor/beslag. 9	
Intus	Innan til	
sunt folia, 10	äro Bladen 10	
duabus paginis;	medh twenne sidor;	
aliquando	vnderfundom	
divisa columnis, 11	medh Colummer/ 11	
cumque	och medh	
notis marginalibus. 12	Teckn (märke) i brädderne.	

(12)

XCVII.

Schola.

Schola.

Schola 1
est officina, in qua
novelli animi
ad virtutem formantur;
& distinguitur
in classes.

Præceptor, 2
sedet in cathedra; 3
discipuli, 4
in subselliis: 5
ille docet,
hi discunt.

Quædam
præscribuntur illis
cretâ in tabellâ. 6

Quidam
sedent ad mensam
& scribunt: 7
ipse corrigit 8
mendas.

Quidam stant,
& recitant
memoria mandata. 9

Quidam confabulan-
ac gerunt se (tur, 10
petulantes
& negligentis:
hi castigantur
ferulâ (baculô) 11
& virgâ. 12

Scholan 1
är en värestad: vti hwilke
the ynge (spåde Sinnen)
til Dygd vnderwîsas;
& fördelas
vthi dotor (Clasfer.)

Lärefadren/ 2
sitter vthi Lärstolen/ 3
Lärjungarna/ 4
på låga Bänckiar: 5
han (Lärefadren) läres;
dese (Lärjungarne) läras.

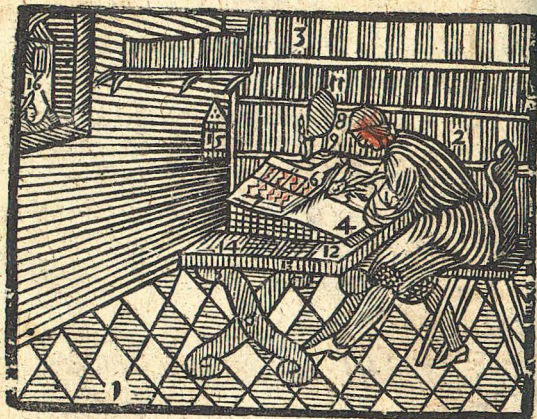
Sompe
föreskrifwes them
medh Krîta på Tafelan. 6
Somblige

sittia medh Borden
och skrifwa: 7
han (Lärefadren) förbättrar
Seelen. (rättar) 8

Somblige ståå/
och vplåsa (rar hafwa. 9
det the vthi Rînet förwah-

Somblige sqw. aldra/ 10
och ställa sigh
moorwillige.
och försummelige:
dese warda straffade (tuch-
medh Serlan 11 rade)
och Rîiser. 12

Museum. Studere. Cammar.

Museum 1
est locus, 2
ubi studiosus, 2
secretus ab hominibus
solus sedet,
studiu deditus,
dum lectitat libros, 3
quos penes se
super plureum 4
exponit, & ex illis
in manuale 5 suum
optima quaeque excerpit;
aut in illis

Studere. Cammar. 1
är ett Rum / (personen) 2
hwarest den studerande
afföndrat ifrå menistorna
allena sitter/
vppå Studierna begifwint/
tå hanstüttigt läserböckerna
hwilka han hoos sig (3)
vppå Bockstoolen 4
vplägger / och vihur dem
i sin Handbooc 5
eller vihi dem

liturâ,

liturâ, 6
vel ad marginem
asterisê, 7
notat.

Lucubraturus
elevat
lychnum (candelam) 8
in candelabro, 9
qui emungitur
emunctoria: 10
ante lychnum
collocat
umbraculum, 11
quod viride est;
ne hebetet
oculorum aciem:
opulentiores
utuntur
cereo:
Nam candela sebacea
foetet,
& fumigat.

Epistola 12
complicatur,
inscribitur, 13
& obliquatur. 14.
Noctu prodiens,
utitur laternâ, 15
vel face. 16

medh ett vnderstråk / 6
eller medh vrådden
medh en lüten Stierna / 7
noterar. (tectnar.)

Den som om natten stude-
han vpsätter (ra wih)
liuset 8
vhi liustakan / 9
hwilket affnytes /
medh liuselaxen: 10
för liuset
sätter han
Abfconset / 11
hwilket grödnt är;
at icke thet må förswaga
Hgonens Skarpheet:
dhe förmögnare
bruta
Wax. lius Stapel:
Förny Talgluset
stincer / (uchtrar illa /)
och röfer.

Sändebrefwret 12
ihooop lägges / wätes /
öfwer vppå skrifsves / 13
och förrenglas. 14 (går /
Den som om natten ve-
han brutar enchta / 15
eller Fackla. 16

Ns

Artes

Artes sermonis. **Tungomåls-Konster.**

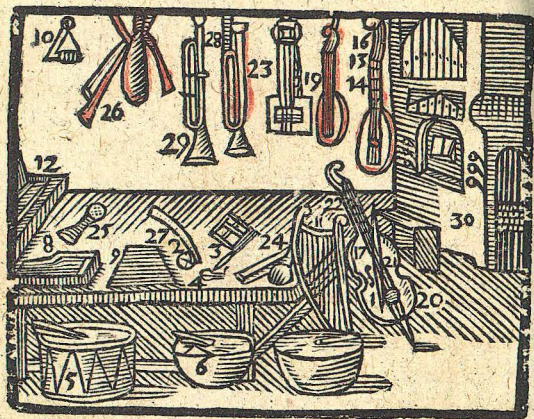
Grammatica, 1
 versatur
 circa *litteras*, 2
 ex quibus
 componit
voc's, (*verba*) 3
 easque docet
 rectè eloqui,
 scribere, 4 construere,
 & distinguere (interpun-
Rhetorica, 5 [gere.)
 pingit 6 quasi
rudem formam, 7
sermonis

Tungomåls-Konsten/
 wistat
 wid Booståfwerne/ 2
 vrbaf hwilka
 man sammansätter
 Orden/ 3
 och them lærer
 rätt vrbtala/
 skrifwa/ 4 ihoopfogal
 och ächstickillia.
Wåltalighet Konsten/
 hon lüta som måhlar/ 6
 vrbtänning (sått/ form) 7
 medh wåltalighetenes
 orato-

oratoriis
pigmentis; 8 ut sunt:
figura,
elegantia,
adagia, [*proverbia*]
apophthegmata,
sententia, [*gnoma*]
similia,
hieroglyphica, &c.
Poësis 9
 colligit
 hos *flores orationis*, 10
 & colligat quasi
in corollam 11 atq; ita,
faciens è prosa
ligatam orationem,
 componit
varia carmina
 & *hymnos*, [*odas*]
 ac propterea
coronantur
lauro, 12
Musica 13
 componit *notis*
melodias: 14
 quibus *verba aptat*,
 atque ita cantat
 vel *voce sola*;
 vel *concertu*; [*cis* 15
 vel *instrumentis Musi-*

oratoriske (behagelige)
 Fårgor; 8 såsom äro:
 Figure/ (Fågring)
 prydelige sätt til at tala/
 Ordspått/ (garl
 torte och lärefulle Menin-
 Sententier (Lärdomar/)
 Lättnelser/
 Afmålningar/ 12.
Poetiske Konsten 9
 hoopsamblar
 desse tabler Prydelser/ 10
 oc binder tilhopa lüta som
 vrbien Krantz 11 och altså/
 görandes vraf ett löst taal
 ett ihoopbundit Taal/
 sammansätter
 ächstickillige slags Verser
 och Wåsor/
 och förhänskul
 betrönes
 med en Lagerbårkrantz. 12
Sångkonsten 13
 sammansätter på Nöcher
 lüftige Sånger: 14
 til hwilka hon Orden lämn-
 och altså sjunger (par/)
 anringen med enså stämma;
 eller samanstämmande sång;
 eller medh musicaliske In-
 stru-
 Instru-

Instrumenta Musica. Klingande Speel.

Musica instrumēta sunt, quæ edunt vocem; Primò cum pulsantur, ut Cymbalum 1 pistillo; Tintinabulum, 2 intus globulò ferred; Crepitaculum, 3 circumversando; Crembalum, 4 ori adnotum, digitò; Tympanū, 5 & Abenū, 6 Erumans/ oc hårputan/ 6 clavicula, 7 ut & sambuca, 8

Klingande speel äro the som gifwa ifrån sig ljudh: Först (da) när the slagne (rörde) war: såsom Cymbalen 1 med en Bialtran/ 5 (stor plecher in vri med ett luter jernlod; Stramlan/ 3 medh omkringslångande; Munharpan/ 4 til munnen satt/ med fingret; Erumans/ oc hårputan/ 6 medh Kastan/ 7 (pan/ 8 så oc hackebrödes/ långhar- Cum

cum organo pastorio, 9 medh Heerdepelet/ 9 & sistrum (crotalum,) 10 och Kromhorn ic. 10 Secundo,

in quibus chorda intenduntur & plectun- ut nablium, II cum clavicordio, 12 utraqve manu; dexterâ tantum, 12 lestudio [chelys,] 13 in quâ jugum, 14 magadium, 15 & verticilli, 16 quibus nervi 17 intenduntur super ponticulum, 18) & cithara; 19 pandura, 20 och citharan/ 19 fedla (gigan/ pleströ; 21 & lyra, 23 intus rotâ, quæ versatur: in singulis dimensiones 22 sinistrâ tanguntur. Tandem quæ inflantur: ut, ore fistula, [tibia] 24 tibia gingrina, 15 tibia utricularis, 26 lituus, 27 cuba, 28 buccina; 29 vel follibus, ut organū pneumaticū 30

Zil thet andra/ tur, vppå hwilka Strängiarne (ställas) oc strykas/ såsom R. Davidz Harpa/ II medh Elaweret/ 12 medh högge Händerne; med högga Handen allenast/ Luthan/ 13 (på hwilken Halsen/ 14 Öfwer-täckbrädet/ 15 och piannarne (Knafrarna/) 16 medh hwilka Strängarne 17 vppännas (vppställas) öfwer stallaren/ 18) (fiolen/ 20) med stråkan; 21 och lyran/ 23 vppå hwart och ett (drages; warde Zachterne 22 medh wänstra handen grepne. Om sidder (Munnen/ the som vpbåsfas: såsom med Pöppan/ (Störan) 24 Skalmellan/ 25 Säck-Pöppan/ 26 (peten/ 28 Säck (trumhornet/) 27 trö- Basunen; 29 eller med blåäs- såsom Orgwård. 30 Philo-

CI.

Philosophia.

101.
Verldzlygh Wijsheet.

Phyo

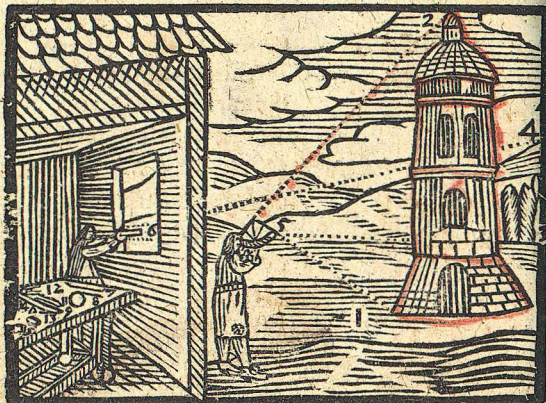
Physicus, 1
 eculatur
 inania Dei opera,
 in mundo.
 Metaphysicus, 2
 scrutatur
 erum
 causas & effecta.
 Arithmeticus
 computat
 numeros,
 addendo,
 subtrahendo,
 multiplicando,
 dividendo:
 adque
 in cypria 3
 in palimpsesto,
 in calculis 4
 super abacum.
 Rustici
 numerant s
 decussibus, (X)
 & quincuncibus (V)
 per duodenas,
 quindenas,
 & sexagenas.

Naturens ransafatrel 1
 betrachtar
 alle Guds Wårk/
 och i Werlden. [safari/2
 Öfwer naturlige tings ran-
 genom ransafar
 tingens
 orsaker och wårckande.
 Räkneästaren
 ihoopräknar
 tablén (räkningarna)
 i det han tilsamans lägger/
 af-frändrager/
 mångsaldig gör/ (förörter)
 deelar:
 och thet
 aningen medh Ziphret 3
 på Skristastan/
 eller med reeknepeeningar 4
 uppå Räkneastan.
 Wönderne (boudesolter)
 rächna s
 medh Korsh/ X
 och halfwe Korsh V
 geno dusiner (olfter/låster)
 Wandslar (medh femton)
 och Stocker.

Geo-

CII.

Geometria.

10%
Jordmätare Konst.

Geometria

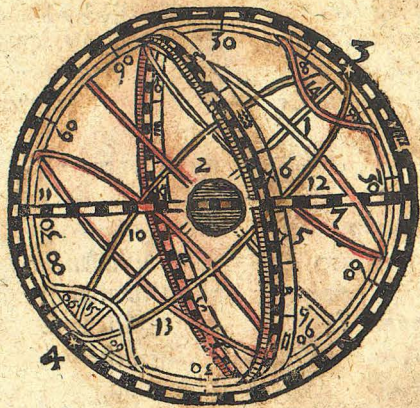
metitur
 altitudinem
 turris, 1-2
 aut distantiam
 locorum, 3-4
 sine quadrante, 5
 sine radio, 6
 Figuras rerum
 designat
 lineas, 7
 angulis, 8
 & circulis, 9
 ad regulam, 10
 normam 11
 & circinum, 12
 Ex his
 oriuntur
 cylindrus, 13
 trigonus, 14
 tetragonus, 15
 & alia figura.

Landmätaren

mäter
 högden
 af ett Torn/ 1-2
 heller widden [distans]
 af orterne 3-4
 antingē med en qwadrat/ 5
 eller måstkaaff. 6
 All tings Figurer
 teknar han
 medh linier/ 7
 hörner (vråer)/ 8
 och cirkel/ 9
 effter linialen/ 10
 Winkelhaken 11
 och cirkelen. 12
 Af dese
 upkomma
 Oval långgrund/ 13
 Triangel trehörning/ 14
 fyrehörning/ 15
 och andre figurer.

CIII.

Sphæra cœlestis.

103.

Himmels Globus.

Astronomia,
considerat,
notius
astrorum:
astrologia,
astrorum effectus.

Cæli globus
solvitur
super axem i
circa
globum terra, 2
spatio
viginti quatuor horarum; Tÿdh.

Axem
trinque finiunt
duo poli,
arcticus, 3
et antarcticus. 4

Cœlum
est stellatum
undique.
Stellarum fixarum
numerantur
plus mille:
siderum verò,
septentrionalium,
viginti unum,
meridionalium
quindecim,
Adde

Suænetiskarekonsten/
betrachtar/
Stiernornas
Lopp:
Stiernornas tydelse föst/
deras värckande.

Himmelens Klooe
kring wältes/ wändes
uppå Axeln i
kringom
Jordens Klooe/ 2
på XXIV. Tÿmars

Axeln
til (på) bägge sidor Ända
dhe tweene himelens Stier-
Nordstierman/ 3 [nor/
och Söderstierman. 4

Himmelen
är Stiernefull
alt omkring.
De faste (stadige) Stier-
räcknas (norre
öfwer Tusende:
men dhe Stiernorna/
Som til Nordan weta/
en och Tugur/
Söderstierorna (dhe som
femto (emot midtdage weta/
Tillägg

signa XII. Zodiaci, 5
quodlibet triginza
graduum: quorum
nomina sunt
V Aries,
♄ Taurus,
♊ Gemini,
♋ Cancer,
♌ Leo,
♍ virgo,
♎ Libra,
♏ Scorpius,
♐ Sagittarius,
♑ Capricornus,
♒ Aquarius,
♓ Pisces.

Sub Zodiaco
curstant, septem
stella errantes,
quas vocant
Planetas,
horum via est circulus
in medio Zodiaci,
dictus Ecliptica. 6

Alii circuli sunt

Horizon, 7
Meridianus, 8
Equator: 9
duo Coluri,
alter

the XII. teckn vppå diur-
hvarr oc ett trettio (treke)
Grader: hwiltas
Rampn äro:
V Wäduren/
♄ Ören/
♊ Twillingarna/
♋ Kråfwetan/
♌ Ectjonet/
♍ Jungfrun/
♎ Wägen/
♏ Scorpion/
♐ Styttan/
♑ Steenbocken/
♒ Watrumannen/
♓ Fiskarna.

Under Diurtreken

löpa/ Siu
willfarande Stiernor/
hwilka the kalla
Planeter/
theras wäg är circulus
mitt vthi Diurtreken/
nåmbd Soolcirkel. 6

Andra Cirkel ar äro

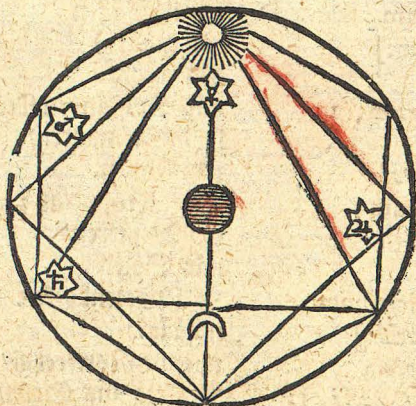
Horizonten, 7
Middagcirkelen/ 8
Medeltreken: 9
Twenne Coluri,
den ena

Equinoctiorum, 10
uerni,
quando Sol
V Arietem:
autumnalis,
quando
♎ Libram
ingreditur:]
alter
Solstitiorum, 11
æstivi,
quando Sol
♋ Cancrum;
hyberni,
quando
♑ Capricornum
ingreditur:]
duo Trópici,
Tropicus Cancri, 12
Tropicus capricornus, 13
eorundem
solstitiorum
inízores,
æ quasi
termini
ursus solárius;
et tandem
duo circuli polares
Arcticus 14
et antarcticus, 15

Når dagh och natt äro tu-
(om Wären/ (ta) 10
Når Solen
V i Wäduren;
om Hösten
når
♎ i Wägen
hon ingår;)
den andra
når Solståndens steel 11
[om Sommarens/
når Solen
♋ i Kråfwetan;
om Winterens/
når Solen
♑ i Steenbocken
ingår:]
twenne Nordtrekar/
Kråfwetans Cirkel/ 12
och Steenbockens; 13
(the samma
Solståndens
affdelare/
och liksom
Nåästenaar
öfwer Solens Lopp:]
och omföder
twenne Hörntrekar
Nordtreken 14
och Södertreken, 15
O 3 Plane-

CIV.

Planetarum aspectus.

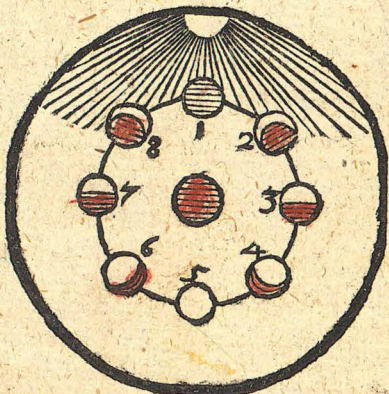
104.

Planeternas Sätt och Lopp.

Luna ☾	Månan ☾
recurrat Zodiacum	genom löper Diurkreken
angulis mensibus;	hwar Månad;
et ☉ anno;	Solen ☉ i ett heelt år;
Mercurius ♀	Mercurius ♀
Venus, ♀	och Venus ♀
ca solem,	brede ved (siempte) Solen/
le centū & quindecim	han vthi CXV
ac quingentis & qua-	denna vthi DXLIX
raginta novem diebus;	Dagar;
Mars ♂	Mars ♂
bienniō;	vthi tvenne Åhrs Tid;
Jupiter, ♃	Jupiter, ♃
erē duodecim;	nåstan vthi 12 Åhrs Tid;
Saturnus, ♄	Saturnus, ♄
iginta annis.	vthi Trettio Åhrs Tidh.
Hinc variē	Derföre dhe åfkilligen
inter se conveniunt,	tillsammans tomma
& se mutuo adspiciunt:	och hwar annan åfståda:
Ut hic, sunt	Såsom här / åro
Sol ☉ & Mercurius ♀	Solen ☉ och Mercurius ♀
(in conjunctione,	(vthi samantomste/
Sol ☉ & Luna ☾ in op-	Solen ☉ och Månan ☾
positione,	(vthi Moosåttielsen/
Sol ☉ & Saturnus ♄ in	Solen ☉ och Saturnus ♄
trigono,	(vthi en Treangel/
Sol ☉ & Jupiter ♃ in	Solen ☉ och Jupiter ♃
quadraturā,	(vri en fyrhörnig figur/
Sol ☉ & Mars ♂ in sex-	Solen ☉ och Mars ♂ vthi
tili.	(vthi sexhörnig figur.
	Phases

CV.

Phases Lunæ.

105.

Månans Omskiftelser.

Luna

lucet,
non suâ propriâ,
sed à sole mutuatâ
Luce.

Nam,
altera ejus *medietas*
semper illuminatur;
altera manet caliginosa.

Hinc videmus eam
in conjunctione solis, i
obscuram, imo nullam;
& nominamus Novilu-
(nium,

in oppositione, s
totam & lucidam,
(& vocamus
plenilunium;)
aliàs dimidiam,
(& dicimus
primam 3
& *ultimam* 7 *quadrantem*,

Cæterò qui
crelcit 2-4
aut decrefcit, 6-8
& vocatur
falcata [*gibbosa*].

Månen

Stijn / lysen/
icke aff sijn egitt
Dihan af Solen læns ta-
Steen. (gne

Förty/
then ena hans halfdeel
år alrñdh lius;
then andra blifwer mörck.

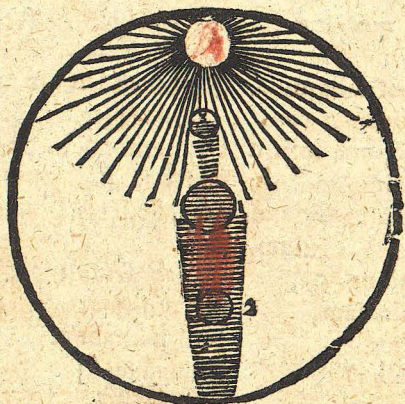
Här af see wij Månen
i samantomst med Solen
mörck / ja slått inret;
och kallom den Nymånad.

vi *opposition*, moosfättiel
heel och klaar / (sen / 8
(och nåmpnom
Fullmånad;]
elliest halff /
(och säjom
Förste 3
och sidste 7 *Quarteer*.)

Elliest
wåxer han til 2-4
eller tager han aff / 6-8
och kallas
hörnigh.

CVI.

Eclipses.

106.

Förmörkelser.

Sol

Sol

est fons lucis,
illuminans omnia:
sed non penetratur
radius ejus
Corpora opaca, ut:
Terra 1
& Luna, 2
nam jaciunt umbram
in locum oppositum.

Idē

cum luna incidit
in umbram terræ,
obscuratur:
quod vocamus
eclipsin (deliquium) luna.

Cum vero

luna currit
inter solem
& terram; 3
obtegit illum
umbrā suā
& hoc vocamus
eclipsin solis,
quia nobis adimit
prospicuum solis,
& lucem ejus:
nec tamen sol
aliquid patitur,
sed terra.

Solen

är en Källa til Ljuset /
som vplyser alting:
mē inret igenom trängies
vthaff hennes Strålar
dye ricke tropparna / sås
Jorden / 1

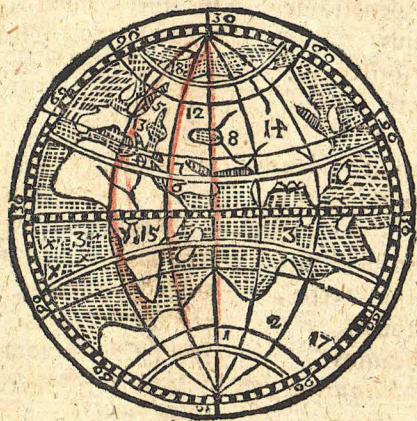
och Månan / 2
in the tasta Stuggan
vppå det geene / mörskående
Fördenskul [rumer.
när Månan kommer
vthi Jordennes Stugga /
förmörckes han;
hwilket wij kallom
Månans Förmörckelse.

Men när

Månan löper
emellan Solen
och Jorden; 3
öfvertäcker han henne
medh sin Stugga:
och detta kallom wij
Solennens Förmörckelse /
in han affhänder öf
Solennes Åskådande /
och hennes Ljus: (steen)
dock lät wäl
läder icke Solen något /
vthan Jorden.

Globi

Globi terrestris Hemisphærium superius.

107.

Jordennes Globi (Klot) öfre Deel.

Terra
est rotunda;
propterea
singenda est,
duobus
Hemisphæriis.
Ambitus ejus
est trecentorum & sexa-
graduum,
[quorum quisque
facit quindecim

Jorden
är rund;
ihersöre
är hon at lufna/
widh Twenne
halfwa Klot.
Des heela Umgång/
är 360 [Krekt]
(ginta Grader/
(af hwilka hwar och en
gör Femton

milli-

m. diaria Germanica.] Tyske Wärler,
seu quinque millium & eller Fem Tusend Tysra-
(quadringentorum Hundrade

milliarium;
& tamen,
est punctum;
si conferatur
cum orbe universo,
cujus
centrum est.

Longitudinem ejus
dimetiuntur.
Geometra
meridianis;
latitudinem
climacibus 1
&
parallélis. 2
Eam ambit
Oceanus, 3

& perfundunt
quinq; maria,
Mediterraneum, 4
Balticum, 5
Erythraum, 6
Persicum, 7
Caspium. 8

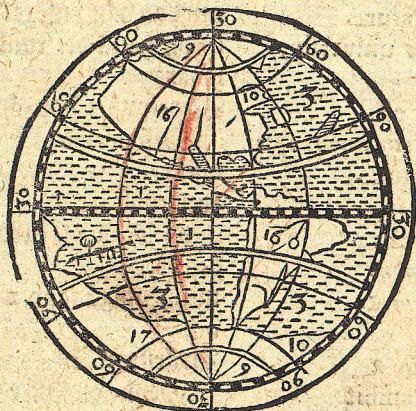
Wärler:
och äntå/
är hon en Punet/
om hon jämpnföres
medh heela det runda/
hwars
Wedelpunct hon är.

Des längd
måta
Landmätare
medh Widdags streck;
des bredd
medh omgångar 1
och
Twärstreck. 2

Henne omslycer
Oceanus/det store Werld/
(sens Haaff 3
och henne genom giuta
Fem Haaff/
Wedell-Hafwet/ 4
Welt/ 5
Röda-Hafwet/ 6
thet Persiske/ 7
thet Caspiske. 8

Globi

Globi terrestris Hemispharium inferius.

108.

Jordenes Globi (Kloof)
nedre Deel.

Terra globus
distribuitur
in Zonas quinqve,
quarum
duæ frigide 9:9
sunt inhabitabiles;

Jordennes Kloof
warder fördeelar
vri fem Jordenes Deelar/
vchaff hwilka (tracher)
Twenne taller 9:9
äro obestfrelige;

duæ

duæ temperata 10:10
& torrida, 11
habitantur.

Cæterum
divisa est,
in tres continentes:
Nostram, 12
quæ
subdividitur
in Europam, 13
Asiam, 14
& Africam; 15
in Americam
Meridionalem, 16
& Septentrionalem; 16
cujus incolæ
nobis
sunt antipodes;
& in
terram australem 17:17
adhuc
incognitam.

Habitantes
sub arcto, 18
semestrales habent
noctes diesq;
In maribus,
natant
infinitæ insulæ.

twene tempererade 10:10
och den torra (hæriga) 11
dhe warda bebodde.

Wien
hon är fördeelar/
vishi tree fasteland:
Wårt 12
hwilket
ätherigen fördeelas
vishi Europam, 13
Asiam, 14
och Africam; 15
vishi Americam
den Södre/ 16
och den Nordiska/ 16
hwilkas Inbyggare
äro dhe (moor wära;
som wända sine Sötter e-
och vishi
det Södre Landet / 17:17
som ännu
obekant är.

Dhe som boo
vnder Norr-Polen/ 18
hafwa ett halft Åhrs
Nätter och Dagar/

Vishi Hastwen/
simma (flyta)
öralige många Sijar.

Europa

CVIII.

Europa.

108.
Europa.

In nostra Europa,	Dibi wär Europa,
sunt regna primaria;	dre the förnämste Rikens
Hispania, 1	Spanien / 1
Gallia, 2	Franckrike / 2
Italia, 3	Wäistland (Italien) 3
Anglia [Britannia], 4	Engeland / 4
Schotia, 5	Stotiland / 5
Hibernia, 6	Irland / 6
Germania, 7	Tyskland / 7
Bohemia, 8	Böhmen / 8
Hungaria, 9	Ungern / 9
Croattia, 10	Croatien / 10
Dacia, 11	Dacien / Walekjen / 11
Sclavonia, 12	Schlawonien / 12
Gracia, 13	Grekland / 13
Thracia, 14	Thracien / 14
Podolia, 15	Podolien / 15
Tartaria, 16	Tartarland / 16
Lituania, 17	Lithowen / 17
Polonia, 18	Polen / 18
Belgium, 19	Nederland / 19
Dania, 20	Dannemarck / 20
Norwegia, 21	Norige / 21
Specia, 22	Swerige / 22
Lappia, 23	Lappeland / 23
Finnia, 24	Finland / 24
Livonia, 25	Lijstland / 25
Borussia, 26	Pryßen / 26
Moscovia, 27	Muskou / 27
Russia, 28	Ryßland / 28

Ethica. Dygdeläran

Vita hæc est via;
 sive bivium,
 simile
 litera Pythagorice Y;
 cujus sinister trames
 est latus; 1
 dexter
 angustus: 2
 ille vitij, 3 est,
 hic virtutis. 4
 Adverte, juvenis! 5
 Herculem imitare,
 Sinistram linque,

Detta lifsvet är en vägs;
 eller en vägestildnat/
 lif
 Pythagora Wookstaaf Y;
 hwiltens wänstra Stigh
 är bredh; 1
 den högra
 smaal (trång); 2
 den är Dygdens/ 3
 denne dygdens 4 (stijg.)
 Gif achr vppå du Dug-
 efftersfölj Herculem/ (ting)
 öfvergif den wänstra/
 vitium

vitium averlare;
 speciosus aditus, 6
 sed turpis
 & præceps exitus. 7
 Ingredere dexterâ,
 utut spinosa: 8
 nulla via
 est in via virtuti;
 sequere,
 quò virtus ducit,
 per angusta,
 ad augusta,
 ad arcem honoris. 9
 Medium tene
 & rectum tramitem;
 sic tutissimus ibis.
 Cave, excedas
 à dextra 10
 affectus,
 (equum ferocem,) II
 compelle freno, 12
 ne præceps fias.
 Cave, deficias
 ad sinistram, 13
 alinina segnitie: 14
 sed progredere
 constanter.
 pertende ad finem:
 sic coronaberis. 15

hata (styggs widh) kasten:
 det är en fager Ingång/ 6
 men en nelligh [skamlig]
 och hastig [farlig] utgång. 7
 Gack in på högra handen
 fast den hård [obeneful] är: 8
 ingen väg
 är omvägader til dygden;
 följ/
 ditt som dygden leder dig/
 igenò det tränga (besvärli-
 til det mjuda [hårliga] (ga)
 til åhras/hederns) loct. 9
 Hålt medelvägen
 och den rätta geensstigen:
 så skal tu erhagast wandra.
 Wachta sig at tu icke wj-
 vras den högra håde 10 (ter
 Sinnens bewefelser/
 [den oranda hästen] II
 styrr med Regel/ 12 (pa.
 at tu icke faller hufvudstu-
 Se til at tu icke affræder
 til den wänstra / 13
 aff Æhne lættia: 14
 vthan gack fram
 stadiligen/
 framhårda til ändan:
 så skal tu betröne blifwa. 15

Prudentia.

110.
Försichtigheet.

Prudentia, 1
omnia circumspicit,
ut serpens, 2
agitque,
loquitur vel cogitat
nihil incassum,
Respicit, 3
tanquam in *speculum*, 4
ad præterita;
& prospicit, 5
tanquam *telescopio*, 7
futura,
seu finem: 6
atque ita perspicit;

Försichtigheeten 1
seer alt omring sigh/
såsom en Orm / 2
och giör /
talar eller täncker
intet såfänge [förgästves.]
Hon seer tillbaka / 3
ljäta som vti en Spegel / 4
på det föregångna;
och seer framför sigh / 5
ljäta som genom ett Perspe-
på det tilkommande / (ctiw / 7
eller och vppå ändan: 6
ocalså seer hon noga efter
quid

quid egerit;
& quid agendum restet; och hwad tilbaka står; as
Actionibus suis
præfigit
conestum,
utilem,
simulque,
fieri potest,
iucundum *scopum* (finē.) ett iuustigt Måål [Ende.]
Scopò (fine) prospectò, När nu målet betrach-
tispicit
media,
seu viam, 8 (finem);
quæ ducit ad scopum
ad certa & facilia,
potius pauciora,
quam plura:
quid impediât.
Occasione, 9 (quæ,
bonæ capillata, 10
sed *vertice calva*, 11
hæc alata, 12
facile elabitur.)
attendit,
captatque eam
In viâ
pergit
cautè [providè:]
ne impingat,
ut aberret,

hwad hon giort hafwer;
och hwad tilbaka står; as
Sine gärningar [göra;
föresätter hon
ett ehrlige [ärbart] /
nyttigt /
och tser til med [jemwål] /
om tser skee kan /
ett iuustigt Måål [Ende.]
När nu målet betrach-
seer hon sig om [tat är
efter Medlen /
ljäta som Wägen / 8
hwilken til målet leder;
men wise och lättel /
och heller såå /
än som många:
at icke något förhindrar.
Vppå tilfället / 9 [hwilket /
när annat är härigt / 10
men hufwudtulle skalot / 11
der til medh wingat / 12
lätteligen vndan bonsthyr /
gifwer hon acht /
och angrüper det [tilfället.]
Vppå Wägen
saar hon fort [doch] /
försichteligen:
at hon icke stöter sigh /
eller går galit [saar wisse.]
P 3 Seduji-

Sedulitas. Flitigheet.

Sedulitas 1
amat labores,
fugit ignaviam,
semper est in opere,
ut formica: 2
& comportat sibi,
ut illa,
copiam omnium rerum, 3
Non dormit semper
aut *ferias* agit,
ut ignavus, 4
Cicada; 5

Flitigheten [idogheten]/ 1
älskar arbete/
flyr (hatar) Lättian/
är alltid i något Wärd/
såsom Myran: 2
och tilhoopabärer äch sig/
såsom hon! [alting. 3
til en stor Ymnogheet på
Hon sofwer intet alting
eller håller helgedagar/
såsom den late [Edringē] 4
och Grådhoppän; 5

quos

quos tandem
premit inopia, 6
Incepta
lacriter urget,
usque ad finem;
nihil procrastinat,
neque cantat
cantilenam corvi, 7
qui ingeminat
cras cras.

Post exantlato labo-
& lassata, (res,
quiescit:
sed quiete recreata,
ne otio adsuescat,
redit ad negotia.

Diligens *discipulus*,
similis est *apibus*, 8
quæ ex variis *floribus*, 9
mel congerunt
in *alveare* suum. 10

hwilla omsider (ker. 6
fattigdomen (armod) rrye-
Det hon påbegynte hafwer/
drufwer hon stüteligen på/
alt in til ändan; (gondage/
hon vpskiuter intet til mor-
och hunger icke
Korpens wäsa/ 7
hwilten ropar alt fort
i Morgon i Morgon.

Effter fulländat arbete/
oc när hon rödt blifwin är
hwylar hö (gifwer sig roo:)
men af hwiltan vpskrifkat/
at hon icke må lärtas/
grüper til sina Synflor igen

En flitig Lärjungē/
är läter Wjen/ 8 (ker/ 9
hwilla wraf årskillige blom-
homungen hoop insambla
vthi sin Wistock. 10

CXII.

Temperantia.

112
Mättelighet.

Temperantia, 1
prescribit modum
cibo ac potui, 2
& continet
cupidinem,
ceu frano: 3
& sic
moderatur omnia:
ne quid nimis fiat.

Heluo[n]es [gancones]
inebriantur, 4
titubant, 5
ructant [vomunt] 6
& rixantur, 7
E crapulâ,
oritur
Lasciua;
ex hac,
vita libidinosa
inter fornicatores, 8
& scorta, 9
osculando, [basiando]
palpando,
amplexando,
& tripudiando, 10

Mättelighet [mocherhe
föreskrifwer mått [ten i
i Maat och Dryck/ 2
och håller i sichte
Begärelsen/
lika såsom med ett bekl: 3
och alltså
styrer hon allting:
at icke något förmycket sker

Slåmare/ [horiågare]
dricka sig druckna/ 4
stapla (snaswa/ stama) 5
rapa (spy/ kasta vp/) 6
och kufwa (tråta) 7
Ut af fylletij (dryckenskap)
vptommer (förorsakas)
Kättia/ (Rächeet)]
vt af denna/ (eswerne
ett skörachtigt (lärfärdigt)
emellan Dolare (horkar-
och horor/ 9 [lar] 8
medh tyfande/
klappande/
Sampntagande/
och Danfande. 10

CXIII.

Fortitudo.

113.
Manhafftigheet.

Forti-

Fortitudo 1
est impavida,
in adversis,
ut Leo, 2
& confidens;
at non tumida,
in secundis:
innixa
suo columini, 3
constantia:
& eadem
in omnibus;
parata,
ad utramque fortunam
æquò animò
ferendam,

Clypeò 4
tolerantia,
excipit
ictus
infortunij;
& gladiò 5
virtutis,
propellit
hostes
euthymia,
nempe affectus.

Manhafftigheeten 1
är oförsträckt
vthi mootgången/
såsom ett Lejon/ 2
och driftigh; (vplåst)
men doch icke högfärdigh/
vthi Medgången:
frödiandes sigh widh
sin faste Pelare/ 3 (ten:)
stadigheten (ståndachtighe-
och medh henne
vthi all:
beredd (färdig) (Dlycka
til at bågge/nembl. Lycka oc
medh litta Modh
draga.

Medh Tålighetennes
Stiöld/ 4
förefätter (emottager) hon
Dlyctones
S: ort [Anföter;]
och medh Tapperhetenes
Swärd 5
affslår [fördrifwer]
Frümodighetenes
Fiender/
nembligen Affecterna.

Patientia

Patientia.

114.

Tolamodigheet.

Patientia, 1 tolerat
calamitates 2
 & *inurias*, 3
humiliter,
ut agnus; 4
 tanquam *paternam*
ferulam Dei. 5
 Interim *innititur*
spei anchora, 6
 (*ut navis* 7
in mari fluctuans:)
Deo supplicat, 8
illacrymando;
 & *expectat*
post nubila 9
Phaëum; 10
ferens mala,
sperans meliora.
 Contra
impatiens 11
plorat, *lamentatur*,
debaçchatur in seipsum, 12
obmurmurat
ut canis, 13
 & *tamen nil proficit*;
tandem desperat,
 & *fit autochir*: [*proprio*-
inurias (*cida*) 14
vindicare cupit
furibundus.

Tålmodigheten/ i lüder
 Älendigheter (Ofall) 2
 och oförrätter/ 3
 ödmüteliga/
 såsom ett lamb; 4
 lika som ett Faderligt
 Guds; Zuchte-ris [aga] 5
 Zmedler tid stödier hö sig
 ved hoppen Ankar/ 6
 (såsom ett Skepp/ 7
 som vri hafwet svåstwer:)
 Gud ödmüteligen beder 8
 medh gråtande;
 och förvänter
 efter Regnet/ (Molnen) 9
 Soolsten; 10 (ondal
 täländes fördragades) det
 förhoppandes det som båt-
 Tvårt om (tre år.
 en otåligh 11
 gråter/ jämrar sigh/
 12 rasar på sig self/ 12
 fnorrar (morrar) emooe
 såsom en hund/ 13 [der med;
 och säfwäl vråttar intet
 omfider förwüflar hant
 & blifwer sin egen mörda-
 14 oförrätter [re/ 14
 söter han at hempnas
 rasande [galen.]

Huma-

Humanitas. Godwilligheet.

Homines facti sunt
ad mutua commoda:
ergo sint humani.

Sis suavis
& amabilis vultu; 1
comis & urbanus,
gestu
ac moribus; 2
affabilis
& verax,
ore; 3
candens & candidus

Människiorna äre skapade
til inbördes nytta (gagn);
derföre måge dhe vara

Var lustig (vänlige).
och färlig vras ansichte; 1
lustigh och höstigh
medh Rikåfsvor
och Seeder; 2
gladlyne vri taal (wältalig)
och sansfärdig/
vhi Männen (Orden; 3)
Froin och vprichtigh

corde

corde; 4

Ama;

& sic amaberis:

& fiet

mutua amicitia; 5

ceu rurturum 6

concors,

mansueta,

& utrinque

benevola.

Morosi homines,

sunt odiosi,

torvi,

allepidi,

contentiosi,

iracundi, 7

crudelēs, 8

ac implacabiles

magis lupi

quam leones,

quam homines,)

& inter se

discordes;

hinc confligunt duello. 9

Invidia, 10

illis malè cupit,

& conficit seipsum.

vthaf Hjertat; 4

Ålska; (hålt andra kåra)

och så warde tu ålskat:

och det skal blifwa

en inbördes Wänskap/ 5

låta so rurturdufwoenas 6

sambredchriah/

sachmodigh/

och på bägge sidor

wälwillig.

(mistior

Enfänige (enwisse) Men-

äre förhatalige/

grymma/ (snedseende)

olustige (ohöstige/)

trådsamme/

wredsamme/ 7

bistre/ (grymme/)

8 och oförsönlige/

(mera Ålskar

och lejon/

än som Människior/)

och emellan sigh sielfwe

oenige; (ienwiges strid; 9

derföre drabba dhe samant

Åswunden/ 10

wil (önskar) andra illa/

och förderfwar sigh sielff.

Justitia

Justitia. Rätträdigheet.

Justitia 1
pingitur, ledens
in lapide quadrato; 2
nam debet esse
immobilis;
obvelatis oculis. 3
ad non respiciendum
personas;
claudens
sinistram aurem, 4
reservandam
alteri parti;
dexteram tenens
gladium, 5

Rätträdigheeten 1
warder afsmälta/ sittandes
på en fyrkantigh steen: 2
förry hon bör wara
ordtlich; (Ögon/ 3
medh fördräcke [tilbundne]
til at icke ansee
Personerna;
tillstutandes
det wänstra Örat/ 4
til at förbehålla [förwara]
äth den andra Parten;
vri högre hande hållandes
ett Swärd/ 5

& fra-

fratum: 6
punendum,
coercendum malos;
Præterea stateram, 7
jus dextræ lanci 8
nervita,
sinistræ, 9
remia imposita,
ubi invicem
æquantur:
utq; ita boni ad virtutem,
reu calcantibus, 10
incitantur.

In contractibus, 11
mandidè agatur,
fidelis & promissis
retetur:

depositum & mutuum,
reddantur:
nemo expiletur, 12
ut lædatur; 13
unum cuique tribuatur;
æque sunt præcepta
iustitiæ.

Talia prohibentur
quinto & septimo
præcepto Dei, & merito
cruce ac rotæ 14
uniuntur,

och ett Wägel: 6
til at straffa
och tilbata hålla the onda;
Des förvran en wäg/ 7
vri hwiltens högre skäl 8
Förtiensterna/
vri den wänstra/ 9
Weldningarna inlagda/
emport hwar andra
lätta göras:

och alltså de frome til bygd/
lätta såsom med spårar/ 10
dräfsne warda. (lingar/ 11
vri contracter oc affhand/
må redeligen handlas/
Förbund och löfften
hållas:

Inlaggsfåa och låån
igengiftwas:
ingen må bestidlas/ 12
heller skadas; 13
hwarion och enom må see
theße åro rätt. [giftwas:
färdigheetenes Woden.

Sådana synder förbiudas
vri det Femte och Siunde
Budi/ Wodh/ och billige
medh Galga och Hwrl 14
affstraffas.

Q

Libera

CXVII.

Liberalitas.

117.
Giffmildheet.

Libera-

Liberalitas, 1

modum servat
circa divitias,
qv̄as honestē qv̄arit:
ut habeat, qv̄od largiatur
ut hon mā hafwa/til at gisf
egēnis; 2

Hos vestit, 3
nutrit, 4
& ditat, 5
hilari vultu 6
& alāta manu. 7

Opes 8
subjicit sibi;
non se illis;
ut avarus: 9
qui habet, ut habeat,
& bonōrum tuorum
non possessor est
sed custos;
& insatiabilis
semper corrādit 10
iūgvibus suis.

Sed parcit etiam,
& asservat suas res,
occludendo; 11
ut semper habeat.

At prodigus 12
malē disperdit
benē parta,
ac tandem eget.

Giffmildheet/ 1

håller mått
wq̄dh Råtedomar/
dem hō årlige förwårsvår
them Torffrigom; 2 (wå

Dem klåder hon/ 3
föder/ 4
och begåfvar/ 5
medh gladlyni Ansichte 6
och flygande Hand. 7

Agodelar 8
kastar hon vnder sig;
och intet sig vnder them;
såsom en girigh: 9
hvilken hafver/ at han mā
och sine godas [hafwat
intet Agare år/
vshan Wachtare;
och omåtteligh
altidh hoopkrasjar 10
medh sine Kloor.

Men han skonar och/
och gomer sina Saker/
medh inneslutande: 11
at han altidh mā hafwa

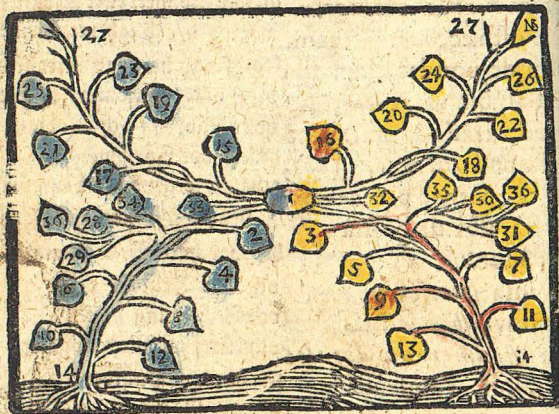
Men en Slöfare 12
förstingrar illa
hwad wål wunnit år/
och behöfwer omsider self

Q2

Soci

CXIX.

Arbor confangvinitatis.

119.
Frändskaps Trä.

Hominem, 1	Menniskan 1
atingunt con/an- [gvinitate,	och medh Blods (frändskap
in lineâ ascēdente,	vithi den vpsliggande linien/
pater, (vitricu.) 2	Fader/ Snyff-Fader/ 2
& Mater, (nover,	Moder/ Snyff-Moder/ 3
avus, 4	[ca 3. Farsfader och Morfader/ 4
& avia, 5	Farmoder och Modermoder/ 5
proavum, 6	Farsfaders eller Modersfader Fader/ 6
& proavia, 7	och Farsfaders eller Modersfa- (ders Moder/ 7
avus, 8	Faders Fadersfaders eller Mo- ders Modermoders Fader/ 8
& abavia, 9	och Faders Fadersfader eller Mo- ders modermoders moder/ 9
avus, 10	Faders Fadersfaders eller Moders Modermoders Farsfader/ 10
& atavia, 11	Faders Fadersfaders eller Moders modermoders Farmoder/ 11
risavus, 12	Farsfaders fadersfaders eller Mor- mors Modermoders Fa- dersfader/ 12
& eritavia, 13	och Farsfaders Fadersmoders eller Mormors Modermoders Farmoder; 13
alteriores, dicuntur	the lāngre bort äro/ fallas
majores, 14	Förfäder. 14

Q 4

In

In linea descē- Dithi then nedstijgande li-
 (dente, [nien/
filius, privignus, 15 Son/ Styff-Son/ 5
 & *filia, privigna,* och Dotter/ Styff-dotter/ 16
 (16
nepos 17 Son-eller Dotter Son 17
 & *neptis,* 18 Sona-eller dotterdotter/ 18
pronepos 19 Sonafons-eller Dotters Sons
 Son 19
 & *proneptis,* 20 och Sonadotters eller Dotter-dot-
 ters Dotter/ 20
abnepos 21 Sonafonsfons eller Dottersdot-
 ters Sonafon/ 21
 & *abneptis,* 22 Sonadotters eller Dotterdotters
 Dotterdotter/ 22
atnepos 23 Sonafons Sons eller Dotterdot-
 ters Sons Sonafon/ 23
 & *atneptis,* 24 Sons Dotterdotters eller Dotter
 Dottersdotters Dotterdot-
 ter/ 24
trinepos 25 Sonafons Sonfons eller Dot-
 terdotters Sons. Sons
 Sonafon 25
 & *trineptis,* 26 Sonsdotters Dotterdotters eller
 Dotterdotters Dotter Dot-
 ters Dotterdotter, 26

ulteriores
 dicuntur posterii. 27

the längre bort äro
 kallade Effertommande. 27

In linea collateralī

i Sijdlinien

sunt *patruus* 28
 & *amita,* 29
avunculus 30
 & *matertera,* 31
frater 32
 & *foror,* 33
patrueellus, 34
sobrinus, 35
 & *amitinnus,* 36

äro Faderbroder 28
 och Fadersyster/ 29
 Moderbroder/ 30
 och Modersyster/ 31
 Broder 32
 och Syster/ 33
 Brödlunge/ 34
 Syslvnge/ 35
 och Syskonbarn. 36

Societas Parentalis.

120.

Föräldrars Stånd.

Conju-

Conjuges suscipiunt
 (ex benedictione Dei)
 sobolem (prolem)
 & fiunt parentes,
 Pater 1 generat,
 & mater 2 parit
 filios & filias, 4
 aliquando gemellos.]
 Infans 5
 involvitur fasciis, 6
 reponitur in cunas, 7
 a matre
 lactatur uberibus, 8
 & nutritur pappis. 9
 Deinde incedere discit
 perperastro, 10
 audit crepundii, 11
 & fari incipit.
 Crescente aetate,
 pietati 12
 & labori 13 assuefit
 & castigatur, 14
 si non sit morigerus,
 Liberi debent
 parentibus
 cultum & officium,
 Pater
 sustentat liberos,
 laborando, 15

Ettäsolet bekomma
 (genom Guds välsignelse)
 Barn
 och warða Föräldrar.
 Fadren 1 astar/
 och Modren 2 föder
 Söner och Döttrar, 4
 (vänder tiden Twillingar.)
 Barnet 5
 wicklas i lindan/ 6
 lägges i Wägga / 7
 aff Modren
 däggies medh Brösten/ 8
 oc vpsödes med barnmat. 9
 Sedan lærer thet gåå
 i/ med Gångstolen/ 10
 leeter med Barnelekan/ 11
 och begynner at tala.
 När Äldren tiltager/
 wid Gudfruchtighcet 12
 och arbete 13 wänies thet/
 och nåpses/ agas/ 14
 om thet intet är lydigt.
 Barnen äro skyldige
 Föräldrarna
 Ahra och Tienst.
 Fadren
 vppehåller Barnen
 medh Arberande. 15
 Socie-

Societas Herilis.

Herstap.

habet
 amulos [servos] 2
 pater (mater familiás) 3
 ancillas. 4
 Illi,
 mandant his
 opera, 6
 & distribuunt
 laborum pensã; 5
 quæ ab his
 fideliter sunt exequenda
 sine murmure
 & dispendio;
 pro quo
 præbetur ipsis
 merces
 & alimonia.

Servus
 olim erat
 mancipium,
 in quem
 domino potestas fuit
 vita & necis;
 Hodie,
 serviunt liberè
 pauperiores,
 mercede conducti,

hafwer
 Dienare (Drångiar;) 2
 en Fru (Husmoder] 3
 Pügor. 4

The/
 befalla them
 arbetet/ 6
 och vthdeela
 företagade förrådemingar; 5
 hwilka af them
 troget skole fullgöras
 vthan knorr och morrande
 och husbondans skada;
 för hwilket/ eller hwilket sin
 them gifwes (Tienst
 lön)
 och Söda (Uderhåld.)

En Tråll
 war fordom
 luffegen/
 öfwer hwilken
 Herranom Macht war
 til Lifis och Döds;
 I denna Daght/
 tienna frjwilligt
 dhe fattigare äro/
 legde för lön.

Ex multis domibus
fit pagus, 1
vel oppidum,
vel urbs, 2
Itud & hæc,
muniuntur
& cinguntur
mœnibus (murò), 3
vallò, 4
aggèribus 5
& vallù. 6
Intra muros,
est pomerium; 7

Åf många Huus
warder en Byh/ 1
eller en lütten Stadh/
eller en Stadh/ 2
Den så wål som denne
befästas
och förstankas
medh murar/ 3
Wall/ 4
Stankar/ 5
och Pålwärck/palisader. 6
Innom Murarna/
är Borggården; 7

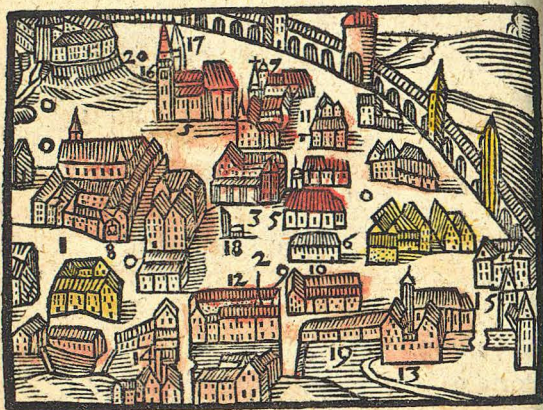
Extra

extra,
ssa. 8
In mœnibus,
ant propugnacula, 9
& turres: 10
ecula 11
stant
n editioribus locis.
In Urbem
gressus fit
x suburbio, 12
er portam; 13
uper pontem. 14
Porta habet
at arctas, 15
ontem versatilem, 16
alvas, 17
laustra,
& repagula,
t &
etes. 18
In suburbiis
ant hortis, 19
& suburbana, 20
t &
emeterea. 21

Byhom/
Grafwen. 8
På Murarna/
åro rundelar 9
och Torn: 10
Wachrummen 11
åro
på högre stället.
Eil Staden
är Ingången
vur Förstaden/ 12
genom Porten/ 13
öfwer Bryggian. 14
Porten hafwer
Sällgallerij/ 15
Windbro/ 16
Hålfdrar/ 17
Eås/
och Stånglar/
såsom och
Bomar. 18
I Förstäderne
åro Trågårdar/ 19
och Lusthus/ 20
såsom och (plaker. 21
tyrtiogårdar/ begravnings-

Inte.

Interiora Urbis. Stadzens Innandöme.

Intra urbem
sunt plateæ, [vici] 1
lapidibus stratz,
fora, 2
(alicubi
cum porticibus 3)
& angiportus. 4
Publica Edificia sunt
in medio urbis,
Templum, 5
Schola, 6
Curia, 7
domus mercatura; 8

In vñhi Staden
äro Gator/ Gränder 1
lagde medh Stenar/
Zorg/ 2
(sombligestådes
medh betäckte gångar) 3
och rrånga/ smala gator. 4
Ålgemena Huus äro
mitt vñhi Staden/
Kyrckian/ 5
Scholan/ 6
Rådstufvu/ 7
Köpmånsbodar; 8

Circa

Circa moenia
et portas,
armamentarium, 9
granarium, 10
versoria, 11
opina
caupona, 11
theatrum, 12
sodochium; 13
In recessibus;
fossa (cloaca) 14
custodia (carcer.) 15
In turre primaria
horologium, 16
habitatio
vigilum, 17
In plateis,
fontes putei, 18
Fluvius, 19
et rivus,
in urbe interfluens;
servitium
in vicibus eluendis;
Arx 20
in summo urbis.

Wid Murarna
och Portarna/
Tyghuus/ 9
Kornhuus/ 10
gästgifverij oc wårdsghus/
Krogar
oc, Gärtöf/ 11
Speelhuus/ 12
Hospitaal (fattighus); 13
På aflågne Orter;
privet, Hemlighuus/ 14
och Sånghuus. 15 (nee
Vppå det förnemsta or-
är stadzens tjänstloca) 16
och Wåning
för Wåcktare. 17
På Gatorne/
äro Brunnar. 18
En Flodh/ 19
eller Däck/
som flyter igenom staden/
tienar
at afföra all Drensligheet;
Slottet 20
synes
högst i Staden;

R

Judi-

CXXIV.

Judicium.

124.
Doom.

Optimum jus est
lacida conventio,
facta,
vel ab ipsis,
inter quos lis est,
vel ab arbitro.

Hæc si non procedit,
venitur in forum, 1
olim judicabant
in foro,
hodie in pratorio,] (tor) 2 i dag/ på rådhuset) (rar 2
qui præsidet judex (præ- hwarest domaren præside-
um assessoribus; 3 med assessoribus, bysticia
licographus, 4 Secretären/ 4
salamo excipit vota. (rena/ 3
Actor 5 fattar vii penan omröstå-
accusat Antlagåde/ållagare/s (der:
reum, 6 flagar an
& producit testes 7 den skuldigel/ 6
contra illum. och framdrager wienen 7
Reus excusat se, emoot honom. (tar sigh/
per advocatum: 8 genom en advocat: 8
qui contradicit hwilfom emotsäger
actoris procurator. 9 anlagarens procurator. 9

Tum judex
pronunciat sententiam,
absolvens infontem,
& damnans fontem,
ad pœnam & multam,
vel ad supplicium.

Opt-

Then bästa rätt är
wänligh Förlåtning/
giord/
antingen af dem/
emellan hwilka träda dr/
eller af deras Skillemän.

Går intet den fort/
koma the til torget för råt-
(fordom dömdo dje (ta/
på torget/

2 i dag/ på rådhuset) (rar 2
hwarest domaren præside-
med assessoribus, bysticia
Secretären/ 4 (rena/ 3
fattar vii penan omröstå-
Antlagåde/ållagare/s (der:
flagar an
den skuldigel/ 6
och framdrager wienen 7
emoot honom. (tar sigh/

Then anlagade vrsåch,
genom en advocat: 8
hwilfom emotsäger
anlagarens procurator. 9

Eå Domaren
afsäger Domen/
friggörandes den ofskuldigel/
dömandes den brosklige/
til straff och peñningeböter/
eller och til lufsstraff.

R 2

Suppli-

Supplicia maleficorum. Dgärningesmäns Liffes Straff.

Malefici, 1
per liñores 2
è carcere, 3
(ubi torqueri solent,)
producentur,
vel equò raptantur, 15
ad locum supplicii.

Fares 4
suspenduntur
in patibulo s
à carnificibus; 6
mæchi
decollantur. 7.

Dgärningemån / 1
genom Dödelstrecktar 2
vithur Fångelse / 3
(hvarest de plågas plåga)
framföras /
heller med häst slåpas / 15
til råttreplaken.

Tiufvar 4
vphångias
i Galgan 5
aff Dödelen; 6
Hortarlar
halshuggas. 7

Momicida (sicarii)
ac latrones (pirata)
vel crurifragio plexi,
rota imponuntur, 8
vel palo infiguntur; 9
friges (lamie)
super rogam 10
cremantur.

Quidam, {ficiuntur,
antequam supplicio af-
elinguantur, 11
aut super cippum 12
manu plectuntur, 13
aut uruntur
forcipibus. 14

Vitâ donati, 15
numellâ constringütur, 16
luxantur, 17
eguleo imponuntur. 18
auribus truncantur, 19
virgis caduntur, 20
stigmatibus notantur,
relegantur,
damnantur
ad triremes,
vel ad carcerem perpetuâ.
Perduelles,
discerpuntur quadrigis.

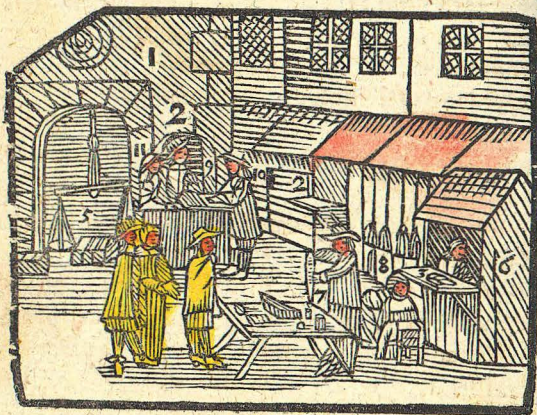
Mandrapate (mördare)
Röfware (Sidoröfware)
blifwa råbråkade eller steg-
lagde på Hiul / 8 (lade /
heller slagne på Pála; 9
trullarlar oc trullkonort
på Vähl 10
brännas.

Sombtigom /
för ån de varda afrättade /
stårs tungan vür munen /
eller vppå stocken 12 (11
affhugges dem handen / 13
eller brännas the
med Fänger. 14. (ninta / 15

The 10m tiufver af nåde
fastiättias vtid pålar / 16
sträckias / 17
sättias vppå träståten / 18
mistâ sin Dron / 19
slås medh Rns / 20
igenånas af brännidrettel
förviffas landet /
dömas (ter /
til arbete på galeijer / jach-
heller til ewigt Fångelse.
Fäderneslandets förådare /
sönderslåttas med wagnar.

CXXVI.

Mercatura.

126.
Köpenstap.

Merces

Merces,
aliunde allata,
in domo commerciorum,
vel commutantur,
vel venum exponuntur
in tabernis mercimonio-
rum, 2

& venduntur
pro pecunia (moneta), 3
vel mensurata
ulna, 4 vel ponderata
libra. 5

Tabernarii, 6
circumforanei, 7
& scrutarii, 8
volunt etiam
dici mercatores.

Venditor 9
ostentat
rem promercalem,
& indicat precium,
quanti liceat.

Emptor 10
licitatur
& precium offert.

Si quis
contrahitur: 11
addicitur res ei,
qui plurimum
pollicetur.

Wahrorne /
från andre Orter tilförde/
vppå Pachtuset / 1
antingen förbytas the/
eller vpsättias the til fahls
vthi Kramboderna / 2

och sållas
för Penningar / (Wynt) / 3
antingen måtte
medh Aln / 4 eller wägde
på Wägen. 5

Krämare / 6
Dwackelsware / 7
allehanda slags Wängla-
willia och så (re / 8
heta Köp- och Handels-
män.

Säljaren 9
vppwiffer / rosar
den saala Wahrans/
och tilkänna gifwer des
hwadh hon kostar. [Pris /

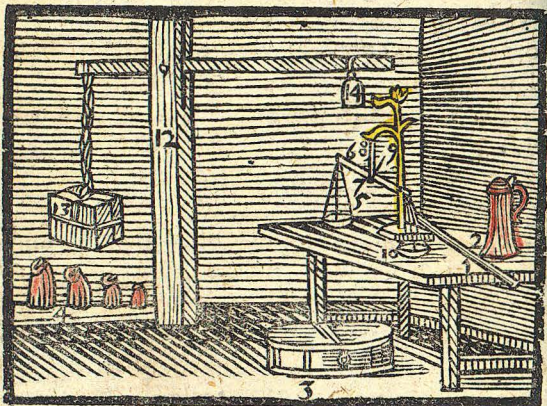
Köparen 10
sälckar
och biuder betalning.

Om någon
faller vthi Köpet: 11
warder wahrans den tilfla-
then måst (gen/
biuder.

R 4

Men

CXXVII.
Mensuræ
&
Pondera.

127
Mätt
Och
Wicht.

Res continuas
metimur *ulnâ*; 1
liquidas, *congîo*; 2
aridas,
medimnô. 3

Gravitatem rerum
experimur *ponderibus* 4
& *libra (bilanca.)* 5

In hac primo est
Jugum (scopus) 6
in *cujus medio axiculus*,
superius 7
trutina (agina.) 8
in qua *examen* 9
fese agitat;
utringve
sunt lances, 10
pendentes
funiculis. 11

Scæra 12
ponderat res,
suspendendo illas
uncô: 13
pondus 14
ex opposito,
indicat
utrum sit
aquilibrium?
neq; ne,

Samanhängiande taker
måtom wij medh *Uln*; 1
wåta/ medh Wått; 2
torra/
med span. 3 [*halffspan/*] 2c.

Saternas Tynng
pröfwom wij med *wichier/*
och *Wågen* 5 [4]

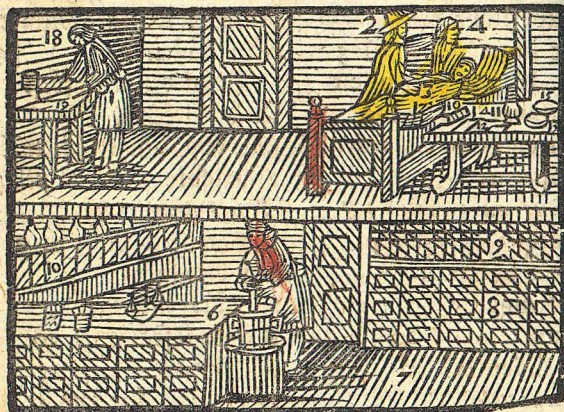
Yppå denne är först
Wågbalcken 6
mitt yppå den en *liten X-*
ofwansföre 7 *fel/ 7.*

Wågflåstwen / 8
wihi hwilten Tungan 9
sigh bewåger;
på båge sijdorne!
åro Wågstålarne! 10
hängiande
på Wågstrångerne. 11

Weskman 12 (*pyndare*)
wåger Saterna /
hängiandes dem
på Haken: 13
Wichten 14
twårt emoot/
gifwer tistånna
ansingen thet är
lätta Wicht?
heller inter.

CXXVIII.

Ars Médica.

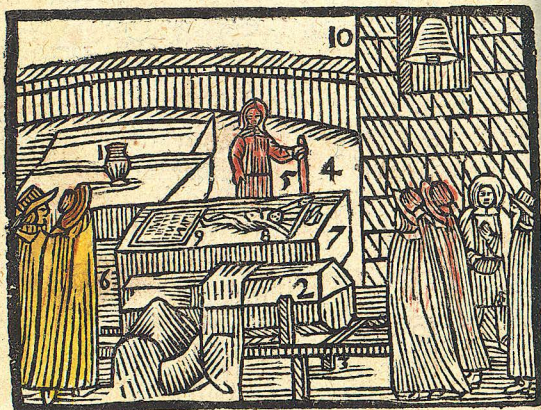
128.
Läkarekonsten.

Ægrôtans, 1
 accersit *Medicum*, 2
 qui tangit
artériam, 3
 & inspicit
urinam; 4
 tum præscribit
medicamentum
 in *schedulâ*. 5
 Istud paratur
 à *pharmacopæo* 6
 in *pharmacopolio*, 7
 ubi *pharmaca*
 in *capsulis*, 8
 in *pyxidibus*, 9
 & *lagenis*. 10
 ad *servantur*.
 Estque
 vel *potio*, 11
 vel *pulvis*, 12
 vel *pilula*, 13
 vel *pastilli*, 14
 vel *electuarium*. 15
Dieta
 & *oratio*, 16
 sunt *optima Medicina*. 17
Chirurgus 18
 curat *vulnera*. 17
 & *ulcera*,
plenis (emplastris). 19

Then siute/ 1
 kallat til sig Läkiaren/ 2
 som rörer/ känner på
 Pulsådren/ 3
 och bestådar [Wan; 4
 urinen, det fränkastade
 så föreskrifwer han
 Läkedom
 på en Zedel. 5
 Then beredes
 aff Apotekaren 6
 vthi Apoteket/ 7
 hwarest Läkedomis saker
 i små Lådor/ 8
 byssor/ 9
 och flaskor 10
 förwaras.
 Och är
 aningen en dryck/ 11
 eller pulwer/ 12
 eller piller/ 13
 eller kulor/ små klot/ 14
 eller en saft. 15 (och dryck
 En wis ordning med mat
 och bönen/ 16
 äro bästa Läkedom.
 En särläkare 18
 läker såren 17
 och andra skadar/bolbar/
 medh plåster. 19

CXXIX.

Sepultúra.

129.
Begraving.

Defuna

Defuncti
olim cremabantur,
& cineres
in urna 1
recondebantur.

Nos, includimus
nostros demortuos
loculo [capulo,] 2
imponimus feretro, 3
& efferri curamus
pompâ funebri
versus cæmeterium, 4
ubi

à vestilionibus 5
sepulcro inferuntur, 6
& humantur;
hoc cippò 7
tegitur,
& monumentis, 8
& epitaphiis 9
ornantur.

Cum funus
procedit,
cantantur hymni,
& campána 10
pulsantur.

The döde
fordom brändes /
och Askan
vthi en Kruta 1
förvarades.

Wij / inslutom
wåra asedne
vthi en Ljftista / 2
läggjom dem på båren / 3
och låtom them vshvåras
medh Ljftprocess
til Kyrkiogården / 4

hwarest
aff Dödgråstwarena 5
i grafven the läggias / 6
och Jordas;
Gråfven medh Steen 7
täckes /
och andra Aminësse retn / 8
ienwål Gråffskriffter 9
beprydes.

Emedans Ljter
frambåres /
siungas Psalmer /
och Klockoorna 10
ringias.

Ludus

CXXX.

Ludus scenicus.

170.
Stådespeel.

In theatro, 1
quod vestitur.

Tapetibus, 2

& sipariis 3

egitur)

guntur.

Comædia

& Tragædia;

quibus repræsentantur.

res memorabiles;

et hic

Historia,

de filio prodigo, 4

& patre & ipsius,

quo

incipitur,

omnium redux.

Actores (histriones),

gunt

personati;

Comædia, 6

et jocosa.

Spectatorum

numerarii,

dent

orchestra; 7

scenæ stat

cavea, 8

plaudit,

quid arridet.

Uppå Stådeplåzen/ 1

(hvilken beklådes

medh Tapeter/ 2

och förhängsell/ (Gardi-

beråckes)

(ner/ 3

ageras, spelas

Comædier, Lust. Speel/

och Tragædier, Sorgspeel/

vthi hvilka förestållas

tänckwürdige saker;

såsom här

Historien/

om den förlorade Sonen/ 4

och hans Fader/ 5

aff hvilken

han vptages/

heem återkommandes.

The personer som comæ-

agera

(dier hålla

förståde/ (förmunnade;)

pickelhåringen/ [narren/ 6

förebringar/ gifwer puser.

Astodarena

the förnämste/

fittia

Uppå en högh Orr; 7

gemena folcket står

på plåzen/ 8

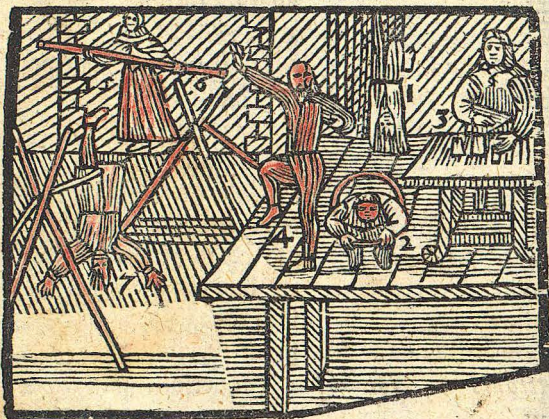
och klappar med händerna/

om något them behagar.

Præti-

CXXXI.

Præstigiæ.

^{131.}
Gycklerij.

Præstigator 1

facit.
aria spectacula,
volubilitate
corporis,
ambulando
manibus,
aut saliendo
per circulum: 2 &c.
Interdum etiam
tripudiat 4
arvatus.

Agyria 3
præstigiæ facit
e marsupio.

Funambulus 5
graditur
& saltat
super funem,
tenens manu
baltérem; 6
aut suspendit se
manu
vel pede. 7 &c.

Gycklaren 1

gör
århållige Stådespeel/
genom tropfens Bestånd
heer/
gåendes
vppå Händerna /
eller springandes
genom ett Tunband: 2 &c.

Under tiden och så
dansar han 4
förmummad.

Taskepelaren 3
gör Gycklerij
i hur Gycklerastkan.

Ljunedångaren 5
går
och dansar
på en eijnal/
hållandes i handent
Wichstången; 6
eller hänger han sig
på handent
eller foten. 7 &c.

CXXXII.

Palæstra.

172.
Fächt-Schola.

Pugiles,
ingrediuntur duelló
palestrâ,
certantes
el gladiis, 1
el hastilibus, 2
el bipennibus, 3
el semisparbis, 4
el ensibus, 5
iuracronem obligatis ;
e lethaliter lædant ;
el frameis
c pugione 6
mul.

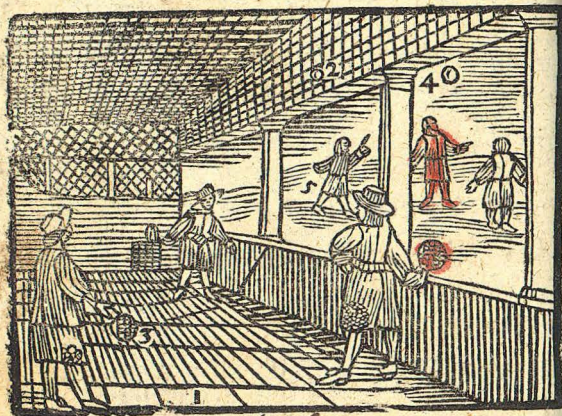
Luclatores 7
apud Romanos
olim nudi
et inuncti oleo]
prehendunt se invicem,
et annituntur,
uter alterum
profternere possit,
præprimis
supplantando. 8
Andabata 9
pugnabant pugnis,
in ridiculo certamine :
nimirum
obvelatis oculis.

Fächtere/
tråda tilsåman två oc två
vchi Fächtscholan/
fåmpandes
antingen medh Svård/ 1
heller speksfånger/2 (dar)/3
och bardizaner/ [Hillebår-
heller wåfftsvård/giorde af
heller Stuckater/ 5 (trå/4
Spizen förbundne :
at the icke må dödeligen
heller Spekar (stada ;
och Dart [Puniort/ 6,
tillåta.

The som bråtas 7
[hóos the Romare
fordom nafne
och smorde medh Olio]
fatta sigh inbyrdes/
oc beståta sig på der högsta/
hvilkensthera then andra
må til marcken slå runnar/
i synnerheet [åringkrof.] 8
med fötternas försåttiande
Nåfivesächteare 9 (der/
fächtede medh knytta hån-
en löjeligh Scrijdh :
nembtigen [ågon.
medh råckte och förbundne

CXXXIII.

Ludus pilæ.

136.
Bollspeel.

In spheristerio, 1

luditur.
pilæ: 2
quam
alter
mittit,
alter
excipit
& remittit
reticulò; 3
Idque est
nobilium lusus,
ad commotionem
corporis.

Follis 4. (pila magna)
siere distentus
ope epistomii,
sub dio
pugnò s
everberatur.

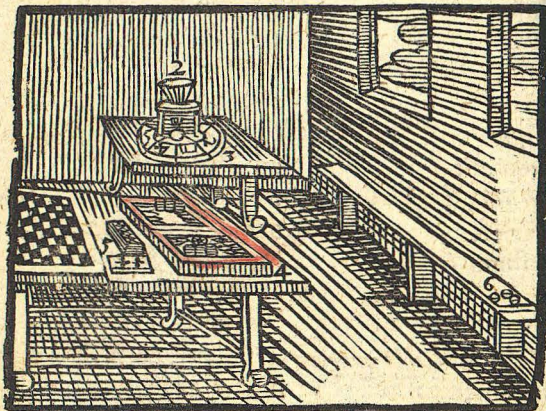
Dehi Bällhuset / 1

letes
medh Bäll: 2
hvilken
en
vthslår/
then andra
emoottager
och tillbaka slår
med särdeles der til gjorde
och är denne (redskap; 3
the Bällas Leel/
at ther medh bemöda
Kroppen.

Bäderbollen/(bällen) 4.
finder aff Bäder
förmedelt fastande /
vnder Lufften
medh knytnäs swan s
tillbaka slås.

CXXXIV.

Ludus alexæ.

1346
Brådspeel.

Tesseris [calia] 1
ludimus,
vel *pliftobolindam*;
vel immittimus illas
per *fritillum* 2
in *tabellam* 3
numeris notatam:
Idquæ est
ludus *fortilegii*
aleatorum,

Sorte & arte
luditur
calculis
in *aleveo aleatorio*, 4
& *chartis lusoriis*. 5
Abaculis
ludimus,
in *abaco*, 6
ubi sola ars
regnat,

Ingeniosissimus
ludus est,
ludus latrunculorum, 7
quod veluti
suo exercituum
realiõ conflagunt,

Medh Terningar 1
spelom wi/
antingen på minsta Sgons;
eller tåstom wi them
genom (vur) ett Scoop 2
vppå ett Bråde 3
tecknat medh Siphror:
och thet är
ett lycke. Speel
för alla Dobblare.

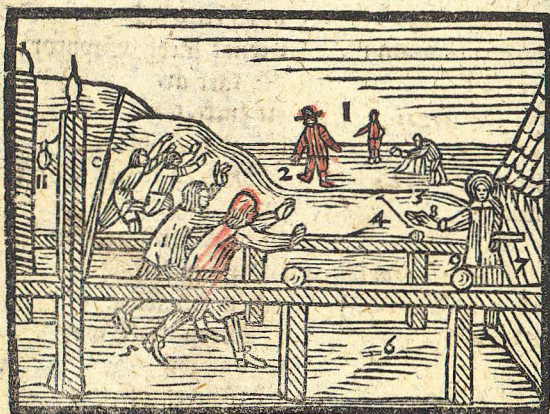
Med lycka och Konst
spelar man
medh Tärningar
i Brådspelet/ 4
och medh Kort. 5

Medh Skåfvor
leefom wi
på Pilckentaffel/ 6
hwarest allena Konsten
regerar.

Thet sinnriktaste [Skarp-
Spelet är/ (sinnigste)
Sckackspeel/ (föra dam)] 7
vchi hwilket låtasåsom
Tvenne frighårar
vchi Sålte tilsammandrabba.

CXXXV.

Curfus certamina

175.
Löpspeel.

Pueri

exercerent se *curſu*
ſive ſuper *glaciem* 1
diabatibus, 2
ubi etiam vehuntur
trahis: 3
ſive in *campo*,
designantes
lineam, 4
quam
qui vincere cupit,
atingere,
at non ultra
procurrere, debet.

Olim decurrebant
curſores 5
inter *cancellos* 6
ad *metam*, 7
& qui primum
contingebat eam,
accipiebat
brabeum (pramium) 8
à *brabeuta*. 9

Hodie
habentur *baſiludia*,
(ubi *lancea* 10
petitur *circulus* 11
locò *equiviorum*,
quæ in *deſuetudinem* ab-

[ierunt,

Pueri

Goffar

öſwa ſig i löpande
anningen vppå Jifen 1
medh ſtrifskoor/ 2 iſtåg
hwareſtthe oc åta (gior/
på tålcår: 3
eller vppå en ſlåt Plaant/
vithårctiandes
ett ſtreck/ 4
hwilket/
then vinna begärer/
hinna och träffa/
men intet wijdare
framlöpa/ bör.

Fordom lupo
the ſom tapp ſprungo 5
emellan Schranckar 6
til Målet/ 7
och then ſom förſt
hinte thet/
ſic (clenodium 8
Segerlönen/ thet vſatte
af den ſom ſamma löön
I dagh (vithelade. 9
hållas Rånne-speel/
[ther medh Stången 10(11
ringe sötes/rånnes til rings
i ſtället för tórnerande/
ſom nu intet mehr är vithi
Bruuk.

Sj

Ludi

CXXXVI.

Ludi pueriles.

136.

Barn-Speel.

Pueri

udere solent
 vel globis fistilibus ; 1
 vel iactantōs
 globum ; 2
 ad conos ; 3
 vel sphaeram
 clavā 4
 mittentes
 per annulum ; 5
 vel turbinem 6
 flagellō 7
 versantes ;
 vel sclopō 8
 & arcu 9
 aculantes ;
 vel grallis 10
 incedentes ;
 vel super petaurum 11
 se agitantes,
 & oscillantes.

Gofarna

plåga leta
 antingen medh knåcker ; 1
 eller fastandes
 Kloter 2
 til Kåglorna ; 3
 eller trisan
 medh Klubban 4
 slåendes
 genom Ringen ; 5
 eller snorran 6
 medh Pistan 7
 omkringdrifwandes ;
 eller medh blååsröör 8
 och Boga 9
 skiutandes ;
 eller på styltor 10
 gåendes ;
 eller på Gungan 11
 sig bewågandes/
 och gungandes.

CXXXVII.

Regnum
&
Regio.

137.
Riket
och
Landskapet.

Multæ

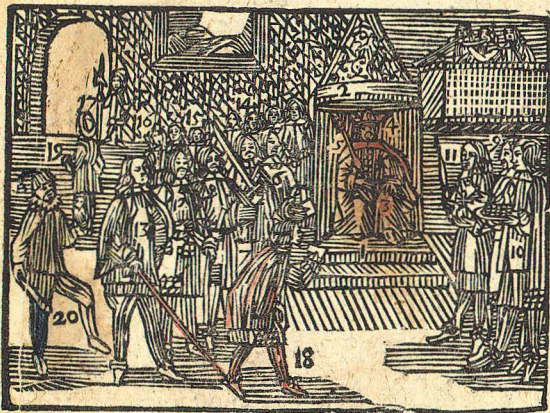
Multæ urbes
& pagi,
faciunt
regionem,
& regnum.
Rex,
aut Princeps,
sedet
in metropoli: 1
Nobiles,
Barones,
& Comites,
habitant
in circumjacentibus
arcibus: 2
rustici,
in pagis. 3
Juxta
flumina navigabilia. 4
& vias regias, 5
habet princeps
sua telonia:
ubi,
à navigantibus,
& iter facientibus,
portorium
& vectigal
exigitur.

Många Städer
och Byar /
göra
ett landskap
och Rike.
Konungen /
eller Fursten /
sitter
i Huswudstaden: 1
Adelsmän /
Friherrar /
och Grefwar /
boo
vithi omliggande
Slott: 2
Wönderne /
vithi Byarna. 3
Wüdh
floder der man segla kan 4
och Allmänwägar / 5
hafwer Fursten
sine Tullhuus:
hwarest /
aff dhe seglandel
och Reesandel.
Fracht
och Tull
fordras.

Regia

CXXXVIII.

Regia Majestas.

158.
Konglige Majestet.

Rex, 1
in splendore Regio,
sedet
in suo folio, 2
magnifico habitu, 3
redimitus
diademate, 4
tenens manu
septrum, 5
stipatus
aureis.

Inter hos
primarii sunt,
Cancellarius 6
cum Consiliariis,
& secretariis;
Pratorii Praefectus, 7
Aula Magister, 8
Pocillator, 9 (Pincerna),
Dapifer, 10
Thesaurarius, 11
Archi-Cubicularius, 12
& Stabuli Magister, 13

Konungen / 1
vri Konungslig Pracht /
sitter
vppå sin Thron / 2
i herligh habit, 3
studer
medh en Crona / 4
hållandes i Handen
Spjuran / 5
kringhårsd
medh Hoffienarena.

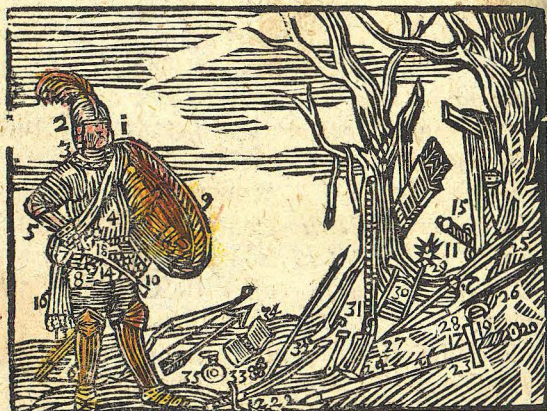
Island dese
förnämste äro
Cansleren 6
medh Rådsherrarna /
och Secreterarena;
Marschalcken / 7
Hoffmästaren / 8
Munstäncken / 9
Drohen / 10
Stammästaren / 11
Hfverst Camar-Herren / 12
och Stallmästaren / 13

His
 Subordinantur
 Nobiles aulici, 14
 Nobile famularium, 15
 cum cubiculariis
 & cursoribus, 16
 stipatores, 17
 cum satellitiis.
 Exterorum
 Legatis 18
 praebe-
 aures
 solenniter.
 Aliorum
 ablegat
 Vicarios suos,
 Administratores,
 Praefatos,
 Quaestores,
 & legatos;
 quibus
 subinde mitti
 mandata nova
 per veredarios. 19

Dått desse
 äro vthi Ördningen
 Hoffjunkare/ 14
 Pagier/ 15
 medh Kammarstjenare
 och Lackejer/ 16
 Drabantier/ 17
 medh Luffwardie.
 The Fremmandes
 Abgesandter 18
 meddelar han
 Dronen/ (Audient)
 offentlig.
 Til andra Orter
 affsticker han
 sijne Fullmächtige/
 Ståthållare/
 Höfdingar/ (Sougdar)/
 Råncemästare/
 och Sanningebudh;
 hwilkom
 han sedermera sänder
 nya Befalningar
 genom Postbuden. 19

Morio 20
 novet
 isum
 iudicia
 actionibus.
 In Romano Imperio
 rerum potitur
 Imperator, (Casar)
 qui in Conventu Electio-
 eligitur. (nia
 ab VIII. Electoribus,
 ut sunt:
 III. Ecclesiastici
 & Archiepiscopi;
 Moguntinus,
 Treverensis,
 Coloniensis;
 & V. Seculares;
 Rex Bohemia,
 Archipincerna,
 Dux Bavaria,
 Archi-Dapifer,
 Dux Saxonie,
 Archi-Marescallus,
 Marchio Brandenburgensis
 Archi-Camerarius,
 & Comes Palatinus,
 Archi-Thesaurarius.

Hoffnarren 20
 upväcker
 Löje
 medh forwillige
 Puffer.
 Vti thet Romerske riket
 råder
 Kensaren/
 hwilken på Wahltagen
 välles
 aff VIII. Chur-Furstar/
 hwille äro:
 III. Andelige
 och Archibiskopar;
 i Weink/
 Trier/
 Cöllen;
 och V. Verldslige:
 Konungen i Böhmen/
 Arch-Ståncken/
 Hertigen aff Benern/
 Archi-Drozet/
 Hertigen aff Sachsen/
 Archi-Marschalck/ [burg
 Margrefwen af Brande-
 Archi-Cammereraren/
 och Pfalz-Grefwen/
 Archi-Stammästaren.

Si bellandum est,
 scribuntur milites. 1
 Horum arma sunt,
 galea (cassis) 2
 (quæ ornatur cristâ,) 3
 armatura,
 cujus partes sunt,
 torquis ferreus, 3
 thorax, 4
 brachialia, 5
 ocrea ferrea, 6 manica, 7
 cum lorica 8
 & scuto (clypeo:) 9
 hæc sunt arma defensiva.

Omman fruga skal/
 skrives Knechtar. 1
 Eheras Wapn äro/
 Hielm/ Stormhatt/ 2
 (hvilken särad warder med
 Harnesk/ [en siederbuska])
 hwars delar äro/
 en Järnkraga/ 3
 Bröstharnesket/ 4
 Armbelarna/ 5
 Sköfstorme/ 6 sernhanskar/
 med Pannar 8
 och Stölden: 9

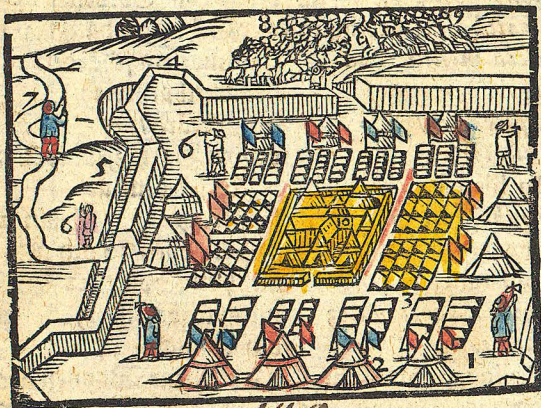
Offen-

offensiva sunt gladius, 10
 pila, 11
 & acinaces, 12
 cui vaginâ 13
 & secundantur,
 & cingulô 14
 & el balticô 15
 fascia militaris 16
 & aservit ornatus,) 17
 & omphaea, 17
 & pugio. 18
 In his est
 & nanubrium, 19
 & um pomo, 20. & verutü 21
 & uspidatum, 22
 & in medio, dorsum, 23
 & acies. 24
 Reliqua arma sunt,
 & hasta, 25 bipennis, 26
 & in quibus hastile 27
 & mucro,) 28
 & lava, 29
 & castus. 30
 Eminus pugnatur,
 & bombardia (sclopetis,) 31
 & sclopiis, 32
 & quæ onerantur globis 33
 & thecâ bombardaria,
 & pulvere nitrato 34
 & pyxide pulveraria. 35

Slagwapn äro swärd/ 10
 Dägen / 11
 och Sabel/ 12
 hwilka vthi Skjdan 13
 stickas/ gömas/
 [tur; och wädh Gördelen 14
 eller Gehänget hängia; 15
 (fältlindelen/ skärpen 16
 tienar til prydnad/)
 Slagswärd / 17
 och en Darts/ Puniort. 18
 Öppä dem är
 Fästet/ 19 [gan 21
 & med knappen/ 20 och Klin-
 medh en Spis/ 22
 mitt på/ baten/ 23
 och Äggian. 24
 The öfrige Wapnen äro/
 Spis/ 25 Wårdizan/ 26
 [på hwilka Staffet 27
 och Järnet är/ 28
 Morgonstierna / 29
 och Stridsklubba. 30
 Longt borta strider mans
 medh Byxor/ 31
 och Pistoler / 32
 hwilka laddas med kulor 33
 vthur Parron- taskan/
 och Kruc 34
 vthur Krucshornet. 35
 T 2
 Castra

CXL.

Castra.

140.
Läger.

Expeditione suscepta När man til Fält dragev/
 Castra I Läger I
 vocantur, slås / (ordnas)
 & tentoria och Tidall
 axillis figuntur, på Nalar vvsprännas/
 vel è linteis 2 antingen aff linne 2
 vel è stramentis; 3 eller Halm; 3
 & que circumdant, om them omgifwa dhel/
 securitatis gratia, för säkerhet skull/
 aggeribus 4 medh Wallar 4
 & fossis: 5 och Grafwar: 5,
 constituuntur etiam ställes och
 excubia, 6 Styldwacht/ 6
 & emittuntur och vshändes
 exploratores. 7 Bespejare. 7
 Pabulationis För foderassi
 & prada causâ, och Byce skull/
 fiunt fce
 excursiones: 8 Partier och Vshfall: 8
 ubi sapius hwarest offia
 cum hostibus 9 medh Fienderna 9
 velitando confligitur, Skermyslan hålles.
 Tentorium Fältet
 summi Imperatoris, 10 Generalens/ 10
 est in medio är mitte vsh
 castrorum. Lägeren.

Acies & praelium. Slachtorrdning oc fältslag.

Quando pugna
committenda est;
acies instruitur,
& dividitur in frontem,
1 & alas, (cornua.) 2
Peditatus 4
intermiscetur equitatu.
Ille distinguitur
in centurias;
hic, in turmas:
Illa in medio ferunt
vexilla; 6

När ett Slagh
hållas skal;
Slachtorrdning anställas;
och delas vti förtroppen/ 1
Eftertroppen/ 2
och Singlar. 3
Foorfolcket 4
Thet delas
vthi Compagnier;
thetta vti Squadroner;
the föra mitt vthi
Fahnor; 6

hæ,

hæ, labaras. 7
Eorum Praefecti
sunt Decuriones,
Signiferi, vicarii,
Centuriones, 8
Magistri equitum, 9
Tribuni, Chiliarcha,
& omnium summus
Imperator.

Tympanista 10
& tympanoriba, 11
ut & tubicines, 12
ad arma vocant,
& militem inflammant.

Primò conflictu,
exploduntur
bombarda 13
& tormenta; 14

Postea
cominus pugnantur. 15
basta & gladiis.

Visti,
trucidantur, 16
vel capiuntur,
vel aufugiunt. 17
Succenturiati 18
superveniunt
ex insidiis.

Impedimenta 19
spoliantur.

thet/ Standarer. 7
Theras befälhafvande
äro Corporaler/
Fähnrichar/ Lieutenanter/
Capitener, 8
Nyttmästare/ 9
Öfverst Leutenanter; Öf-
och öfver alla (verstar/
Generalen/ Feldtherren.

Trumslagare 10
och Pukare/ 11
såsom och Trompetare/ 12
blåsa Alarm/
och göra Soldaten modig.
I första sammanträffande
affliutas/ gifves Saltwal/
Musqweter 13 (medh
och Feldsthycken: 14

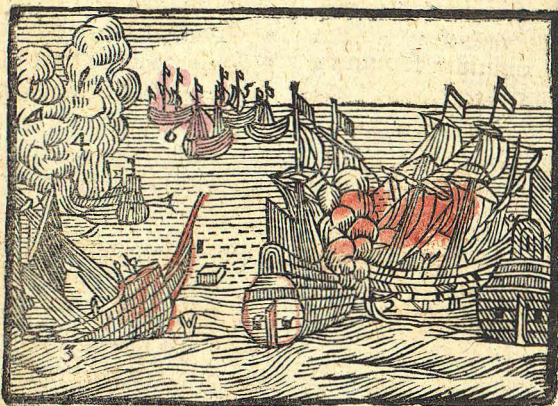
Sedan
fåchtas för Hand 15
medh spekar och Swärd;
The öfvervundnes
warda nederhuggne/ 16
eller fångne/
eller taga the Flychten. 17
Baathället 18
framtomma
vthur sijna Försäch.
Pagagi. Wagnarne 19
plundras.

T 4

Iugna

CXLII.

Pugna Navalis.

1444
Sjö-Stridh.

Naval-

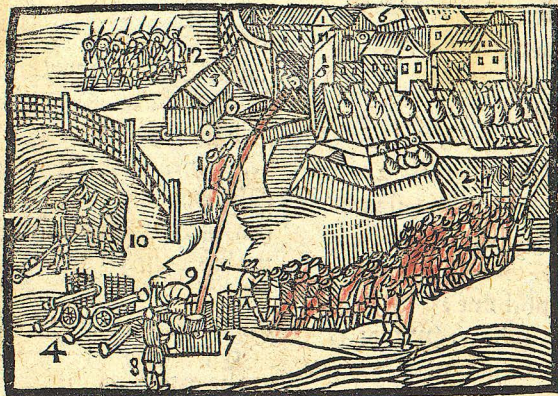
Navale praelium,
terribile est,
cúm
ingentes naves,
veluti arces,
concurrunt
rostris; 1
aut tormentis 2
se invicem quassant:
atque ita perforata,
perniciem suam
imbibunt,
& submerguntur; 3
aut, cum
igne corripuntur,
& vel
ex incendio
pulveris tormentarii 4
homines
in aërem ejiciuntur,
vel in mediis aquis
exuruntur:
vel etiam
in mare desilientes
suffocantur.
Navis fugitiva 5
ab insequentibus 6
intercipitur
& capitur.

Sjö-stridh/[sjöslachning/]
är försträckeligh/
när
stoora Skeppen/
såsom Befästningar/
sammanlöpa
med sina Spören; 1
heller med Stycken 2
sigh inbyrdes bräckta:
och således igenombårade/
sitt Fördress
indricka/
och suncka; 3
Eller när
the stickas i brand/
och antingen
aff Jäckningen
Kruken/ fructamarens 4
Menniskior
i Luftten springa/
eller mitt vthi Watnet
ypbrännas:
Eller också
i Hafvet springandes
förqvåswias/ (drunkna.)
Ett flychtigt Skepp/ 5
aff förföljandena 6
rages fast
och till fånga.

T 5

Obli-

Obsidium urbis. En Stadz Belägring.

Urbs,
obsidionem passura,
primū provocatur
per rubicinem, 1
& invitatur
ad deditionem.

Quod facere
si abnuat;
oppugnatur
ab obsidentibus,
& occupatur.:

Vel muros
per scalas 2

En Stadh/
som Belägring skal västa/
först vpsfordras
genom en Trompetare/ 1
och förmanas/ bindes
till Bygiff.

Hvilket at göra
om han förnekar;
bestormes han (gral/
af dem som honom belä-
och intages:

Antingen Murarna
medh Storm-Stegarna 2
transcen-

transcendendo,
aut arietibus 3
diruendo,
aut tormentis 4
demoliendo;
vel portas
exstrā 5
dirumpendo;
vel
globos tormentarios 6
ē mortariis (balistis) 7
per balistarios, 8
(qui post gerras 9
latitant.)
in urbem
ejaculando;
vel eam
Per fossores 10
cuniculis subvertendo.

Obsessi
defendunt se
de muris, 11
ignibus,
lapidibus, &c.
aut erumpunt. 12

Urbs,
vi expugnata,
diripitur;
exciditur,
& interdū solo æquatur.

öfverstågande/
eller med Murbräckor 3
omkullförande/
eller medh Snycken 4
sönderstutande;
Antingen Portarne
medh en Pedart 5
söndersprängande;
eller

Eldkuler 6
vår Fyrmskare 7 (gå 8
genom de som der med vñ-
(hvilkas bakom Stankför-
liggias fördäde) (garnes 9
in vñi Staden
stutande;

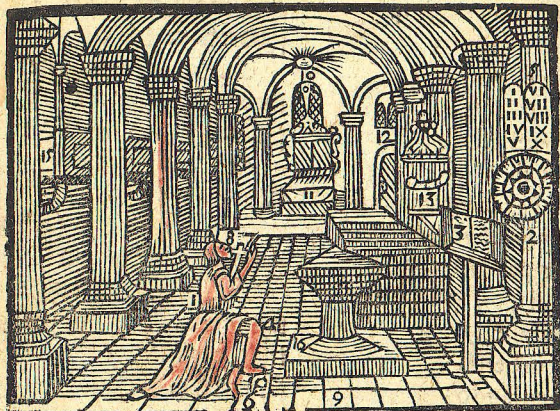
eller honom
genom Stankgräfsware 10
med minerande/ omkullka-

The belägrade (stande.
förswara sig
aff Murarna/ 11
medh Bet-Granskar/
stenar och annat meer 12
eller falla the vñ. 12

En Stadh/
medh Storm eröfrad/
plundras;
förstöres/ [med Jorden.
och jämpnas vnder tyden
Religio

Religio.

Gudztiensf.

Pietas 1
Regina virutum,
 hausta
notitiâ Dei,
 vel
ex libro natura, 2
 (nam opus
commendat artificem)
 vel
ex libro Scriptura, 3
 colit Deum 4
 humiliter;
 recolit *mandata ejus,*

Gudfruchtigheten 1
 en droming för alle dygder
 hämptad
 genom Gudz Kundskapl
 antingen
 aff Natursens Bock / 2
 (ty Wärdet
 präisar Mästaren)
 eller (Bibel / 3
 af skriftenes Bock / then H.
 dyrckar Gudh 4
 ödmüteligen;
 täncker vppå hans bodh /
 Com.

comprehensa
Decalogo; 5
 & oblatrantem
rationem 6
 conculcans,
 præbet *fidem* 7
 & *assensum*
verbo Dei;
 eumque *invocat,* 8
 ut *opitulatorem,*
 in *adversis.*

Divina officia
 fiunt
 in *templo;* 9
 in quo est
penetrabile (adytum) 10
 cum *altari,* 11
Sacrarium, 12
suggestus, 13
subsellia, 14
ambones, 15
 & *baptisterium.* 16
 Deum esse,

sentiunt omnes homines;
 sed non omnes
 norunt Deum rectè.

Hinc oriuntur
diversæ religiones;
quarum primariæ IV.
adhuc numerantur;

författade
 vthi tijo Gudz Boddh; 5
 och der moorstråfwande
 Förnuftet 6
 vndertryckandes /
 wijfar hon Troon 7
 och ett bifallande
 til Gudz Ord;
 och honom åkallar hon / 8
 såsom en Hielpare /
 vthi Moorgång.

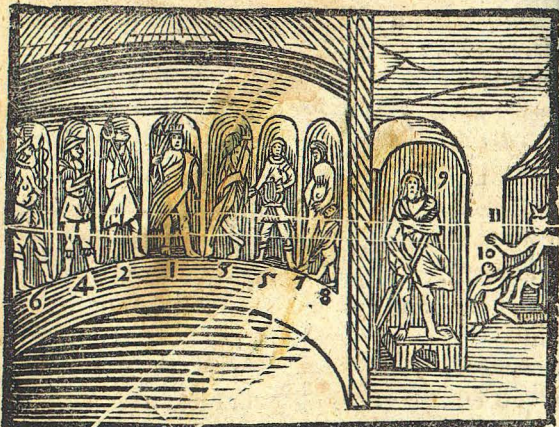
Gudztienssten
 förättas
 vthi Kyrckian: 9
 vthi hwilken är
 Hög-Choren / 10
 medh altare / 11
 Sacerstia / 12
 Predikestool / 13
 Bänckiar / 14
 Jngång / 15
 och Funten. 16

Gudh wata til/
 weta alla Mennistior:
 men icke alla
 känna Gudh rätt.

Här aff tomma
 åtskillige religioner:
 aff hwilka förndämblige IV.
 ännu räknas.

Gentilismus.

Heddomen.

Gentiles, finxerunt sibi Hedningarna/hafwa dichy
prope duodecies mille nästan 12000 (tat
(Numina. Afgudar.

Eorum præcipua erant,	Theras förnämste woro/
Jupiter, 1 Cæli;	Jupiter, 1 Himmelsens;
Neptunus, 2 Maris;	Neptunus, 2 Hafwek;
Pluto, 3 inferni;	Pluto, 3 Hellsfvetes;
Mars, 4 belli;	Mars, 4 Kriges;
Apollo, 5 artium;	Apollo, 5 Konsternas;
Mercurius, 6 mercatorum	Mercurius, 6 köpmånens/
Eloquentie, & furum;	Wälktalighetenes/ och tiuf.
Vulcanus, [Mulciber,]	Vulcanus, [wärgs;
ignis, & fabricorum;	Eidens och Smedernas;
Eolus, ventorum;	Eolus Wädrrens;

Præ-

Præsides & Deæstri;
& obscœnissimus
Priapus.

Habuerunt etiam
muliebria numina:
qualia fuerunt, Venus 7
Dea amoru & voluptatu,
cum filiolo Cupidine; 8
Minerva [Pallas,]
cum novem Musis, artium;
Juno, divitiarum & nu-
(piarum;

Vesta, castitatis;
Ceres, frumentorum;
Diana, venationum;
& fortuna.

Quin & Morbona,
ac febris ipsa,
erant Deæ. Egyptii
colebant pro Deo
omne genus
animalium & plantarū,
& quicquid manē
primum conspicabantur.
Philistæ offerebant
Moloch (Saturno) 9
suos infantes,
vivos cremandos.

Indi 10 etiamnū vene-
cacodæmona, 11 (rantur diefwulen, 11
idaghs
Judai.

Föreståndare och Afgudar;
och den aldrastamtigaste
Priapu.

The hade och
aff Qwinkönet Afgudinnor:
säsom dese woro/ Venus 7
kärlekens oc wällustens gudinna
medh sin Son Cupidine; 8
Minerva [Pallas,]
med the nio Musis konsternas;
Juno, rikedomars och Bröl-
(lops;

Vesta, Kyssthetenes;
Ceres, Spannemålsens;
Diana, Jägerijens;
och Lyktan.

Ja och Morbona,
och sielwa Skälfwan/
woro Gudinnor. the Egyptier
syckade för Gudh
allehanda slags
Diur och Plantor/
och hwad hälst the om morgonē
först siugo see.

The Philistæer woffrade
åth Moloch [Saturno] 9
sijne Barn/
lestwande til at förbrännas.

The Indianer tilbida ännu
idaghs
Judai.

Judaismus. Judarnas religion.

Rectus tamen *culcus*
veri DEI, remansit
apud *patriarchas*;
qui vixerunt,
ante, & post *diluvium*.

Inter hos,
est *Abrahamo*, 1
conditori Judæorum
& *patri credentium*,
promissum.
Semen illud Mulieris,
mundi Messias; & ipse,
avocatus à gentilibus,

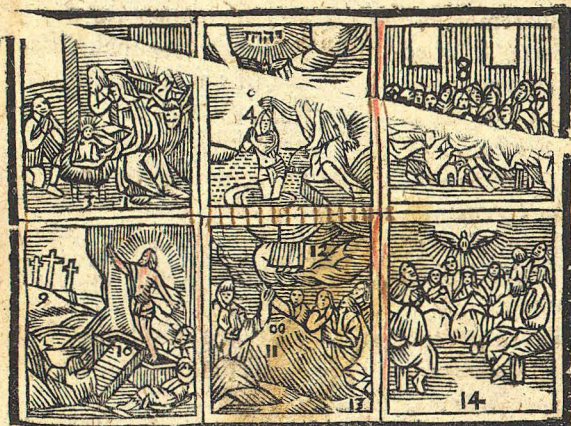
Doch den rätta tienste-
then sanna Gudens/ förblet
hoos Patriarcherne:
som hafwa lefwat /
för: och effter syndafloden

ibland desse/
är äth Abraham/ 1
Judarnas Besprung
och alla trognas Fader/
vblöfvar
Dwinnones Säd/ (hat
Verldensnes Frälsare: och
vifordrad isrä hedningar/
cum

Cum posteris, 2
Sacramento circumcissionis med sine effterkommande/
notatus, med Omfårellsens Sacra-
reknader) (inert
singularem populum ett besynerligt Folk
& *Ecclesiam Dei constituit* och Gud; Försambl. stifta-
Huic populo, Äth thetta Folket/ (de:
postea DEUS, sedan Gud/
per *Mosen*, 3 genom Mosen/ 3
in *monte Sinai*, 4 på Sinai Berg/ 4
suam *legem*, sin Lagh/
scriptam digito suo, Skrifwen medh sitt Finger/
in *tabulis lapideis*, 5 vthi Steentafel/ 5
exhibuit. öfvergaff.

Porro ordinavit Widare förordnade han
manducationem Agni Passalis, Påskalambes ärande/ 6
& *Sacrificia*, (scilicet, 6 och Offer/
in *altari* 7 offerenda, vppå Altaret 7 at offerast/
per *Sacerdotes*; 8 aff Prästerna/ 8
& *Suffitus*; 9 och Rökvärk: 9
& iussit fieri och befalte göras
tabernaculum, 10 Tabernakel/ 10
cum *Archâ federis*: II med Förbundgens Ark: II
præterea erigi sedan vprättas
æneum serpentem, 12 Kopparörmen/ 12
contra *morsum* emoot Deet
serpentem in deserto. af ormarna i öknene. (gaf
Quæ omnia *typi erant* hwilket alt woro asmälnin-
venturi *Messias*, til den tilkommande Messie,
quem *Judæi* hwilken Judarna (au-
adhuc *expectant*. ännu förwänta.

Christianismus. Christendom.

Unigenitus æternus Filius Dei, 3
 promissus protoplastis
 in Paradiso, tandem impleto tempo-
 conceptus per S. Spiritum
 in sanctissimo utero
 Virginis Mariae, &
 de Regia domo
 Davidi, & indutus humana car-
 ne in Bethlehemi Judæe,
 in summa paupertate

Æhen ensfödde ewige Guds Son / 3
 vrbloswar åth wåra förste
 i Paradis / [Födrädrar
 omsider så riden wart ful
 afad af de H Andas [borda
 vi den aldrabeligaste qwet
 Jungfruens Marice / 1
 af det Konunglige Huset
 Davidi /

stabuli

stabuli, 2
 Anno Mundi ter mille-
 simo, (gesimo, nongentesimo;
 in mundum prodiit:
 sed mundus ab omni peccato,
 etique impositum fuit
 nomen Iesus, quod significat

Hic, cum imbueretur
 sacro Baptismo,
 (Sacramento novi fœderis,
 à Johanne præcursore suo
 in Jordana,

apparuit sacratissimum mysterium
 Divinæ Trinitatis,
 Patri voce, & [qvâ testabatur,
 hunc esse Filium suum,]
 & Spiritu Sancto,
 in specie columbae, 7
 cœlitus delabente.

Ab eo tempore, trigesimo ætatis suæ
 verbis & operibus, præ se ferentibus

Stalles / 2
 vppå thet Werldjens Åhr
 Terusende / (onde /
 Nijohundrade och Siurij
 född til Werlden:
 men reet ifrån all Synd /
 och honom är gifwit
 Namnet Iesus / som
 bemärcker en Frälsare /

Thenne / när han vndstet
 thet heliga Döpet /
 (ett Sacrament thet
 nya Testamentet /
 aff Johanne sin
 Förelöpare vchi
 Jordan /

synes [herett
 then Aldrabeligste Hemlig-
 de gudomelige tresaldighe
 aff Fadrens Röst / 6
 (med hwilken han wittnade /
 thetne wåra sin Son /]
 och thet H. Andas /
 vchi Dufwo Lüttnelse / 7
 från Himel nijdtkomande.

Från den riden /
 vppå sit 30. Ålbers Åhr /
 medh Ord och Gärningar /
 som wål af sigh wisse

W 2

Dist.

Divinitatem,
 declaravit, quis esset:
 in annum usq; quartum,
 a Judæis
 nec exceptus,
 nec agnitus,
 ob voluntariam pauper.
 Ab his, [ratem.
 [cum prius institueret
 scenam mysticam, 8
 corporis & sanguinis sui,
 in sigillum,
 novi fœderis,
 & sui recordationem,]
 captus tandem,
 ad tribunal Pilati,
 Præselti Cæsarei,
 raptus, accusatus,
 & damnatus est,
 agnus innocentissimus;
 actusque in crucem, 9
 in arâ
 pro peccatis mundi
 immolatus,
 mortem subiit.
 Sed tertiâ Die,
 cum revixisset,
 Divinâ suâ virtute,
 resurrexit
 e sepulcro, 10

Gudomligheten/ [wore:
 hafwer han wist/ hwê han
 ther ifrån yppå fierde året/
 aff Judarna
 inter wedertagen/
 imhet ehrtiånd/
 för sin sielfwilliga fattigdö
 Aff dem/
 (Når han först hade infatt
 the helige Natwarden/ &
 sin êtamens och Blods
 til ett Insegell
 thet nya Förbundet/
 och sin Aminnelse/)
 omsijder fången/
 til Pilati Domstol/
 then Keysertlige Landshöf-
 rycker/ anslagader/ dingis
 och dömdes år han/
 thet ofskyldigaste êamb;
 och korsfäst/ 9
 på thet samma Altareet
 för Werldenes Synder
 slachtad/
 ledh Döden.

Men på tridie dagen/
 når han åter år lefwandel/
 genö sin Gudomlige krafte
 år han yppstånden
 yshur Grafwen/ 10
 & post

& post quadraginta dies och efter Syrtio Dagar
 de monte oliveri 11
 sublatus in calum, 12
 & eò rediens,
 unde venerat,
 quasi disparuit
 in conspectu
 Apostolorum: 13
 quibus
 decimâ die
 post suum ascensum,
 Spiritum Sanctum. 14
 de coelo dedit:
 ipsos vero
 hae virtute
 impletos,
 de se prædicaturos,
 in mundum
 misit, olim
 rediturus
 ad extremum iudicium:
 interea sedens
 ad dextram Patris,
 & pro nobis
 intercedens.
 Ab hoc Christo
 dicimur
 Christiani:
 inque eo solo
 salvamur.
 och efter Syrtio Dagar
 ifrån Oljebärget 11
 yppfaren i Himmelen/ 12
 och tijt igen tommandes/
 hwadan han kommen war/
 förswan han lika såsom
 yshur Åshn
 Apostlarnas: 13
 hwilkom
 yppå den Tjonde Dagen
 efter sin Ypparelse/
 then H. Andas 14
 aff Himmelen gaff:
 men them
 medh sådan Krafte
 yppfylte/
 som om sig predijka skulle/
 han i Werlden
 fände/ i sinom Tjdh
 igenkommandes
 til den yttersta Domen:
 imedler tjdh sittandes
 på Fadrens högra Hand/
 och för oss
 alt godt manandes.
 Aff denne Christo
 kallas wij
 Christne:
 och i honom allena
 wardom wij salige.
 U 3

Mahometismus. **Ehen Mahometiste troo.**

CXLVIII. 148.

Mahomed 1
homo bellator,
excogitabat sibi
novam Religionem,
mixtam
ex Judaismo,
Christianismo,
& Gencilismo,
consilio
Judei 2
& Ariani Monachi, 3
nomine Sergii;
fingens,

Mahomed 1
en Krigzman/
vyrändte sigh
en ny Religion,
sammanblandat
aff Judarnas religion,
Christen-
och Hedendomen/
medh Råd/
en Judes 2
och Arianist Munkes/
wådth Namn Sergii;
föregifwandes!

Dum

dum laborat epilepsia,
secum colloqui
Archangelum Gabrielem
& Spiritum Sanctum:
allvefaciens
columbam, 4
ut ex aure sua
escam peteret.
Affecta ejus
abstinent
à vino,
circumciduntur,
sunt polygami,
extruunt sacella, &
de quorum curricula,
non à campanis
sed à sacerdote, 6
ad sacra
convocantur.

Sæpius se ablunne, 7
negant
S. S. Trinitatem,
Christum honorant.
non ut Filium DEI,
sed ut magnum
Prophetam,
minorem tamen
Mahomedem.

Suam legem
vocant Alcoranum,

när han hade fallandeslutat
medh sigh tala
Archangelen Gabrielem,
och then H. Andas
wänandes
en Dufwa/ 4
at hon aff hans Dra
Spis togh.

Hans efterfölliare
hålla sigh
ifrån Wijn/
omstäras/
hafwa många Hustrur/ (5
bygga Capel/ (små kyrkor
af hwiltas små torn/
the incher aff Klocker
vthan vthaff Prästen/ 6
til sin Gudstienst
sammanallas.

Ofta tvetica the sig och/ 7
the neta. [Trefaldigheet:
then höglofwade Helige
Christum hedra the/
icke såsom Gudz Son/
men såsom en stor
Prophet/
men lätwål mindre
än Mahomed.

Sån Lagh
talla the Alcoran.

U 4

Pro-

Providentia Dei. Gudz Försyn.

Humanæ fortēs,
non tribuendæ sunt.
fortuna,
aut casui,
aut siderum influxui,
(Cometa I quidem
solent nihil boni
portendere.)
sed provido Dei oculo,
& ejusdem
rectrici manui: 3

(mootgång
Menniskians Med- eller
skal man inthet tilskrifwa
lyctan/
eller någon händelse/
eller stjernornas wärkande
(ty comeret i (swankstier-
plåga inthet gode (nor)
berydal) (Dga/ 2
& wihan Gudz all ting seende
och then samma Gudens
all regerande Hand: 3
etiam

etiam nostræ
Prudentia,
vel imprudentia,
vel etiam noxæ.

DEUS

habet ministros suos
& Angelos, 4
qui homini, 5
à nativitate ejus
se associant,
ut custodes,
contra malignos spiritus,
seu Diabolum, 6
qui quovis iclu oculi
ei insidias struit,
ad tentandum,
vel vexandum.

Væ dementibus
magis & lamiis,
qui cacodæmoni
se dedunt,
[inclusi circulo, 7
incantamenti
eum invocantes,
cum eo colludunt,
& à DEO deficiunt,
nam cum illo
mercedem,
accipient.

jemwål wår
Försichtigheet/
eller Oberäcncksamheet
eller och Synd.

Gudh

hastwer sina Dienare
och Anglar/ 4
hwilka med Wrennistian/ 5
ifrån des Födelse
sigh sälla /
såsom Wächtrare/
emoor the onda Andar/
eller Diefwulen/ 6
som hwart Sgnebleck
för Wrennistian ståcker försäer
til at fresta
eller och plåga henne.

Wæ them gatnom
Spämån och zrollpackom/
som Satan
sigh öfwerigiswa/
[inslurne i en ring/ 7
medh Beswärtelser
honom til sigh kallandes,]
hålla sig in til honom/
och ifrån Gudh affalla /
ty the medh honom
löön
skola så.

CL.

Judicium Extremum.

119 150.
Ihen ytterste Domen.

Nam adveniet

novissima dies,
 qua voce tuba, 1
 mortuos, 2
 resuscitabit,
 & cum illis
 vivos citabit
 ad tribunal
 apparentis
 Jesu Christi, 3
 in nubibus,
 ad rationem reddendam
 omnium actionum.

Ubi pii (justi)
 & electi, 4
 in aeternam vitam,
 in locum beatitudinis
 & novam Hierosolimam, 5
 introibunt;

Impii vero
 & damnati 6
 cum cacodæmonibus 7
 in gehennam, 8
 detrudentur,
 ibi aeternum
 cruciandi.

En komma skal
 ihen sidste Dag/
 hwilken med Basunerøst/ 1
 the Döda/ 2
 skal åter ypwäckia/
 och medh them
 the lefwande stämmas skal
 til Domstolen
 then så synligh blifwandes
 Jesu Christi/ 3
 vthi Stynn/
 at Rätenskap göra
 för alla gärningar.

Hwarest the fromme
 oc yrwalde/ 4 [rättsfärdige]
 vthidet ewige lifwet/
 til Sällhetenes Dre
 och iher nya Hierusalem s
 ingå skola;

Men the Ogudachtige
 och fördömde 6
 medh Diablarna 7
 til Hellsweetes Eld/ 8
 skola nidkastas/
 ther til ewiga tider
 at plågade warda.

Clausula.

Beslutet.

Ita vidisti summam. Så hafwer tu sedt vti en
omnes res, alting/ (forr Summa
quæ possunt ostendi, som tunna vüisas/
& didicisti, och så hafwer tu lärdt/
primarias voces, the förnämste Ord/
Latina, Sveca, aff thet Latinste oc Swen-
lingua. Språket. (ste
Perge nunc, Saar nu fort/
& lege diligenter. och läs sörigt

alios

alios bonos libros : andra goda Böcker :
ut fias doctus, at tu må warda lärdr/
sapiens, & pius. wüs och from.
Memento horum : Mins wäl detta :
DEUM time, fructa Gudh/
& invoca eum: och åkalla honom :
ut largiatur tibi at han må tigh förlåna
Spiriutum sapientia, wüshetenes Anda,
Vale! faar wäl!

INDEX TITULORUM.

Tit.	A	pag.	21	Aves campestris &	
141	A Cies & præliu.	294		sylvestres	46
5	AÆr.	14	19	Aves domesticæ.	42
45	Agricultura.	94	22	Aves rapaces.	48
32	Amphibia.	68		B	
42	Anima hominis.	88	74	Balneum.	151
18	Animalia, & primum	95		Bibliopegus.	194
	Aves.	40	94	Bibliopolium.	192
6	Aqua.	16		C	
II	Arbor.	28	40	Canales & ossa.	84
II9	Arbor consanguini-	38		Caput & manûs.	80
	tatis	246	39	Caro & viscera.	82
128	Ars medica.	266	140	Castra.	292
91	Ars scriptoria.	186	147	Christianismus.	306
99	Artes sermónis.	202	3	Cœlum.	10
51	Aucupium,	106	57	Convivium.	118
23	Aves aquaticæ,	50	54	Coquinaria.	111
				135	Cur-

INDEX.

135	Cursus certamina.	280	77	Horologia.	158
	D		44	Hortorū cultura.	92
43	Deformes & mon-	25	Humanitas.	218	
	strōli.	90	72	Hypocaustum, cum	
1	Deus.	6	dormitorio.	148	
66	Domus.	136	I		
	E		4	Ignis.	12
106	Eclipses.	218	31	Insecta repentiā.	66
83	Eques.	170	24	Insecta volantiā;	52
76	Equile.	156	100	Instrumenta Musi-	
109	Ethica.	216	ca.	204	
108	Eurōpā.	214	123	Interiorā urbis,	154
	F			Invitatio.	2
68	Faber ferrariū.	140	146	Judaismus.	304
63	Faber lignariū.	130	124	Judiciū.	258
64	Faber murariū.	132	150	Judiciū extremū.	314
29	Feræ bestiæ.	62	27	Jumenta.	58
28	Feræ pecudes.	60	116	Justitia.	240
70	Figulus.	134		L	
14	Flores.	32	11	Lapides.	26
113	Fortitudo.	244	53	Lanionia.	110
13	Fructus arborum.	30	96	Liben.	196
16	Fruges.	36	117	Liberālitās.	242
17	Frūtices.	38	60	Lintea.	124
	G		134	Ludus aleæ.	278
145	Gentilismus.	302	136	Ludus puerilis.	282
102	Geometria.	208	133	Ludus pilæ.	276
	H		130	Ludus scenicus.	270
35	Homo.	74		M	

INDEX.

55	Machinæ.	134	92	Papyrus.	188
148	Mahometismus.	310	71	Partes domus.	146
34	Marini pisces & con-	114		Patientia.	236
	chæ.	72	26	Pecora.	56
47	Mellificium.	98	46	Pecuarīa.	96
37	Membra hominis ex	105		Phases lunæ.	216
	terna.	78	101	Philosophia.	206
127	Mensuræ & ponde-	78		Picturæ.	160
	ra.	264	50	Piscatio.	104
126	Mercatura.	262	33	Pisces fluviatiles &	
67	Metalli fodina.	138		lacustres.	70
10	Metalla.	24	104	Planetarum adspe-	
139	Miles.	290		ctus.	214
48	Molitura.	100	131	Præstigia.	272
2	Mundus.	8	249	Providentia Dei,	312
98	Museum.	200	110	Prudentia.	228
	N		142	Pugna navalis.	296
87	Natatus.	178	73	Putei.	150
90	Naufragium.	184		Q	
88	Navis actuaria.	180	25	Quadrupedia. & pri-	
89	Navis oneraria	182		imum domestica.	54
7	Nubes.	18		R	
	O		138	Regia Majestas	286
143	Obsidium urbis.	298	137	Regnū & regio	284
15	Olera.	34	144	Religio.	300
20	Oscines.	44	81	Restio & lorarius.	166
	P			S	
132	Palæstra.	274	61	Sartor.	126
49	Panificium.	102	97	Schola.	198

INDEX.

<p>69 Scriniarius & Tor- 125 nator. 142</p> <p>II Sedulitas. 230</p> <p>41 Sensus externi & in- terni. 86</p> <p>36 Septem atates ho- 8 minis. 76</p> <p>129 Sepultura. 268</p> <p>30 Serpētes & reptilia. 64</p> <p>118 Societas conjugalis. 58 (244 86</p> <p>121 Societas herelis. 252</p> <p>120 Societas parentalis. (250 85</p> <p>79 Specularia. 162</p> <p>103 Sphæra cœlestis. 210</p> <p>107 Globi terrestris He- 82 misphærium superius. 80 [220 55</p> <p>108 Globi terrestris He- 122 misphærium inferius. (122 56</p>	<p>Supplicia malefico- 260 rum.</p> <p>62 Sutor. 128</p> <p style="text-align: center;">T</p> <p>112 Temperantia. 232</p> <p>Terra. 20</p> <p>Terræ foetus. 22</p> <p>Textura. 122</p> <p>Tonstrina. 154</p> <p>Tractatio lini. 120</p> <p>Transitus aquarū. 176</p> <p>Typographia. 190</p> <p style="text-align: center;">V</p> <p>Vectura. 174</p> <p>Vehicula. 172</p> <p>Venatus. 108</p> <p>Viator. 168</p> <p>Victor. 164</p> <p>Vindemia. 114</p> <p>Urbs. 254</p> <p style="text-align: center;">Z</p> <p>Zythopœia. 116</p>
---	---

F I N I S.

